

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Bc. Romana Procházková

**Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů
v České republice**

The Analysis of current forms and methods of senior citizens' education

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Karolína Burešová, Ph.D.

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce PhDr. Karolíně Burešové, Ph.D. za metodické vedení a svým nebližším za oporu a povzbuzení.

Také bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří byli ochotní poskytnout rozhovor.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 8. května 2016

.....
Romana Procházková

Klíčová slova

celoživotní vzdělávání, senior, vzdělávací instituce, vzdělávání

Key words

lifelong education, senior, educational institutions, education

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů v České republice. Práce je tvořena teoretickou a empirickou částí. V teoretické části byla zjišťována charakteristika gerontopedagogiky a gerontodidaktiky, též byly nastíněné možnosti vzdělávání seniorů.

Zda je nabídka vzdělávacích institucí pro seniory odpovídající, tak zní formulace výzkumného problému empirické části práce. Cílem výzkumného šetření je zjistit, zda nabídka institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Základní výzkumná otázka zní: Jaký je názor respondentů na nabídku vzdělávacích institucí? K té byly kladeny výzkumné podotázky týkající se počtu vzdělávacích institucí, pestrosti nabízených aktivit, absence vzdělávacích aktivit, propagace aktivit, spolupráce vzdělávacích institucí se sociálním odborem a zpětné vazby od seniorů.

Kvalitativní výzkum byl proveden metodou polostrukturovaného rozhovoru se zaměstnanci sociálních odborů a zaměstnanci vzdělávacích institucí pro seniory (klubů seniorů) ve třech městských částech Prahy. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že pestrost nabízených aktivit je široká, i přestože v některých městských částech by určitý druh vzdělávacích aktivit senioři uvítali. Spolupráce se sociálním odborem by mohla být z hlediska vedoucích v klubech seniorů lepší, zatímco propagaci vzdělávacích aktivit považují za dostatečnou. Všichni respondenti ze vzdělávacích institucí se také shodli, že jsou senioři s fungováním klubů spokojeni.

Abstract

This thesis deals with the possibilities of education of elderly citizens in the Czech Republic. It comprises of a theoretical and an empirical part. In the theoretical part of the thesis the characteristics of gerontopedagogy and gerontodidactics were determined, and further the possibilities of education of seniors were outlined.

The research in the empirical part of this thesis regards the adequateness of the offers of educational institutions for the elderly. The aim of the research is to determine whether the offer of the institutions in selected Prague districts, which currently provide learning opportunities for elderly, is sufficient for the purposes of their needs and interests. The ultimate research question is: What is the opinion of the respondents on the range of offers of the educational institutions? Further sub-questions were asked, regarding the number of educational institutions, the variety of activities offered, the lack of educational activities, promotion of the activities, the cooperation of the educational institutions with the social welfare department and with feedback from the elderly.

A qualitative research was conducted by the method of semi-structured interviews with the social workers and employees of the educational institutions for the elderly (senior clubs) in three districts of Prague. The research showed that the diversity of the activities is wide, even though in some of the districts the elderly would welcome certain particular types of educational activities. Cooperation with the social welfare department in terms of leading the senior clubs could be better, whilst the promotion of the educational activities is deemed sufficient. All the respondents from the educational institutions were also in consensus that the seniors are satisfied with the functioning of the clubs.

Obsah

1	Úvod	10
2	Vymezení pojmu vzdělávání	11
3	Senioři a jejich potřeby	12
3.1	Stárnutí a stáří	12
3.2	Seniorská skupina.....	13
3.3	Volný čas seniorů	14
3.4	Strategie vyrovnávání se se stárnutím.....	15
3.5	Úspěšné a zdravé stárnutí.....	17
4	Celoživotní vzdělávání seniorů	19
5	Gerontopedagogika.....	21
5.1	Význam a smysl vzdělávání pro seniory.....	22
5.2	Specifika ve vzdělávání seniorů.....	23
5.3	Osobnost lektora a motivace ve vzdělávání seniorů	25
5.4	Bariéry ve vzdělávání seniorů.....	26
6	Gerontodidaktika.....	29
6.1	Formy a metody ve vzdělávání seniorů	29
6.2	Cíle a obsah vzdělávání seniorů.....	30
7	Realizace vzdělávání seniorů v České republice	33
7.1	Univerzity třetího věku (U3V).....	33
7.2	Akademie třetího věku (A3V).....	34
7.3	Univerzity volného času (UVČ).....	35
7.4	Virtuální univerzity třetího věku (VU3V).....	35

7.5	Experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata	36
7.6	Kluby seniorů	36
8	Vybrané projekty pro seniory	38
8.1	Projekt SenSen	38
8.2	Projekt GYMSEN	39
8.3	Projekt senioři komunikují	40
8.4	Projekt stále s úsměvem	41
	Empirická část.....	43
9	Metodologie výzkumu.....	43
9.1	Výzkumný problém, výzkumné otázky a cíl výzkumu.....	43
9.1.1	<i>Výzkumný problém.....</i>	<i>43</i>
9.1.2	<i>Výzkumné otázky.....</i>	<i>43</i>
9.1.3	<i>Cíl výzkumu.....</i>	<i>44</i>
9.2	Typ výzkumu	44
9.3	Metoda sběru dat	45
9.4	Výzkumný vzorek	46
9.4.1	<i>Kritéria výběru respondentů.....</i>	<i>47</i>
9.5	Realizace výzkumu	48
9.5.1	<i>Etický aspekt výzkumu</i>	<i>50</i>
9.5.2	<i>Zpracování dat.....</i>	<i>50</i>
10	Interpretace dat.....	52
10.1	Kluby seniorů	52
10.1.1	<i>Klientela klubů seniorů.....</i>	<i>54</i>

10.1.2	<i>Propagace klubů seniorů a vzdělávacích aktivit</i>	56
10.2	Vzdělávací aktivity	58
10.2.1	<i>Existující vzdělávací aktivity</i>	58
10.2.2	<i>Absence vzdělávacích aktivit a nové nápady</i>	62
10.3	Spolupráce klubů seniorů se sociálními odbory	63
10.4	Finanční podpora klubů seniorů	66
10.5	Zpětná vazba seniorů	68
11	Výsledky výzkumu	71
11.1	Praha 1	71
11.2	Praha 5	72
11.3	Praha 18	73
12	Závěr	75
13	Seznam použité literatury	77
	Příloha č. 1 Klub seniorů 2	I
	Příloha č. 2 Klub seniorů 3	X
	Příloha č. 3 Klub seniorů 4	XX
	Příloha č. 4 Klub seniorů 5	XXXI
	Příloha č. 5 Klub seniorů 6	XL
	Příloha č. 6 Sociální odbor Prahy 5	XLVI
	Příloha č. 7 Sociální odbor Prahy 18	LV
	Příloha č. 8 Sociální služba „ŽIVOT 90“	LX

1 Úvod

Proces vzdělávání provází člověka od úsvitu dějin až již na úrovni společnosti, nebo jednotlivce. Ačkoliv tento proces probíhá ve všech etapách životního cyklu člověka, nejvíce se koncentruje do období dětství a dospívání. Moderní doba však s sebou přinesla potřebu další výuky dospělých, která se rozvinula ve speciální disciplínu – andragogiku. První formy vzdělávání dospělých se objevují v Anglii už koncem 18. století jako „nedělní školy pro lid“. Ve Spojených státech amerických byla potřeba pedagogického vedení dospělých lidí dána nutností asimilace a rekvalifikace migrantů. V Českých zemích má vzdělávání dospělých svou tradici již od dob národního obrození, kdy na přelomu 19. a 20. století působil v tomto směru spolek Osvěta, Dělnická akademie, později vyšší lidové školy a Masarykův osvětový ústav (Linhart, Petrusek a kol., 1997, s. 1418).

V posledních desetiletích, ve kterých se se stárnutím populace musí vyrovnávat všechny vyspělé země, získala na významu i nová disciplína gerontopedagogika. Tato vědní disciplína se zabývá nejen výchovou a vzděláváním ve stáří, ale také ke stáří. Význam a smysl vzdělávání seniorů je však často podceňován, a to všemi generacemi, dokonce i samotnými seniory. Cílem této práce je tedy uvést důležitost vzdělávání seniorů se všemi jeho specifiky. Svě místo v této práci mají také kapitoly „Realizace vzdělávání seniorů v České republice“, kde byly popsány možnosti vzdělávání seniorů v naší zemi, a „Vybrané projekty pro seniory“, ve které byly nastíněné možnosti seniorů ve využívání programů pro ně vytvořených.

Dle autorky této práce tkví význam vzdělávání seniorů především v podpoření jejich aktivity. Tímto směrem se tedy ubíralo i výzkumné šetření. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda nabídka institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Za zástupce vzdělávacích institucí byly vybrány kluby seniorů, jelikož jsou pro seniory nejnadhěji přístupné z nabízených možností vzdělávání.

Teoretická část

2 Vymezení pojmu vzdělávání

V odborné literatuře se můžeme setkat s celou řadou definic pojmu vzdělávání. Ta obecná a nejjednodušší verze z Psychologického slovníku (Hartl, Hartlová, 2009, s. 687) zní následovně: „*vzdělávání je učením zprostředkované přejímání dosavadních zkušeností lidstva, chování a hodnotových systémů*“. Toto vysvětlení vzdělávání je vhodné i pro tuto práci.

Vzdělávání si obvykle spojujeme hlavně se školou, ale škola zaujímá v této práci jen okrajové místo. Vzdělávání v postproduktivním věku, na které je zaměřena tato práce, má na rozdíl od vzdělávání dospělých podle Mühlpachra (2004, s. 138) vzdělávání v postproduktivním věku čtyři funkce: „*preventivní, anticipační, rehabilitační a posilovací*.“ Preventivní funkce zahrnuje určitá opatření, která, pokud jsou naplňována dostatečně včas, mají pozitivní efekt na průběh stárnutí. Proces stárnutí je spojen s odchodem do důchodu, a tím způsobenými změnami v životním stylu jednotlivce. Anticipační funkce slouží tedy k tomu, aby se senior dokázal lépe vyrovnat se změnou životního stylu. S udržováním či zlepšováním fyzického a duševního zdraví je spojena rehabilitační funkce. Posilovací funkce souvisí s rozvojem a zdokonalováním zájmových aktivit, potřeb a schopností seniorů.

Ze všech vyjmenovaných funkcí vyplývá, že vzdělávání v postproduktivním věku má mnohem širší obsah než pouhé nabývání vědomostí. Pro účely této práce jsou tedy za vzdělávání považovány aktivity, které se ve vzdělávajících institucích pro seniory nazývají zájmové (např. výtvarný ateliér, taneční kroužek apod.), vzdělávající (jazykové kurzy, počítačové kurzy apod.), sportovní a relaxační (různé druhy cvičení, turistický klub apod.), kulturně společenské aktivity (koncerty, výstavy apod.) a terapeutické činnosti (arteterapie, canisterapie apod.).

3 Senioři a jejich potřeby

3.1 Stárnutí a stáří

V dnešní hektické době zaměřené na výkon a preferující kult mládí si jen málokdo připouští, že jednou zestárne. Přesto všichni stárneme a stáří je jedna z mála, byť nepříjemných, jistot, které máme. Je zvláštní, že tuto skutečnost si málokdo chce uvědomovat a tak nejenže se většina lidí nezajímá o své vlastní budoucí stáří, ale velmi malá je i starost o staré lidi, o jejich zájmy a potřeby. Je však nesporné, že tento zájem je pro seniora velkým krokem k úspěšnému naplnění tohoto životního období.

Definice pojmu stárnutí v Psychologickém slovníku (Hartl, Hartlová, 2009, s. 561) není také nijak pozitivní: „Pod pojmem stárnutí jsou nejčastěji zahrnovány změny chápané jako negativní, k nimž dochází po adolescenci.“ Na druhou stranu je potřeba si uvědomit, že stárnutí je celoživotní proces, který se sice nedá zastavit, ale můžeme ho velmi ovlivnit. A to jak se ke svému životu člověk postaví, záleží především na něm samotném, ale také na možnostech, které může využít.

„Stárnutí je závěrečnou fází lidského vývoje a je třeba ho posuzovat jako součást kontinuální proměny. Avšak právě proto, že se jedná o proměnu kontinuální, je neseadné nalézt uspokojivou definici okamžiku, ve kterém končí střední věk a začíná stáří.“ (Stuart-Hamilton, 1999, s. 18).

Přestože tedy velmi záleží na aktuálním psychickém či fyzickém stavu jednotlivce, většinou seniorskou populaci rozdělujeme do tří kategorií podle chronologického věku:

65-74 let	mladí senioři
75-84 let	staří senioři
85 a více let	velmi staří senioři

Toto rozdělení však reflektuje pouze věk, tedy je tzv. kalendářní. Stáří je ale možné hodnotit i z pohledu biologického nebo sociálního. V minulosti byly zaznamenány snahy o určení biologického stáří, které by bylo přesnější než kalendářní věk jednotlivce. Doposud však určení biologického věku nebylo do výzkumu implementováno. V sociálním stáří je velmi

důležitá role, kterou člověk zastává. Období je spojeno s odchodem do důchodu a veškerými změnami, které s sebou přináší (Mühlpachr, 2005, s. 18).

Na člověka je tedy vhodné zaměřit se z celoplošného pohledu. Nelze posuzovat schopnosti a aktivitu jednotlivce jen podle chronologického věku, protože tyto faktory ve starším věku nevypovídají přesně o tom, jak na tom senior je a jak přistupuje k životu.

3.2 Seniorská skupina

Stejně jako každá skupina, má i skupina seniorů svá specifika a určité charakteristické rysy. Zároveň je to však velmi heterogenní skupina, protože každého ovlivňuje jeho osobnost, rozvíjení jeho jedinečných vloh, vzdělání, vykonávané profese, zkušenosti, uznávané hodnoty a sociálně-ekonomické zázemí. Z tohoto důvodu je nutné respektovat jedinečnost každého člověka a podle toho s ním jednat.

Velmi rychlá doba přináší změny ve všech oblastech, týkajících se lidského života. Výjimkou není ani populace seniorů, která se postupem času mění, ale stále zůstává ohroženou skupinou. Věková diskriminace a tzv. ageismus jsou toho důkazem. Ageismus znamená: *„omezení sociálních rolí a znehodnocení statusu seniorů, strukturuje očekávání druhých vůči nim, odpírá jim rovné příležitosti, v mnoha ohledech snižuje jejich životní šance.“* (Sýkorová, 2007, s. 50).

S ageismem se můžeme setkávat poměrně často, ať už se jedná o přijetí do zaměstnání, nákupy v akcích, ježdění v městské hromadné dopravě apod. Mládež a pracující dospělí mají pocit, že jsou důležitější než senioři. Nechtějí pochopit, proč senioři nemohou jezdit dopravou a chodit na nákupy v dopoledních hodinách, když jsou oni ve škole a v práci. Vypadá to, jakoby si seniorů vůbec nevážili a neuznávali, že už si tito lidé své odpracovali, mají nárok na odpočinek, ale zároveň přeci mohou být aktivní. Není důvod, aby senioři stáli na okraji společnosti, přesto tento názor doposud většinová populace zastává.

K tomuto názoru přispívá i mnoho předsudků o seniorech. Haškovcová (2010, s. 42) uvádí některé mýty, které se objevují v naší společnosti:

Mýtus falešných představ, který je spojen s tím, že spokojenost seniora je založena na výborném nebo minimálně vyhovujícím materiálním zajištění. Není pochyb o tom, že základní ekonomické a materiální zajištění je základem spokojenosti, ale přímá úměra mezi

nimi není. Další mýtus vychází z chybného přesvědčení, že se starým člověk stává ve chvíli, kdy odejde do penze. **Mýtus zjednodušené demografie** je spojen s představou, že odchodem do důchodu končí smysluplná část života. Jako by nás ve stáří nečekalo nic, kromě obtížného a bolestného čekání na smrt. **Mýtus homogenity** představuje zjednodušení pojmu senior. Ačkoliv i na první pohled můžeme usuzovat, zda člověk patří do seniorské kategorie, rozhodně si nemůžeme myslet, že všichni v této skupině jsou stejní. Každý má jinou osobnost, hodnoty a zkušenosti, takže i jeho cíle, přání a potřeby jsou jiné. Co vlastně ti staří lidé dělají? Z této a podobných otázek vzniká **mýtus neužitečného času**. Je hodně spojen s tím, že kdo nepracuje, je neužitečný, bez ohledu, že člověk už je v důchodu a má nárok na odpočinek. Tento názor je hodně nebezpečný, protože vyjadřuje pohrdání vůči starším lidem. S nedostatečnou úctou souvisí **mýtus ignorace**. Seniorů si nevážíme, protože vše hodnotíme chvatnými a zaměstnanými očima. V důsledku se projeví nezájem o seniora, nevyslechneme ho, a když už ano, tak jeho názory nebereme vážně. V dnešní době se až na výjimky již nepředává řemeslo z otce na syna. Tento model byl jedním z důležitých poučení, které mohla předávat starší generace té mladší. A přestože to neznamená, že by mezigeneračně nemohl přecházet „jiný druh poučení“, tak protože není nijak upřesněn, lze mluvit o **mýtu schematismu a automatismu**, zdá se jako by už seniorovi nezbylo nic z jeho zkušeností než pouhé schéma automatických funkcí. Další **mýty** se týkají **asexuálního stáří** i **lékařů**, kteří umí předepsat zázračné léky na všechny obtíže. Jiné rozšířené mýty se týkají **arteriosklerózy**, či **chudoby seniorů**. V České republice, stejně jako v dalších postkomunistických zemích, koluje např. **mýtus o bezplatném zdravotnictví** nebo o tom, že **socialistické zdravotnictví bylo „celé špatné“**.

Všechny mýty a předsudky velmi ovlivňují naše myšlení. Můžeme říci, že předsudek předurčuje náš vztah vůči něčemu nebo někomu. Z povahy výše uvedených mýtů je jasně zřetelné, že ani jeden z nich nepůsobí pozitivně. Jedinou obranou, jak se vyhnout tomuto ovlivňování, je odbourat podobné představy. Bohužel je velký rozdíl mezi správnými vzorci myšlení o chování k seniorům, a tím, jaká je skutečnost. Je také nutnou snahou zjišťovat, jaké jsou skutečné potřeby a přání jednotlivých seniorů a na ty potom adekvátně reagovat.

3.3 Volný čas seniorů

Jak si můžeme vyložit sousloví „volný čas“? Většina lidí si pod tímto pojmem představí něco pozitivního, něco na co se těší. Vyvolává v nás tedy příjemné představy o čase, kdy se nemusí

plnit všemožné povinnosti, které jsou od někoho určené, ale jedinec si může zvolit, jak s volným časem naloží. V dnešní rychlé době, kdy „není na nic čas“ však může představa volnočasových aktivit vyvolávat i nepříjemné pocity, neboť člověk zjistí, že vlastně žádný volný čas nemá.

Volný čas je podle Pávkové (1999, s. 15) možno chápat jako *„opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“*

Tato definice dobře vystihuje volný čas dětí, mládeže a zaměstnaných lidí, ale odpovídá i volnému času seniorů? Seniori mají nesporně také své povinnosti, ale ti, kteří už nedochází do zaměstnání, jich mají mnohem méně, než byli zvyklí. Tento fakt také přispívá k obavě lidí v předdůchodovém věku. Často nechápou, co budou v nekonečném „volnu“ dělat. Od aktivního seniora by ale nezaznělo, že má mnoho volného času. Naopak neví, co dělat dřív a jak všechny aktivity stíhat. Může totiž proniknout do oblastí, na které mu nezbýval v profesním životě čas.

Volný čas seniorů je jen takový čas, kdy jsou prováděny zájmové aktivity, které jsou spojeny s radostí, spokojeností, zábavou a potěšením. Nejedná se o takový čas, který je věnován péči o vlastní osobu, domácnost, rodinu a uspokojování základních potřeb seniora.

Toto vymezení by sice mělo platit, aby odpovídalo definicím volného času, přesto každý senior vnímá svůj volný čas jinak. Z tohoto důvodu někdo vnímá volný čas jako veškerý čas v důchodovém věku, jiný zase tvrdí, že žádný čas nemá (Ondráková a kol., 2012, s. 27). Stejně tak je to se vzdělávacími aktivitami, které někteří považují jako výplň svého volného času a jiní tak, že díky veškerým aktivitám volný čas nemají.

3.4 Strategie vyrovnávání se se stárnutím

Moment odchodu do důchodu je pro většinu lidí velmi obtížný. Musí si zvykat na nový režim dne, i styl života. Každý člověk se s odchodem do důchodu, který je spojován se stářím, vyrovnává po svém.

Haškovcová (2010, s. 83) uvádí pět strategií, kterými se mohou lidé vypořádávat s ukončením své profesní kariéry:

1) Strategie konstruktivnosti

Člověk, který využívá tuto strategii je brán okolím jako milý senior. Přijímá totiž stáří a nadále si užívá života. Je schopný udržovat sociální vztahy i navazovat nové. Neupadá do sebelítosti, září spokojeností a často mu nechybí smysl pro humor.

2) Strategie závislosti

Tuto strategii volí člověk, pro kterého zaměstnání nebylo prioritou, jen si jeho prostřednictvím vydělával peníze. Nyní už má odpracováno a čeká, že se o něj někdo postará a to hmotně i citově. Senior má rád pohodlí, klidné rodinné klima a bezpečí.

3) Strategie obranného postoje

Strategii obranného postoje zaujímá člověk, který žil pro práci, byl aktivní ve společenských kontaktech a dobře zastával nejrůznější funkce. Vždy se snažil o co největší nezávislost a teď se bojí přicházejícího stáří. Z těchto důvodů neodchází do důchodu v první možný den, ale až v případě, kdy ho k tomu přinutí okolnosti.

4) Strategie nepřátelství

Ke strategii nepřátelství se uchyluje člověk, který celý dosavadní život všem ostatním vyčítal svůj neúspěch. I když úspěch byl jeho vytouženým snem. Nyní bere stáří jako další nepřízeň osudu, přičemž tentokrát za všechno můžou mladí. Člověk k sobě a ke stáří není realistický a uchyluje se k závisti, mrzutosti a hořkosti.

5) Strategie sebenenávisti

Zatímco v předcházející strategii nepřátelství svádí člověk nepovedený život na ostatní, tak v této strategii vyčítá vše sobě. Pohrdá svým dosavadním životem, jakoby ho ani sám neprožil.

Je zřetelné, které strategie jsou prospěšné pro seniora i pro jeho okolí a které nikoliv. Ke zvolení strategie člověk směřuje celý svůj život. Většinou už před odchodem do důchodu lze říci, k jaké strategii se senior přikloní.

3.5 Úspěšné a zdravé stárnutí

Stárnutí a stáří je též výsledkem předcházejícího života. To, jestli bude člověk ve stáří aktivní nebo naopak zakomplexovaný a naštvaný, závisí na předcházejícím prožitém životě, ale také na aktuálních možnostech a příležitostech. Jak se dopracovat k aktivnímu a zdravému stárnutí popisují Petřková a Čornanicová (2004, s. 36) v hesle ROSA, počáteční písmena tohoto slova shrnují základní strategie úspěšného stárnutí:

R – racionální postoj: rozumět stáří, vědět, jaké změny přináší a umět se na ně připravit,...

O – orientace na budoucnost: umět plánovat, naučit se na něco těšit,...

S – sociální kontakty: pečovat o mezilidské vztahy, dávat a přijímat lásku, zajímat se o to, co se kolem děje,...

A – aktivita: tělesná i duševní aktivita, zájmy, záliby, koníčky,...

Jak zdravě a pozitivně stárnout? To je otázka, na kterou se všichni snaží nalézt odpověď. V předchozím odstavci zaznělo heslo ROSA, které je takovým shrnutím čtyř slov, co dělat, aby bylo stáří pozitivní.

Podobné shrnutí úspěšné adaptace na stáří shrnuje Šerák (In: Kalvach, 2004, s. 110-114) do hesla „**Pět pé**“:

Perspektiva: Je důležité mít životní a časovou perspektivu. Budoucí cíle, které si člověk klade, vždy souvisí s hodnotovou orientací. Senior by si měl tedy uvědomit, co je pro něj důležité a čeho chce ještě dosáhnout a co už nechá stranou.

Pružnost: Ačkoliv senioři mají rádi svojí pohodu a okolí to akceptuje, pro udržení se v kondici je nutné, aby senioři posilovali svojí pružnost ve všech směrech. Z hlediska tělesné kondice je důležité, aby se senioři hýbali, dělali nějakou sportovní činnost, která je pro ně vhodná. Pro duševní posílení nesmějí upadat do myšlenkových stereotypů. Vhodná je např. duševní gymnastika a cvičení paměti.

Prozíravost: Prozíravost znamená schopnost předvídat určitý vývoj situací. Tato schopnost je umožněna díky zkušenostem během života. Prozíravost souvisí s životní

perspektivou, senior by měl předpokládat, co ho čeká a nemine. Člověk by si měl uvědomovat, že se mu nevyhnou různé nemoci ani smrt.

Porozumění pro druhé: Je zajímavé, že se od starší generace více očekává porozumění a pochopení pro druhé, než od té mladší. Je to však dáno tím, že starší generace už má mnoho zkušeností, které mohou uplatnit právě při komunikaci s okolím. Starší lidé ale mají pocit, že jim všichni ostatní musí rozumět a chápat je, tak to od nich očekávají, aniž by se oni snažili o to samé. Tímto způsobem vzniká hodně mezigeneračních nedorozumění.

Potěšení: Poslední a nejhezčí z „Pěti pé“ je potěšení. Jde o to, umět si udělat radost a všeobecně se umět radovat. Každý nachází potěšení v něčem jiném, ale podstatné pro dosažení spokojenosti ve stáří je, aby člověk věděl, co mu udělá radost a za tím si šel.

Strategií, jak se adaptovat na úspěšné stáří je celá řada. Všechny jsou si však hodně podobné a některé v podstatě vystihují úplně to samé, jen s jiným názvem. V zásadě jde o to, aby člověk věděl, co ho čeká a nemine, na co se má připravit a čemu naopak může předcházet. Pro udržení si životní pohody by měl senior stále pěstovat osobní vztahy s druhými, udržovat se v tělesné a duševní kondici, věnovat se zájmům a koníčkům a umět si naplánovat program tak, aby jemu i jeho okolí přinášel radost a potěšení.

4 Celoživotní vzdělávání seniorů

Pojem vzdělávání, jak již bylo uvedeno, může být vysvětlen jako nepřímé přejímání zkušeností lidstva, chování a hodnot učení (Hartl, Hartlová, 2009, s. 687). Zároveň víme, že učení je základní proces adaptace na prostředí. Už z těchto definic vyplývá to, co je v dnešní době již samozřejmé, tedy že učení a vzdělávání se už dávno netýká jen dětí a dospívajících. V současné době je nutné, aby se každý jedinec vzdělával po celý svůj život.

Pojem celoživotní vzdělávání nám už svým názvem napovídá, že se jedná o vzdělávání, které probíhá celý život, tedy není omezeno na určitou fázi života člověka. Na rozdíl od školního vzdělávání, které probíhá v prvních etapách našeho života, si pravidla a obsah učení určuje sám jednatel. *„Vzdělávání je založeno na přáních jednotlivce, na potřebách organizace i národa rozvíjet lidský potenciál“* (Hartl, Hartlová, 2009, s. 687).

Celoživotní učení je nutné hned z několika důvodů. Normy a hodnoty nejsou jednotné a jednoznačné, neplatí celoplošně pro celý svět, protože nežijeme v jednotném uspořádání světa a každý má svou zodpovědnost za to, jaký názor na svět si utvoří. Ačkoli každý máme trochu odlišnou výchozí pozici, při příchodu na svět nejsou predikovány naše zájmy, studia, ani to, jakou profesi budeme vykonávat. Na každém z nás je, čemu se budeme věnovat, vybrat si lze ze širokého spektra možností. Tato možnost volby je sice lákavá, ale také na nás klade větší nároky ohledně snahy k dosažení cíle. Prožíváme pocity strachu z případného selhání a žijeme v neustálé nejistotě.

Také proces demokratizace, který nastoupil po roce 1989, všechny jedince ve společnosti ovlivňuje. V důsledku tohoto procesu se každý musí starat sám o sebe a nespolehat na druhé. Proto je potřebné i politické vzdělávání, které obnáší schopnost komunikace, dialogu, zastupování vlastních práv a též tolerance k odlišným názorům. Zproblematizování vztahu mezi generacemi a ke starším lidem, umocňuje potřebu rozvíjení oborů jako je sociální práce, terapie, gerontopedagogika a další (Beneš, 2008, s. 20).

Vzdělávání je v dnešní době vnímáno jako jedno ze základních práv. Výsledkem nemá být jen profesní kvalifikace, ale též získání životních kompetencí. S tím souvisí i to, že vzdělávání nemá jen ekonomickou dimenzi, ale i sociální a politickou funkci.

Původně mělo vzdělávání dospělých především kompenzační funkci. Bylo zaměřeno na dospělé a mládež, kteří neměli šanci dokončit své vzdělání. Hlavní funkcí vzdělávání dospělých v minulosti bylo doplnění si chybějícího vzdělání. Až v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století se začala uplatňovat myšlenka, že vzdělávání má člověka provádět po celý jeho život. Pokud tak nečiní, hrozí jedinci, že nezvládne rychle měnící se svět kolem něj. Touto myšlenkou se vzdělávání dospělých stalo celoživotním procesem učení (Beneš, 2008, s. 22).

Celoživotní učení zahrnuje tři formy vzdělávání:

Formální vzdělávání: Realizuje se ve vzdělávacích institucích a to hlavně ve školách. Funkce vzdělávání, jeho cíle, obsahy, organizační formy i způsoby hodnocení jsou dány právními předpisy. Jedná se o základní vzdělávání, střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání s maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělávání v konzervatoři, vyšší odborné vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání, které většinou navazují na sebe. Po absolvování některého ze vzdělávání je uděleno vysvědčení, diplom apod.

Neformální vzdělávání: V neformálním vzdělávání jde o získávání vědomostí, dovedností a kompetencí, které vzdělávajícímu slouží ke společenskému a pracovnímu uplatnění. Vzdělávání probíhá v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, ve školských zařízeních apod. Jsou sem řazeny organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež i dospělé, kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, školení a přednášky. Pro realizaci tohoto vzdělávání je nutné, aby se ho účastnil odborný lektor, učitel nebo proškolený vedoucí. Neslouží k získání stupně vzdělání.

Informální vzdělávání: Informální vzdělávání slouží k nabývání vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních aktivit v zaměstnání, rodině či ve volném čase. Jedná se o neorganizované, ve většině případů nesystematické a institucemi neřízené vzdělávání. Může se jednat o sebevzdělávání bez možnosti ověření si nově získaných znalostí (Strategie celoživotního učení pro ČR, 2007, s. 10).

Snahou celoživotního učení je prolínání se všech forem učení. Nutnost existence všech tří forem učení je bezpodmínečná, aby bylo zajištěno přizpůsobení se životním podmínkám tohoto světa, které vyžaduje vzdělávání se po celý život.

5 Gerontopedagogika

V průběhu padesátých let vznikla nová disciplína gerontopedagogika. Gerontopedagogiku chápe Livečka (1979, s. 26) jako „*teorii výchovy a vzdělávání ke stáří a ve stáří.*“ Tato vědní disciplína balancuje na pomezí geriatrie a andragogiky. Vznikla díky překonané představě o tom, že vzdělávání je omezeno jen na období dětství a mladé dospělosti. Výchova a vzdělávání jsou dnes vnímány jako procesy celoživotní.

Gerontopedagogika je v užším slova smyslu chápána jako disciplína, která se zabývá výchovou a vzděláváním seniorů ve stáří a ke stáří. Jejím předmětem je připravovat člověka na stáří, navrátit důstojnost poslední etapě života a určit v ní roli člověka. V širším smyslu je vysvětlována jako teoreticko-empirická disciplína věnující se péči, podpoře a pomoci seniorům. V tomto pojetí je gerontopedagogika mnohooborová disciplína, ve které se využívají poznatky např. z: andragogiky, pedagogiky, sociální práce, psychologie, medicíny, práva a sociologie (Mühlpachr, 2004, s. 11).

Všechny vzdělávací aktivity související se seniory jsou pojímány jako gerontopedagogika. Podle Čornanicové (In Benešová, 2014, s. 12) se jedná konkrétně o tyto:

- Seniorská edukace – jedná se o samotné vzdělávání seniorů. Cílem je efektivní využití volného času, rozvíjení schopností seniorů a prožití aktivního stáří.
- Preseniorská edukace – de facto zahrnuje přípravu na stáří. Je tedy zaměřena na populaci v produktivním věku. Edukace spočívá v přípravě na stárnutí a stáří, pozitivním přijetí budoucnosti, snaze být srozuměn se změnami, které postupně nastanou, umět je přijmout a pracovat s nimi.
- Proseniorská edukace – je zacílena na všechny generační skupiny. Cílem je pochopení hodnoty a poslání stáří. Stárnutí vysvětluje jako přirozenou součást života a snaží se o mezigenerační porozumění.

Gerontopedagogika tedy není pouhé vzdělávání seniorů, ale i veškerá příprava na stárnutí a stáří. Příprava se netýká jen lidí, kterým se seniorský věk blíží, ale všech generací, tak aby všichni chápali stáří jako jednu z etap života. Lze v ní dosáhnout mnoha úspěchů a osobnostního rozvoje v různých oblastech.

5.1 Význam a smysl vzdělávání pro seniory

Vzdělávání vyžaduje od člověka určitou aktivitu. Aktivní přístup k životu je součástí fyzické i duševní pohody a to v každém věku. Aktivnosti ke svému životu se každý učí téměř od narození, ale je důležité udržet si ji skutečně po celý život. Velký význam má právě v přípravě na stáří a ve stáří (vybírat si takové programy, které pomůžou vyrovnat se se změnami, jež tato etapa přináší) (Šauerová, 2013, s. 12).

Kromě dodržování zdravého životního stylu je nejlepší prevencí proti předčasnému stárnutí udržování si zkušeností a schopností, které byly získány v průběhu života. Toho je docíleno jejich aktivním využíváním. Protože psychické možnosti, na rozdíl od těch fyzických, v pozdějším věku neklesají, dokonce mohou ještě růst, je senior schopen ještě dlouho své vědomosti a znalosti rozvíjet. K tomu jsou užitečné právě vzdělávací instituce.

Vzdělávání má pro seniory více významů. Jedním z nejdůležitějších je sociální kontakt s okolím. Udržování kontaktu s lidmi, nejen se svojí rodinou, je pro mnoho seniorů obtížné. Přestali docházet do zaměstnání, tedy kontakty s kolegy a kolegyněmi postupně ochladly, mnohdy se museli vyrovnat se smrtí partnera či partnerky, s čímž souvisí i omezení setkávání s rodinou partnera/ky případně s jeho/jejími přáteli.

Vhodnou cestou, jak navázat nová přátelství, je docházet někam, kde budou lidé se stejnými nebo podobnými zájmy. Senioři si mohou vybrat z široké nabídky aktivit, a tam se seznámit s lidmi, které baví stejná činnost. U vzdělávacích aktivit pro seniory je výhodou, že kontakt nemusí senioři navazovat jen mezi sebou, protože se tam většinou nachází i lektor nebo nějaký organizátor, který se také může stát blízkou osobou, s lečím jim poradit a být takovým prostředníkem mezi seniorem a okolním světem.

Sociální hledisko i další význam vzdělávání pro seniory shrnuje Šerák (2009, s. 189): *„Edukační aktivity jsou často zaměřeny na prevenci hrozících deficitů, příp. na jejich odstranění a kompenzaci; hlavním cílem tohoto působení je udržení tělesných a intelektuálních sil. Významnou roli hraje i snaha o zajištění kvalitnějšího a důstojnějšího života. Podpora relevantní nabídky vzdělávání pro seniory by měla být integrální součástí přístupu vyspělé společnosti, od níž očekáváme, že svým členům zajistí bezpečné a důstojné stárnutí a umožní jim plnoprávně se zapojit do všech občanských aktivit.“*

Tím, jak popisuje Michal Šerák vzdělávací aktivity, ukazuje, že vzdělávání umožňuje seniorům vyšší kvalitu života. Pod pojem „kvalita života“ lze zařadit v podstatě vše. Nejvýznamnější však zřejmě je to, že se senioři mohou aktivně zapojovat do běžného života a důstojně prožívat své stáří.

Význam a smysl vzdělávání seniorů by se měla snažit pochopit celá naše společnost, včetně těch, kterých se to týká nejvíce. Na dotaz, proč se neúčastní vzdělávacích aktivit, často senioři odpovídají tak, že vzdělávání už pro ně nemá žádný význam, stejně se už ničemu novému nenaučí. V seniorském věku ale už nejde předně o nabývání nových znalostí a dovedností, i když ani to není vyloučeno, ale význam má především samotná aktivnost seniora, udržování se v kondici psychické i fyzické a navazování sociálních kontaktů. Společnost by měla pochopit význam vzdělávání seniorů z důvodu podpory těchto jedinců v aktivitách. Také je nutné umožnit seniorům, aby se mohli účastnit nejrůznějších aktivit a nesegregovat je ze společnosti.

5.2 Specifika ve vzdělávání seniorů

Vzdělávání seniorů má hodně společných prvků se zájmovým vzděláváním dospělých. Je to především dobrovolnost, ale také vzdělávání jako výplň volného času a naplnění individuálních potřeb. Odlišné mohou být důvody, cíle nebo samotný průběh vzdělávání.

Edukace seniorů by měla být vnímána jako součást celoživotního vzdělávání. Zároveň je nutné mít na paměti diferencovanost seniorské populace a naplnit tak potřeby a zájmy seniorů. Potřeby a zájmy jsou individuální a v průběhu života se mění. Ať už jsou ale jakékoliv, je důležité, aby senior měl přístup ke vzdělávání, které bude jeho potřeby a zájmy naplňovat nehledě na věk, dosažené vzdělání či místo bydliště.

V průběhu vzdělávání se musí dodržovat některá pravidla, aby bylo dosaženo cíle vzdělávání. Pravidla sepsala Benešová (2014, s. 95) takto:

- *„Používání adekvátních forem vzdělávání seniorů k jejich věku;*
- *patřičná organizace vzdělávací aktivity;*
- *vhodné normy pro posuzování výsledků vzdělávání;*

- *respektování zvláštností vycházejících z psychických i fyzických změn v procesu stárnutí;*
- *odlišování vzdělávacích podmínek seniorů z pohledu věkové diference;*
- *vytváření takových vzdělávacích programů, které pomáhají řešit i osobní a nadosobní problémy;*
- *vytváření co nejvíce tvořivých aktivit pro seniory;*
- *poskytování i emocionální podpory;*
- *podporovat aktivní model života ve stáří. “*

Při vzdělávání seniorů se tedy musí zohledňovat některá specifika či zvláštnosti seniorské populace pro úspěšné vzdělávání seniorů. Při jejich respektování je však velká šance, že se dosáhne stanoveného cíle vzdělávání.

Beneš (2008, s. 89) uvádí, že výsledky výzkumů vyvrátily dříve obecně platné tvrzení, že po dvacátém roce života klesají intelektové schopnosti. Naopak některé faktory, například chápání slovních významů, induktivní myšlení nebo prostorová orientace, se zvyšují až do padesáti let. Některé schopnosti sice ubývají (například schopnost koncentrace na více věcí najednou), jsou však nahrazovány jinými strategiemi myšlení.

Vzdělávat se tedy lze v každém věku. I když někdy je vhodná příležitost pro učení, které vyžaduje velkou schopnost koncentrace, v pozdějším věku se lze spíše zabývat problémovějším a na myšlení náročnějším učením.

Emil Livečka (1979, s. 114) uvádí pět faktorů psychicky podmíněných znaků učení dospělých a starších osob: *„kapacita učení, lehkost učení, trvanlivost výsledků učení, učební intenzita a podněty k učení.“* Kapacita učebních schopností vyjadřuje to, co je jedinec učením schopen zpracovat. Výzkumy ukazují, že kapacita je pět až desetkrát větší, než jak je obvykle využívána. Učební kapacita se s věkem nezmenšuje (leđa až v pozdním seniui), ale je důležité paměť trénovat. Velmi oblíbené jsou kurzy cvičení paměti. Obtížností respektive lehkostí učení se myslí, jaká je rychlost, za kterou si učivo vzdělávající osvojí. Doba, která je nutná k osvojení učiva, se s věkem zvětšuje. Bylo prokázáno, že čtyřiceti a padesátiletí potřebují přibližně o deset až patnáct procent delší dobu k osvojení látky, než dvacetiletí. Podněty

k učení souvisí se zainteresovaností seniora na procesu vzdělávání. Jedná se o motivaci pro edukaci a její udržení. Motivace musí být s rostoucím věkem silnější a jasnější, aby se senioři do vzdělávacího procesu zapojili a udrželi se v něm. Trvanlivostí výsledků učení se rozumí schopnost „vzpomenout si“ stejně jako hloubka poznatků získaných učením. Též se mluví o schopnosti „rozpomenout se“. I v této oblasti je možno pozorovat určitý pokles a to už v pozdní dospělosti. Účastník vzdělávání více selektuje informace, které si chce pamatovat. Intenzita k učení je chápána jako ochota k učení a ke studiu. Jedná se vlastně o pochopení hodnoty učení a jeho nutnosti pro život. Zde je vzestup na počátku střední dospělosti, ale s vyšším věkem zase postupně intenzita klesá (Livečka, 1979, s. 114).

Úspěšnost vzdělávání seniorů je závislá na mnoha faktorech. Pro dosažení cíle vzdělávání a zároveň spokojenosti seniorů, je vhodné mít nastudovaná specifika učení seniorů. A při přistupování ke každému seniorovi s respektem k jeho osobnosti a životním zkušenostem, je velká šance, že si senioři ze vzdělávání mnoho odnesou a opět se ke vzdělávání vrátí, což je jedním z důležitých cílů edukace seniorů.

5.3 Osobnost lektora a motivace ve vzdělávání seniorů

Role lektora ve vzdělávání seniorů je velmi podstatná. Zároveň i senioři mají vysoké nároky na kompetence svých lektorů a tak není nijak jednoduché naplnit jejich očekávání. Tato náročnost vychází také z toho, že senioři mohou díky svým zkušenostem posoudit kompetentnost lektora ve všech oblastech (odbornost, zkušenosti, komunikační schopnosti či umění vyučovat). Kritičtí a nároční mohou být senioři také proto, že vzdělávání mají jako volnočasovou aktivitu.

Lektor musí zvládat funkce motivátora, aktivizátora a poradce. Též by měl být schopen empatie, trpělivosti či rychlé asimilace k jednotlivým potřebám seniora (Benešová, 2013, s. 103).

Je zajímavé, že senioři vyžadují nejen odborné znalosti, ale také všeobecné znalosti. Vnímají totiž lektora i jako poradce, což vyjadřuje jejich vysoké nároky na vědomosti a znalosti vzdělavatele (Ondráková a kol., 2012, s. 40).

Na lektora jsou kladeny opravdu vysoké požadavky ze strany seniorů, ale zároveň téměř nulové ze strany státu a zákonů. Tento protiklad může kazit dojem seniorů ze vzdělávání a mít tak negativní dopad na motivaci.

„Motivace je hybnou silou, která nás nutí uspokojovat své vlastní potřeby.“ (Klevetová, Dlabalová; 2008, s. 35).

U vzdělávání seniorů jde o uspokojování následujících potřeb: nezávislost, participace, seberealizace, důstojnost, dostupnost péče. Motivy tedy jsou: udržení psychické a sociální aktivity, snížení pocitu osamocení, sociální integrace, udržování soběstačnosti, naplnění osobních zájmů či uskutečnění toho, co lidé nestihli v dobách své ekonomické aktivity (Šerák, 2009, s. 193).

Motivace pro vzdělávání seniorů může být různá. Velmi závisí na předchozím vzdělávání, předchozí účasti na mimoškolním vzdělávání, zájmu o učení, aktivitě rodiny apod. Edukace se též může stát novým koníčkem seniora. Velkou motivací pro vzdělávání je touha navázat nové sociální kontakty, či nalézt smysl právě prožívané části života. Vnější motivací může být tlak okolí na další vzdělávání.

Motivy mohou být u jednotlivých seniorů velmi odlišné. Zásadní však je, aby každý mohl uspokojit své potřeby v rámci vzdělávání. Tedy aby každý, kdo se chce vzdělávat, měl tu možnost.

5.4 Bariéry ve vzdělávání seniorů

Na druhé straně motivačních činitelů stojí bariéry, které nám v jistém smyslu brání a nedovolují určitou činnost vykonávat. Bariéry mohou být rozděleny, stejně jako motivace, na vnější a vnitřní. Vnějšími, neboli objektivními bariérami, je myšlen nedostatek zevních podnětů ke vzdělávání. Zde je zásadní oblast finanční. Ve výzkumu, který provedl Rabušic s Rabušicovou (2008, s. 282) vyplynul nedostatek finančních prostředků hned jako druhý důvod neúčasti seniorů na vzdělávacích aktivitách. Dále se mezi objektivní bariéry může zařadit nedostatečná informovanost o možnostech vzdělávání, přílišná vzdálenost místa, kde se vzdělávání uskutečňuje, či nevhodný čas. Vnitřní, subjektivní bariéry, souvisí s osobností člověka, jeho zkušenostmi a ochotou se rozvíjet. To, že vzdělávání už nemá pro člověka smysl, uvedlo jako hlavní důvod ve výzkumu Rabušice a Rabušicové (2008, s. 282) nejvíce seniorů, zvolily ho více než dvě třetiny dotázaných. Negativní zkušenost též nepřitahuje seniora k další edukaci. S tím souvisí i obavy z nezvládnutí, které jsou zřetelným motivačním problémem. Samotná nedostatečná motivace pro vzdělávání je též vnitřní bariérou.

Bariéry, které ovlivňují vzdělávání, rozděluje Špaténková a Smékalová (2015, s. 80) na:

- Informační – bariéry spočívají hlavně v neschopnosti vyhledat vhodné vzdělávací aktivity, případně podklady pro studium;
- situační – za situačními bariérami se může skrývat nedostatek finančních prostředků, nedostatek času, či zdolání různých (osobních, rodinných, vzdálenostních,...) překážek ve vzdělávání;
- psychologické – k psychologickým bariérám patří nedostatečná motivace ke vzdělávání, která může souviset s negativní zkušeností z předchozího vzdělávání, dále také se strachem z neúspěchu, či z neznámého a též obavy z účastníků vzdělávání (vzdělavatelé, organizátoři, další účastníci);
- andragogické – andragogické bariéry souvisí s dlouhým časovým úsekem od posledního vzdělávání, nedostatkem předchozích vědomostí, obsahem učiva, osobností lektora, typem školy i s hodnocením a celkovým přístupem ke vzdělávacím aktivitám;
- organizační – ty se vztahují k poskytovatelské organizaci, tedy jedná se o nabízené aktivity, časové, místní a prostorové rozvržení, obsah a kvalitu nabízeného vzdělávání.

Existuje tedy více typů možných bariér. Asi podstatné je všechny si uvědomit a snažit se na nich zapracovat. Některé mohou ovlivnit vzdělávající instituce, které aktivity nabízejí. Jedná se např. o šíření větší propagace instituce a činností v ní. Aktivity by měly být dostatečně pestré, dobře časově a místně rozložené a přinášet co nejvíce pozitivních zkušeností seniorům. Stejně tak vhodné je působit na seniory, aby pochopili význam vzdělávání pro ně samotné.

Výše jsou popsány bariéry pro vstup či pokračování ve vzdělávání. Šerák (2009, s. 190) navíc uvádí překážky a omezení, které brání seniorům v efektivním vzdělávání:

- *„Osvojování nových poznatků zabere starším lidem více času;*
- *senioři si obtížněji osvojují logicky nestrukturované informace;*
- *problém představuje i nedostatečně zvládnutá strategie učení;*

- *látka prezentovaná větší rychlostí omezuje kvalitu i kvantitu naučeného výraznějším způsobem, než je tomu u mladších osob;*
- *zatímco delší přestávky během procvičování naučeného vedou u mladších osob k zlepšení jejich pracovního výkonu, u seniorů se výkon naopak zhoršuje;*
- *podstatnou roli v procesu hraje fyzický a psychický stav jedince, především případná zdravotní omezení;*
- *významný je rovněž stupeň aktivity a síla motivace;*
- *učební látka by měla mít v každém případě intencionální charakter.“*

Důležitou součástí motivace seniorů ke vzdělávání je překonat jejich vnitřní překážky. Jedná se hlavně o strach z nezvládnutí, či přesvědčení seniorů o mylné myšlence, že vzdělávání už pro ně nemá žádný význam. Z tohoto důvodu je nutné nabízet seniorům dostatek příležitostí ke vzdělávání a snažit se, aby jejich vlastní finanční náklady na vzdělávání byly minimální, protože finance se často stávají důvodem, proč senioři nevyhledávají vzdělávací aktivity.

6 Gerontodidaktika

6.1 Formy a metody ve vzdělávání seniorů

Organizační formy chápe Határ (2014, s. 91) jako „*uspořádání podmínek vzdělávajícího procesu se zřetelem na prostor, čas, činnost vzdělavatele a počet vzdělávajících se.*“ Jaroslav Mužík (2011, s. 84) dodává, že ve vzdělávání dospělých se ustálily čtyři základní formy: „*přímá výuka, distanční vzdělávání, kombinované studium a sebevzdělávání.*“ U seniorů převažuje přímá výuka a sebevzdělávání. V přímé výuce může lektor využít těchto forem: hromadná výuka, kooperativní výuka (skupinová, párová), problémová výuka (lektor v roli facilitátora). V případě vzdělávání jen jednoho seniora jde o výuku individuální. Projektová výuka se u seniorů moc nevyužívá, ale velmi vhodné jsou: exkurze, zájezdy, výlety, tematické večery, výstavy, autorská čtení, návštěvy muzeí, galerií, botanických a zoologických zahrad, hvězdáren apod (Špaténková, Smékalová, 2015, s. 145).

Čím zajímavější je učební prostředí, samozřejmě spojené s vhodným obsahem, tím je také větší motivace a lepší udržení pozornosti vzdělávajících se. Následkem toho jsou senioři schopní lépe získávat nové zkušenosti a prožitky a více si zapamatovat, čímž se přispívá k celkovému rozvoji osobnosti seniora.

Výuková metoda je způsob předávání poznatků, který probíhá v součinnosti vzdělavatele a vzdělávajícího od výukového cíle k zamýšleným výsledkům. Jedno z mnoha dělení metod uvádí Livečka (1979, s. 164):

- Monologické metody – Mezi monologické metody se řadí přednáška, výklad, či vyprávění. Využívá se jich hlavně při větším počtu účastníků vzdělávání, kdy je nutné sdělit určité informace. U seniorů si musí lektor uvědomit, že vědomosti nejsou to hlavní, proč na vzdělávání senioři chodí. Proto je dobré monologické metody, co nejvíce omezit a prokládat je jinými, více akčními a aktivizujícími metodami.
- Dialogické metody – Tím, že komunikujeme, se učíme. To je základní předpoklad, z kterého dialogické metody vycházejí. Dialog se lépe vede v menším kolektivu, což je jednou z podmínek využívání dialogických metod ve vzdělávání. Pro seniory jsou tyto metody užitečné, protože si v dialogu mohou porovnávat dřívější znalosti s novými informacemi a utvořit tak nové vědomosti, a to i díky vyslechnutí ostatních.

- **Problémové metody** – V životě kromě znalostí a dovedností jsou velmi potřebné rozhodovací dovednosti a hodnotový systém. Ty lze rozvíjet v rámci problémových metod. Pro učení se těmto dovednostem nestačí jen výklad nebo diskuse. Při nasimulování problémové situace se mohou vzdělávající zdokonalovat v rozhodovacích dovednostech a svém hodnotovém systému. Tyto metody zvyšují aktivizaci a motivaci, protože se senioři mohou podílet na výuce, účastnit se jí a sami mohou ovlivňovat její průběh.

Toto rozdělení se uvádí v mnoha publikacích, ale zahrnuje jen slovní metody. Není cílem této práce popsat všechny možnosti dělení podle různých aspektů, proto je dále uvedeno již jen ještě dělení podle Špaténkové a Smékalové (2015, s. 125), které rozlišují tři velké skupiny metod: tradiční, aktivizační a kreativní. K tradičním metodám jsou řazeny slovní, názorně-demonstrační a dovednostně-praktické metody. Ty zajišťují především předání vědomostí a dovedností. Metody aktivizační se vyznačují vysokou účastností vzdělávajících se. Metody kreativní podněcují kreativitu člověka a nejčastěji jsou založeny na asociacích.

Metod, ze kterých si může lektor pro vzdělávání seniorů vybrat, je opravdu velké množství. Mělo by se jich ale používat vždy s rozmyslem a s ohledem ke specifikám seniorů. Též je dobré různé metody během vzdělávání střídat, aby se aktivizovalo co nejvíce částí mozku a také proto, aby byla udržena pozornost vzdělávajících se po co nejdelší dobu.

6.2 Cíle a obsah vzdělávání seniorů

Cíl usměrňuje naši činnost. Hraje důležitou roli ve vzdělávacím procesu, protože představuje určitou úroveň, kam směřovat působení lektora na seniory. Jde o to, čeho má být ve vzdělávání dosaženo. Jelikož cíl je charakterizován jako výsledek vzdělávacího procesu, může být i zpětnou vazbou pro lektora. Je tedy nutné stanovit si jej adekvátní. Cílem vzdělávání ve stáří nemusí být nutně získání nových vědomostí a dovedností. Spíše se jedná o rozvíjení dosavadních schopností, znalostí a také seberealizace.

Cíle se dělí na kognitivní (poznávací), afektivní (emocionální) a psychomotorické (výcvikové). Kognitivní cíle udávají, co by senior měl znát. Jedná se o vědomosti a znalosti, které jsou sice základem každého vzdělávání, ale u seniorů nemají nejvyšší prioritu. Afektivní cíle se týkají postojů, názorů a hodnot. Ve starším věku většina lidí nemá ráda změny v hodnotových systémech, a tak není dobré nutit seniory k nějakému postoji či názoru.

„S afektivními cíli zacházejme vždy citlivě a užívejme jich jako možných alternativ v životě seniora“ (Špaténková, Smékalová, 2015, s. 119). V psychomotorických cílech se jedná o rozvíjení dovedností. Mohou to být dovednosti týkající se pohybu, smyslového vnímání a koordinace vjemů s pohyby. Határ (2014, s. 73) ještě přidává „sociální cíle, tedy zvyšování kompetencí v sociální oblasti. Konkrétně se jedná o rozvíjení komunikační schopnosti, schopnosti sociální participace, ochoty spolupracovat a sebejistoty v kontaktu s jinými.“

Správná formulace cíle je základem pro jeho naplnění. *„Cíle jsou formulovány jako požadované výkony (aktivní slovesa) plněné v zadaných podmínkách (pomůcky, rozsah a způsob) s vymezenou normou výkonu (minimální potřebný výkon, časový limit i počet nepřesností“ (Byčkovský In: Špaténková, Smékalová, 2015, s. 121). Kromě požadavků na formulaci jsou kladeny i požadavky na vlastnosti cílů: jednoznačnost, kontrolovatelnost, přiměřenost a konzistentnost (Špaténková, Smékalová, 2015, s. 121).*

Kombinace některých požadavků na formulaci cílů i požadavky na vlastnosti spojuje tzv. technika SMART. Jde o zkratku, jež spojuje počáteční písmena jednotlivých anglických slov¹, která vyjadřují jaký, by měl cíl být. S – specifický neboli jednoznačný; M – měřitelný, kontrolovatelný; A – přidělitelný, což určuje, komu je cíl přidělen; R – realistický, cíl by měl být dosažitelný; T – časově ohraničený, tedy měla by být stanovena doba, za kterou se cíle dosáhne.

Kategorie cílů vzdělávacího procesu plní různé funkce – vzbuzuje pozornost, motivuje, aktivizuje, usměrňuje, řídí, poskytuje zpětnou vazbu, proto je nutné cíle formulovat. Formulace cílů vyžaduje optimální slovní vyjádření, na základě daných požadavků a vlastností (Špaténková, Smékalová, 2015, s. 123).

Vhodné definování cílů je tedy nezbytné pro úspěšnost vzdělávacího procesu. Cíle by měly být rozmanité a také střídat úroveň náročnosti. U seniorů pamatujeme na to, že nadměrné vyžadování pamětní reprodukce není vhodné. Lektor by se měl spíše zaměřit na náročnější kategorie cílů – porozumění, utváření hodnotového systému či vlastního názoru.

Ve vzdělávání seniorů hraje důležitou roli nejen metodická stránka, ale i samotný obsah edukace. Ten musí být podřízen cílům vzdělávání. Obsah edukace chápe Határ (2014, s. 76)

¹ S = specific, M = measurable, A = assignable, R = realistic, T = time-bound

jako „konkrétní systém poznatků, informací, zkušeností, názorů, forem chování a činností, které si má starší člověk v průběhu edukačního procesu osvojit a zvnitřnit.“

Senioři obsah vzdělávání přijímají a často ihned používají ve svém reálném životě. V tom je velký rozdíl mezi vzděláváním dospělých/seniorů a dětí v primárním vzdělávání. Děti totiž nabyté znalosti většinou používají ve svém životě až mnohem později.

Při tvorbě obsahu je potřeba respektovat některé principy:

- Obsah respektuje vztah k seniorovi – respektování potřeb a zájmů seniora;
- důležitou součástí jsou modelové příklady, ve kterých se propojují nové znalosti se zkušenostmi seniora;
- obsah je orientován na učební činnosti – činnosti, které jsou součástí vnímání, pochopení a zapamatování učebních informací;
- obsah musí mít určitou strukturu, kdy jednotlivé učební části dávají dohromady smysluplný celek;
- obsah vzdělávání je v souladu se současným vědeckým poznáním (Petřková a Čornanicová, 2004, s. 66).

Obsah je tedy neméně důležitou částí ve vzdělávání seniorů. Je potřeba nad ním přemýšlet a vhodně zvolit celek i jeho části. Vždy musíme mít na paměti, s jakou skupinou pracujeme, jaké jsou jejich zájmy a potřeby.

7 Realizace vzdělávání seniorů v České republice

Jak má vzdělávání seniorů vypadat už bylo popsáno v předchozí části. Jaké ale mají senioři možnosti ve vzdělávání? Jednou z nich je zúčastňovat se kurzů, které jsou určeny pro širokou veřejnost. V těchto vzdělávacích aktivitách ale nebude brán ohled na specifika a potřeby ve vzdělávání seniorů. Další vzdělávací aktivity jsou zaměřeny přímo na seniory. Ty by měly přispívat k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji starších občanů s respektem k jejich specifickým vzdělávacím potřebám. Nabídka těchto vzdělávacích aktivit je poměrně široká a liší se v požadavcích na seniory.

7.1 Univerzity třetího věku (U3V)

Nejznámějšími a nejstaršími vzdělávacími institucemi jsou Univerzity třetího věku. S myšlenkou založení U3V přišel jako první Francouz Pierre Vellase v roce 1973 na Univerzitě společenských věd v Toulouse s cílem umožnit seniorům plně se účastnit vzdělávacích příležitostí zohledňující jejich specifika. U3V se začaly rozšiřovat jak ve Francii, tak i za jejími hranicemi. V České republice vznikla první Univerzita třetího věku v Olomouci na Univerzitě Palackého v roce 1986. O rok později byla založena i U3V na Karlově Univerzitě v Praze. Poté vznikly U3V i na dalších vysokých školách v České republice (Heřmanová, 2008, s. 13).

U3V jsou nejnáročnější formou vzdělávání seniorů, i přestože po absolvování nezískávají studenti vysokoškolský titul. Na začátku sice probíhá imatrikulace a na konci promoce, při ní ale získávají senioři pouze potvrzení o absolvování. Vstup na U3V je umožněn dosažením důchodového věku, tuto podmínku většinou nemusí splnit držitelé průkazu ZTP. Podmínky pro studium se na jednotlivých univerzitách liší, ale často se tam objevují i takové, aby žadatelé nebyli výdělečně činní a měli splněnou maturitní zkoušku (v některých případech se může prominout).

Univerzity třetího věku v České republice jsou od roku 1993 sdruženy do Asociace univerzit třetího věku (AU3V)², která má na starosti dva hlavní úkoly. Prvním je zajištění komunikace mezi členy této asociace a druhým úkolem je navazování a udržování styků s mezinárodními

² AU3V je neziskové sdružení poskytovatelů vzdělávání starších dospělých na univerzitní úrovni (Asociace univerzit třetího věku)

organizacemi. Ve druhém úkolu AU3V velmi pomáhá členství v Mezinárodní asociaci univerzit třetího věku (AIUTA) od roku 1993, v Evropské federaci studentů seniorů (EFOS) od roku 1994 a evropské informační síti pro U3V univerzity v Ulmu (Asociace univerzit třetího věku).

Díky AU3V jsou alespoň částečně sjednocené formy a pravidla U3V na vysokých školách v České republice. Vzdělávací programy by měly být slučitelné a celkově uspořádané, existuje i požadavek na to, aby instituce, organizující U3V měly odborné spojení s některou z vysokých škol. Zaměření kurzů má odpovídat specializaci pořádající fakulty nebo školy. Jednotlivé kurzy by na sebe měly nějak navazovat a tvořit tak studijní obory, s délkou studia přibližně dva až tři roky. Absolvent Univerzity třetího věku je absolventem zvoleného oboru. Nejčastější formy výuky jsou přednášky a semináře, na některých oborech i laboratorní cvičení.

7.2 Akademie třetího věku (A3V)

Akademie třetího věku se v České republice začaly objevovat v osmdesátých letech dvacátého století. Roku 1983 se konal první kurz Akademie třetího věku v Přerově, potom se činnost začala rozšiřovat do dalších měst a míst. Akademie účastníky neomezuje dosaženým vzděláním, ani se zde nekonají žádné zkoušky, které by ověřovaly získané znalosti a dovednosti (Špaténková, Smékalová, 2015, s. 94).

A3V jsou organizovány nejrůznějšími institucemi. Mohou to být knihovny, muzea, kulturní domy, střední školy, komunitní centra apod. Nejčastěji se jedná o jednorázové vzdělávací akce s aktuálními tématy. V některých případech (a to většinou ve městech, kde senioři nemají možnost vzdělávat se na U3V) trvá Akademie delší časové období (např. jeden semestr). Výhodou A3V je v možnosti přizpůsobit obsah vzdělávání aktuálním tématům v dané oblasti, kde se A3V koná.

Rozdíl mezi A3V a U3V vymezuje Haškovcová (2010, s. 136) tak, že A3V vyplňují seniorům jejich volný čas. Po vyslechnutí přednášky a vznesení případných dotazů jdou senioři domů a mají splněný úkol. Zatímco na U3V po příchodu domů začíná jejich samostatné studium pro přípravu na semináře a zkoušky.

Výuka na A3V probíhá formou přednášek, seminářů, diskusí, ale i různých exkurzí, sportovních aktivit apod. Na začátku ani na konci nemusí účastníci skládat žádné zkoušky. Nejčastěji je studium zakončeno potvrzením o absolvování kurzu.

7.3 Univerzity volného času (UVČ)

Univerzity volného času představují formu zájmového mezigeneračního vzdělávání. Aby se jednalo opravdu o „univerzity“, tak by měly být zaštitěny nějakou konkrétní vysokou školou, ale často jsou zřizovány kulturními domy, knihovnami, domovy důchodců apod.

První Univerzita volného času, původně jako tzv. Nulťák, byla založena roku 1993 v Praze Danou Šteinovou. Nejdříve se mělo jednat o přípravný kurz pro studium na U3V, pak byl ale název změněn na UVČ a slouží všem generacím. Jedinou podmínkou pro účast v tomto vzdělávání je dosažení osmnácti let věku (Haškovcová, 2010, s. 134).

Tím, že UVČ se mohou účastnit občané v každém věku, může být posíleno mezigenerační spojení. Na druhou stranu nejsou úplně zohledňována specifika a potřeby vzdělávání seniorů. Pro přijetí není vyžadováno žádné předchozí vzdělání, nekonají se zde žádné zkoušky, ale také se zpravidla nevydává potvrzení o absolvování.

7.4 Virtuální univerzity třetího věku (VU3V)

Virtuální univerzity třetího věku umožňují seniorům studovat na vysokoškolské úrovni, zároveň však v blízkosti jejich domovů. Vzdělávání může probíhat všude tam, kde je přístup k počítači, či podobným zařízením, s přístupem k internetu.

Účastník studia musí mít status důchodce, invalidního důchodce nebo mu musí být nad padesát let a v době studia by neměl být zaměstnán. Po splnění všech podmínek (účast, testy, uhrazení poplatku v konzultačním středisku) obdrží senior Pamětní list za každý semestr a po absolvování všech šesti semestrů Osvědčení o absolvování U3V (Portál vzdělávání seniorů).

Setkání seniorů probíhá jednou za čtrnáct dní v konzultačním středisku, kdy společně shlédnou videopřednášku vysokoškolského lektora. Po přednášce probíhá diskuse, vedená moderátorem (kontaktní osoba v konzultačním středisku) a vyplnění kolektivního testu pro ověření pochopení výkladu. V případě jakýchkoliv dotazů mohou senioři napsat e-mail lektorovi a ten jim do stanoveného data odpoví. V následujících čtrnácti dnech probíhá

samostudium. Senioři si mohou pouštět přednášku znovu a ověřovat si své nově nabyté znalosti v generovaném testu. Na dalším setkání se nejdříve společně vrátí k minulé přednášce, odpovědím lektora či dotazům seniorů a utřídění si nejasností. Poté sledují další přednášku (Klub aktiv, ©2011-2016).

Výhodou VU3V je, že senior se může na videopřednášky dívat odkudkoliv a kolikrát potřebuje. Zároveň probíhá i společná výuka v konzultačním středisku, čímž je zajištěn sociální kontakt. Překážkou může být to, že se od seniora očekává znalost práce s počítačem. Ale i v případech, kdy senior má problém s ovládním počítače či přístupem k internetu, je možné připravit tištěnou podobu přednášky.

7.5 Experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata

Od školního roku 2004/2005 se organizuje tento mezigenerační projekt. První Experimentální univerzita pro prarodiče a vnoučata vznikla na Matematicko-fyzikální fakultě UK ve spolupráci s Centrem celoživotním vzděláváním. Dvojice prarodič a vnouče/vnučka spolupracují a pomáhají si. Prarodič je spíše ve funkci poradce a děti se hlavně seznamují se svými možnými studijními obory. Přednášky se konají jednou měsíčně v sobotu a jsou uzpůsobeny dětem (Aktivní stáří, ©2012).

Experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata napomáhají k lepším mezigeneračním vztahům a upevňují vztah mezi babičkou/dědou a vnučkou/vnoučetem. Zároveň rozšiřují obzory prarodičům i dětem a oběma z tohoto týmu umožňují získat nové poznatky.

7.6 Kluby seniorů

Kluby seniorů, kluby aktivního stáří, kluby důchodců či kluby dříve narozených nejsou tolik formální, jako předchozí vyjmenované instituce. I tak je nabídka jejich služeb velmi široká. Nejčastěji nabízenými aktivitami jsou počítačové kurzy, jazykové kurzy a posezení v klubu. Mezi další se řadí přednášky, výlety, kulturní akce, sportovní programy apod. Nabídka nejčastěji závisí na aktivitě vedoucího klubu, na finančních možnostech klubu i seniorů, ale i na nápadech seniorů samotných. Většinou se nelpí na pravidelné účasti v klubech, i když často, vzhledem ke kapacitě, se musí senioři hlásit dopředu.

Velkou výhodou klubů seniorů je, že jich existuje velké množství, protože založení klubu není tak náročné a také mohou fungovat pod záštitou městských samospráv, různých

veřejných i soukromých organizací a institucí. Kluby seniorů jsou nejčastějším místem pro setkávání seniorů. V současné době ale kluby neslouží jen k popovídání si, i když i to je pro seniory velice důležité, ale kladou i velký důraz na rozvoj seniorů. Proto jsou v klubech často pořádány nejrůznější vzdělávací aktivity.

8 Vybrané projekty pro seniory

V posledních letech, kdy si někteří začínají uvědomovat, že seniorů stále přibývá a přibývat bude, se rozmohly různé programy, projekty a strategie pro úspěšné stáří seniorů. Možná, že roli nehraje jen samotný fakt zvyšujícího se počtu seniorů v České republice, ale i jinde ve světě. Senioři jsou totiž často naprosto samostatné bytosti, které se chtějí dále účastnit různých akcí, aby mohli rozvíjet svoji osobnost ve všech směrech, nebo jen v těch, které je zajímají. Po odchodu do důchodu nechtějí jen sedět doma, luštit křížovky a dívat se na televizi. Chtějí mít možnost vyplnit svůj volný čas nejrůznějšími aktivitami. Často však ještě potřebují, aby jim byly nabídnuty možnosti, někdo pro ně akci zorganizoval a oni se pak mohli účastnit. Finanční důvody, jež brání seniorům zapojit se do podobných akcí, jsou také nezanedbatelnou překážkou. V těchto případech je na místě otázka dotačních programů a finanční podpory státních či neziskových organizací. Pro potřeby této práce byly vybrány čtyři projekty k naznačení situace péče o seniory v našem prostředí.

8.1 Projekt SenSen

Projekt SenSen neboli Senzační senioři vznikl v Nadaci Charty 77/Konto Bariéry³ kvůli stále zvyšujícímu se věku obyvatel. Autoři si uvědomili, že nejenže seniorů přibývá, ale mění se i jejich charakteristika. Stávají se z nich aktivní lidé, kteří nechtějí svůj čas trávit v ústraní. A takové lidi hledá projekt SenSen. Tento projekt není sociální službou, ale vytváří: „*neformální spojení starších lidí, kteří nechtějí jen odpočívat a přijímat cizí pomoc.*“ (Senzační senioři, ©2015).

Hledají lidi, kteří mají něco, co chtějí nabídnout ostatním (zkušenost, odborný názor, historické vzpomínky,...). Touto formou by rádi bojovali proti samotě. Zapojení do projektu přináší: „*účast na unikátních celorepublikových projektech (Národní kronika, Druhý život dětské knihy), pomoc při realizaci vlastních nápadů členů klubů SenSen, konkrétní podpora při získávání počítačové gramotnosti, přístup k poradnám SenSen (medicína, bezpečnost aj.), možnost dělit se o to, co děláte, s ostatními seniory po celé republice, a zároveň dostávat inspirační podněty a pomoc zvenčí.*“ (Senzační senioři, ©2015).

³ Konto Bariéry je hlavním projektem Nadace Charty 77

Projekt SenSen má za cíl to, aby se senioři zapojovali do společenského života, byli sebevědomí, měli denně skvělý program, měli se na koho obrátit v případě potřeby, aby věděli, že se o ně někdo zajímá a aby si nepřipadali jako „páté kolo u vozu“.

Kromě finanční, materiální a lidské opory SenSen každoročně vyhlašuje i cenu Senior roku a realizuje tři konkrétní programy. Prvním z nich je „Národní kronika“, která je společným projektem SenSen a Národního muzea. Podstatou tohoto projektu je zaznamenávat významné události pro ty, kteří je chtějí zapsat a uchovat je tak pro další generace. Kronika má sloužit jako zprostředkování doby nedávno minulé (Národní kronika, ©2015).

Další program slouží k podpoře čtení u dětí. Jmenuje se „Druhý život dětské knihy“ a snaží se dnes, v době snížení poptávky po knihách, zpřístupnit dětskou literaturu dětem a mládeži tak, aby rozvíjela jejich kultivaci a socializaci. Projekt funguje díky aktivním seniorům – dobrovolníkům, členům klubů SenSen, kteří vyhledávají u sebe, ve svém okolí i v širším regionu spoluobčany, jež jsou ochotní věnovat knihy s kvalitním obsahem. Tyto tituly pak senioři předávají na distribuční místa, kterými jsou základní i střední školy a knihovny. Těchto míst neustále přibývá, nutná je však podmínka přítomnosti erudovaných pracovníků, kteří umějí knižní tituly posoudit, ocenit a roztřídit. Knihy pak putují do sociálně slabších rodin, které by si vzhledem k poměrně vysokým pořizovacím nákladům novou knihu pro děti nemohly dovolit (Senzační senioři, ©2015).

Další z aktivit SenSen je projekt „Aktivní život“. Ten je zacílen na seniory, kteří jsou aktivní. Podporuje komplexní zdravý životní styl, tedy oblasti fyzické, psychické a sociální. Důležité je, aby sami senioři iniciovali aktivity, nikoli aby byli jen pasivními příjemci naplánovaných projektů (Senzační senioři, ©2015).

8.2 Projekt GYMSEN

Projekt GYMSEN (Smyslová gymnastika pro seniory), který probíhá a je financován v rámci programu Erasmus+, začal na jaře v roce 2015 a bude končit v srpnu letošního roku (2016). Jedná se o projekt mezinárodní, vedoucím projektu je španělská univerzita Universidad Miguel Hernández v Elche. Týká se těchto zemí: Španělsko, Česká republika, Řecko, Itálie. Do projektu se též zapojuje jako partner švédský výzkumný ústav zabývající se kvalitou potravin. „*Cílem projektu je vytvořit tréninkový program pro zachování smyslových kapacit seniorů.*“ (Smyslová gymnastika pro seniory) Program se skládá z procvičování smyslů

(hlavně čichu a chuti). Následně bude tento program ověřen v různých zemích a také na různých cílových skupinách. Mají vzniknout také další materiály pro zdravý životní styl seniorů.

Zajímavé je, že se projekt nezaměřuje v různých zemích na stejné cíle. V České republice je tento projekt zaměřen na cílovou skupinu zdravých seniorů, kteří ale žijí spíše pasivním stylem života. Cíleno je také na jejich blízké okolí, které by se seniory mohlo tréninkový program provádět. V dalších zemích je projekt zaměřen buď na nemocné seniory, anebo naopak na aktivní seniory účastníci se U3V (Smyslová gymnastika pro seniory).

Postup projektu se skládá ze čtyř částí. Nejprve je nutné zanalyzovat potřeby seniorů dotazníkem určeným pro seniory a jejich blízké okolí. Následuje vytvoření tréninkového programu a materiálů. Tato verze pak bude testována. Nakonec bude program šířen mezi organizace pracující se seniory. Výstupem projektu bude tedy tréninkový program ve formě příručky a webového portálu, též budou vyrobeny pomůcky potřebné k provádění programu pro zapojené organizace (Smyslová gymnastika pro seniory).

8.3 Projekt senioři komunikují

Cílem tohoto projektu je umožnit seniorům seznámit se s počítačem, naučit ovládat a používat alespoň v základních funkcích počítač. V kurzu se mají senioři seznámit s internetem, elektronickou poštou a psaním textu. Dále je jeho součástí získání základních znalostí o bankovních službách, které by mohly být seniory používány. Do projektu jsou zapojováni senioři, kteří ještě neměli možnost proniknout do tajů těchto komunikačních prostředků (Senioři komunikují, ©2004-2012).

Účastníci projektu mají možnost přehrát si probranou látku pomocí videonávodů, ve kterých se mohou kdykoliv vrátit k tomu, co potřebují zopakovat či v situacích, kdy si nejsou jistí. Nejprve je ale třeba se na internetové stránce registrovat, na což je potřeba mít už poměrně značné znalosti v používání počítače, internetu a e-mailu. Kurzy si nemusí zařizovat senioři sami, ale mohou mít přístup ke kurzům prostřednictvím firmy, školy, neziskové organizace, knihovny či živnostníky (Virtuální kolega).

8.4 Projekt stále s úsměvem

Projekt Stále s úsměvem byl zahájen v roce 2015 a je zaměřen na aktivní stárnutí a seniory. V projektu jde v zásadě o to, aby se seniorům žilo lépe. Hlavním cílem projektu je přispět k obohacení a posílení kvality života. Dalším je pak spoluvytváření projektů „dobré praxe“ v místech působení skupiny Veolia⁴ a snažit se o další šíření v komunitě (Nadační fond Veolia, ©2016).

Projekt je rozdělen na tři kategorie, které jsou podporovány. První název kategorie je „Senioři pro komunitu i pro sebe“ - v té je důležitá podpora aktivit seniorů a to jak v přístupu k životu obecně, tak i v komunitě. S tím souvisí i začleňování seniorů do komunitního života a aktivní účast v něm. Patří sem i podpora vzdělávacích, sportovních, kulturních a společenských aktivit pro seniory, a to buď takové, které jsou pro ně přichystány nebo i ty, které si senioři sami zorganizují (Výroční zpráva, 2014, s. 37-38).

Druhou kategorií tvoří „Komunita pro seniory“. Do té jsou zařazeny preventivní projekty na podporu života seniorů v jejich domácím prostředí, také vytváření vhodných podmínek pro život seniorů v domácím prostředí a komunitě. I služby pro seniory (sociální a sociálně – zdravotní služby, odlehčovací služby, právní služby) jsou podporovány, stejně jako veškeré vzdělávací aktivity. Všechny tyto služby by měly být dostupné i v odlehlejších lokalitách. Nezapomíná se ani na rodiny, které pečují o seniory v domácím prostředí, či podporu seniorů při zajišťování základních životních potřeb (Výroční zpráva, 2014, s. 37-38).

Ve třetí kategorii „Nové přístupy k celospolečenskému tématu – stárnutí populace“ se projekt věnuje celé společnosti. Snaží se o rozšíření znalostí o stárnutí, jaké z něj vyplývají úkoly pro společnost, jak přispívat k uspokojování potřeb seniorů. Nezapomíná se ani na vytváření pozitivního postoje veřejnosti ke stáří a odstraňování předsudků a mýtů o stáří (Výroční zpráva, 2014, s. 37-38).

V období pilotní verze (2015-2017) jsou projekty *podporovány „poskytnutím nadačních grantů na základě uzavřeného výběrového řízení NF Veolia s přímým oslovením vybraných uchazečů/zadatelů a dlouhodobé smluvní partnerství se subjektem, který si k podpoře vybere NF Veolia.“* (Výroční zpráva, 2014, s. 37-38) Podpora z tohoto projektu se týká nestátních

⁴ Společnost Veolia poskytuje vodohospodářské a energetické služby

neziskových organizací, příspěvkových organizací, obcí a neformálních skupin seniorů v případě malých komunitních projektů.

Na čtyřech projektech bylo představeno, jaké možnosti mají senioři ve využívání programů pro ně vytvořených. Ne vždy je ovšem cesta jednoduchá, např. u posledního z jmenovaných projektů je nutné zažádat o grant. U tohoto projektu se také jen stěží může zapojit sám senior. I u projektu „Senioři komunikují“ není pro samotné seniory cesta k získání grantu úplně jednoduchá. Obecně je však výhodnější pokud se senioři sdružují, např. v klubech seniorů, pak mají větší možnost dostat se k nejrůznějším projektům, které jim pomohou rozvíjet své znalosti a dovednosti, nebo jim umožní učit se úplně nové věci. Kapitola s nastíněnou ukázkou probíhajících projektů, byla zvolena z důvodu demonstrace stále stoupajícího zájmu o seniory. Pokud mají senioři zájem, mají v dnešní době mnoho možností, jak získat podporu, kterou potřebují. Většina projektů je ale zaměřena na podporu aktivity seniorů, neboť aktivní a pozitivní přístup ke stáří je v současnosti hlavním předmětem zájmu stárnoucí společnosti.

Empirická část

9 Metodologie výzkumu

9.1 Výzkumný problém, výzkumné otázky a cíl výzkumu

9.1.1 Výzkumný problém

Pokles mortality zároveň se zvyšujícím se poklesem natality přispívá ke stárnutí populace ve vyspělých zemích (Mühlpachr, 2004, s. 30). S tím souvisí zvyšování průměrného věku osob, které jsou ekonomicky činné, snižování počtu pracujících lidí a narůstání počtu lidí, kteří pobírají starobní důchod. I vzhledem k měnící se ekonomické situaci se v posledních desetiletích státy začínají o seniory více zajímat.

Cílem zájmu není jen to udržet obyvatelstvo v seniorském věku stále pracovně aktivní. Tím, že se věk populace neustále prodlužuje, je důležité udržovat seniory stále aktivní v jiných než profesních činnostech, čemuž se naše společnost teprve učí. Až donedávna panovala všeobecná představa seniora jako klidné babičky či dědečka, kteří tráví většinu volného času doma. Od staršího člověka v důchodu už nikdo nevyžadoval učení se něčemu novému, či nějakou aktivitu, kromě snad hlídání vnoučat. V současnosti se ale i tento pohled mění. Jedním z důvodů je průnik moderních technologií do světa seniorů. Tím, jak se moderní technologie posouvají velmi rychle dopředu, očekává se i od seniorů, že se budou umět ve světě orientovat stejně dobře, jako mladší generace. Učit se novým věcem však od seniorů vyžaduje určitou aktivnost.

Jak už bylo uvedeno v teoretické části, aktivita je důležitá kvůli tělesné i duševní kondici, jelikož „*člověk je tak starý, jak staře myslí.*“ (Štílec, 2004, s. 12). A právě v aktivitě se seniory snaží podpořit úřady a státní i nestátní instituce, nabízejí seniorům aktivity, kterých senioři mohou využívat. To zda je nabídka vzdělávacích institucí pro seniory odpovídající, se stalo výzkumným problémem této diplomové práce.

9.1.2 Výzkumné otázky

Na základě stanovení si výzkumného problému v této diplomové práci, byly stanoveny i výzkumné otázky. Základní výzkumná otázka zní: Jaký je názor respondentů na nabídku

vzdělávacích institucí? Jelikož hlavní otázka je velmi široká, je k ní připojeno několik podotázek:

- 1) Jaké je množství vzdělávacích institucí pro seniory?
- 2) Jaká je pestrost současných nabídek vzdělávacích institucí pro seniory?
- 3) Absentuje určitý druh vzdělávacích aktivit pro seniory?
- 4) Jaká je spolupráce sociálního odboru se vzdělávacími institucemi?
- 5) Jaká je propagace vzdělávacích příležitostí pro seniory?
- 6) Jaká je zpětná vazba od seniorů z pohledu zaměstnanců sociálních odborů a vzdělávacích institucí na nabídku vzdělávacích aktivit?

Položení výzkumných podotázek bylo velmi důležitým krokem pro pokračování ve výzkumu. Na jejich základě byly vytvořeny otázky do polostrukturovaného rozhovoru s respondenty.

9.1.3 Cíl výzkumu

Cíl výzkumu byl stanoven na základě výzkumného problému, tedy konkrétně zda je nabídka vzdělávacích institucí pro seniory odpovídající. Zvolena byla varianta zaměření se na více částí hlavního města Prahy a v nich zkoumat, zda je nabídka vzdělávacích institucí dostatečná. Za těchto předpokladů byl stanoven cíl výzkumu.

Cílem empirického šetření je zjistit, zda nabídka institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná.

9.2 Typ výzkumu

Na začátku výzkumu se musí výzkumník rozhodnout, zda zvolí kvalitativní či kvantitativní přístup. Vzhledem k tomu, že v tomto případě se jednalo o podrobné prozkoumání výzkumného vzorku, byl jako vhodný zvolen typ kvalitativní.

Definicí kvalitativního výzkumu je více. Někteří autoři ho považují pouze za doplněk ke kvantitativním výzkumům. Jiní se domnívají, že o kvalitativní výzkum se jedná v případě, že se výsledků nedosahuje pomocí statistických nebo jiných kvantitativních metod (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10).

Metodolog Creswell (1998 In: Hendl, 2005, s. 50) definoval kvalitativní výzkum takto: *„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“*

K této definici se přiklání i autorka tohoto výzkumu, ve kterém je jasně zřetelná snaha detailně probádat, jaké je smýšlení respondentů o vzdělávání seniorů. Z toho vyplývá úkol následně popsat informace o názorech účastníků výzkumu na tuto problematiku.

9.3 Metoda sběru dat

Jednou z metod kvalitativního výzkumu je interview. Jedná se o relativně nestrukturovanou metodu. Její předností je porozumění zkušenosti, což bylo v tomto výzkumu důležité (Hendl, 2005, s. 50).

Účelem hloubkového rozhovoru je: *„získat vyličení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsaných jevů.“* (Kvale, 1996, s. 5 In: Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 159).

Vzhledem k povaze hloubkového rozhovoru, je umožněno získat informace o určitém prostředí, sociální skupině a pochopit je z hlediska respondentů. V tomto výzkumu bylo zapotřebí pochopit prostředí vzdělávacích institucí, jejich komunikaci se sociálním odborem a samotnými seniory, kteří se účastní provozovaných aktivit.

Existují dva základní typy hloubkového rozhovoru, za které lze označit polostrukturovaný rozhovor, který je řízen předem připravenými okruhy či otázkami. Oproti tomu nestrukturovaný rozhovor, jež je založen na jedné otázce a dále vychází až z poskytnutých odpovědí respondenta (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 160). Pro potřeby tohoto výzkumu bylo vhodné použít polostrukturovaný rozhovor, protože nebyl předpoklad, že by se respondenti rozhovořili natolik, aby bylo možné řídit se jejich odpověďmi. Výzkumnici také zajímala některá témata, která by respondenti nemuseli považovat za důležitá.

Při výběru témat pro rozhovor s respondenty bylo důležité, aby okruhy obsahovaly všechny důležité otázky. A z odpovědí respondentů na ně byly získány informace, ze kterých by bylo možné odpovědět na výzkumné otázky a naplnit cíl výzkumu.

Okruhy otázek určené pro zaměstnance sociálních odborů:

- dotazy na pracovní pozici a pracovní náplň;
- dotazy na počet a zaměření klubů seniorů;
- dotazy na setkávání se se zaměstnanci klubů a seniory.

Okruhy otázek určené pro zaměstnance vzdělávacích institucí:

- dotazy na zaměření, aktivity a financování klubu seniorů;
- dotazy na hlavní náplň respondentovi činnosti v klubu seniorů;
- dotazy na setkávání se zaměstnanci sociálního odboru;
- dotazy na zpětnou vazbu od seniorů;
- dotazy na zlepšení činnosti klubu seniorů;
- dotazy na fungování dalších klubů seniorů;
- dotazy na absenci některých aktivit.

9.4 Výzkumný vzorek

Jak už bylo uvedeno výše, empirické šetření proběhlo ve třech městských částech hlavního města České republiky – Prahy. Počet městských částí byl vybrán tak, aby se mezi nimi dalo porovnávat, zároveň také proto, aby byl výzkum proveditelný.

Původně byly vybrány tyto městské části: Praha 18, Praha 1 a Praha 8. Ke všem volbám měla autorka výzkumu opodstatněné důvody. V Letňanech, městské části Prahy 18, od narození žije a zároveň je to poměrně malá městská část, přibližně s dvaceti tisíci obyvatel, nacházející se téměř na okraji Prahy. MČ Praha 1 byla zvolena ze dvou důvodů: jedná se o jednu z nejstarších částí města, zároveň se na tomto území nachází historicky nejvýznamnější části Prahy. Druhým důvodem byl předpoklad autorky výzkumu, že městská část Praha 1 má lepší finanční podmínky než jiné městské části Prahy. Také byla nastolena otázka, zda finance určené na sociální sféru putují i na vzdělávání seniorů. Třetí vybraná městská část měla rozlohou zaujímat větší část Prahy. Vzhledem k problémům, které při započetí výzkumu na Praze 8 nastaly, byla nakonec vybrána MČ Praha 5.

9.4.1 Kritéria výběru respondentů

Původním záměrem výzkumu bylo provést rozhovory se zaměstnanci sociálních odborů, zaměstnanci vzdělávacích institucí a samotnými seniory. Při zjištění rozsáhlosti výzkumu nebyl tento záměr realizován. Rozhovory se zaměstnanci sociálních odborů a vzdělávacích institucí zůstaly zachovány, ale od dotazování se seniorů bylo ustoupeno. Na každé městské části měl být proveden rozhovor s jedním pracovníkem sociálního odboru a se dvěma pracovníky vzdělávacích institucí pro seniory.

Kritéria pro výběr respondentů byla dána, a tudíž byla zvolena i metoda záměrného (účelového) výběru. Tento způsob je nejčastěji používanou metodou v kvalitativních výzkumech. Spočívá ve vyhledávání účastníků výzkumu, odpovídajících stanoveným kritériím, kteří souhlasí s účastí ve výzkumu (Miovský, 2006, s. 135).

Výběr respondentů ze sociálních odborů nemohla autorka příliš ovlivnit. Jelikož bylo poměrně složité zkontaktovat se s příslušným pracovníkem, byl úspěchem již samotný souhlas s rozhovorem. V jednom případě dokonce nebylo dopředu jasné, jakému oboru se daný zaměstnanec sociálního odboru věnuje. Vzhledem k těmto okolnostem, nebylo možné vybírat si ke spolupráci zaměstnance sociálního odboru, který má danou oblast (tedy vzdělávání seniorů) na starosti a vyzná se v ní.

Výběr vzdělávacích institucí probíhal následovně. Jako zástupci vzdělávacích institucí byly zvoleny kluby seniorů. Tento druh vzdělávacích institucí byl vybrán záměrně. Ve výzkumu se jedná o městské části Prahy, ve kterých se všechny výše uvedené vzdělávací instituce pro seniory vyskytují a pražští obyvatelé je mohou v případě zájmu využívat. Autorce výzkumu se ale jednalo o konkrétní postavení jednotlivých městských částí ke vzdělávání seniorů. Na území městských částí Prahy se vyskytují právě kluby seniorů a ve většině případů mají radnice o chod těchto institucí zájem a finančně je podporují. Na každé městské části, zapojené do výzkumu, byl provozován více než jeden klub seniorů, což bylo pro empirické šetření nezbytně nutné.

Autorka se domnívá, že kluby seniorů jsou významné vzdělávací instituce pro potřeby seniorů. Nabízejí širokou škálu programů a aktivit, které seniorům umožňují rozvíjet svojí osobnost, učit se novým znalostem a dovednostem a také zajišťují, pro seniory velmi důležitý, sociální kontakt. Též splňují všechny funkce, které má vzdělávání seniorů mít a další výhodou

je dostupnost. Senioři nemusí cestovat na druhý konec města za vzděláváním. S ostatními členy klubu mají také už na začátku společné téma pro konverzaci a navázání kontaktu, protože bydlí ve stejné lokalitě. Mohou je pojit problémy či výhody spojené s bydlením v určité městské části. Nevýhodou klubů seniorů je to, že ve většině případů, mohou na aktivity docházet pouze obyvatelé konkrétní městské části. V případě, že mají senioři navázané sociální kontakty v jiných částech Prahy je problematické společné docházení do klubu. Přesto je to asi nejjednodušší způsob, jak se mohou senioři účastnit vzdělávání.

V těchto klubech seniorů byli vybíráni respondenti ze vzdělávacích institucí. Podmínkou pro výběr respondenta bylo, aby byl pro daný klub seniorů v pozici vedoucího. Jelikož tento požadavek nebylo možné v některých případech naplnit, byl respondent vybrán v okamžiku, kdy měl informace o klubu a orientoval se v tom, jak klub funguje.

9.5 Realizace výzkumu

První fází bylo stanovení si cíle výzkumu a pokládaných otázek. Vzhledem k cíli výzkumu bylo rozhodnuto o získávání dat metodou rozhovoru. Poté následovalo rozhodnutí o výběru respondentů a sestavení návodných otázek potřebných k rozhovoru. V každé městské části byl zvolen jeden zaměstnanec sociálního odboru a dva pracovníci v klubech seniorů. Požadavkem bylo, aby nepracovali dva zaměstnanci ve stejném klubu seniorů. Dohromady se tedy jednalo o devět respondentů. Vzhledem k problematickému získávání respondentů ze sociálního odboru i klubu seniorů, byl proveden ještě jeden rozhovor navíc. Jednalo se o pracovníka sociální služby „ŽIVOT 90“, která poskytuje mnoho příležitostí pro vzdělávání seniorů a další potřebné služby pro seniory. „ŽIVOT 90“ je otevřen všem seniorům, bez ohledu na jejich místo bydliště. Tato organizace se tedy stala spojovacím článkem mezi jednotlivými kluby seniorů a poskytla přínosné a zajímavé informace.

Zaměstnanci sociálních odborů byli osloveni přes e-mail, který byl zjištěn na internetových stránkách úřadů jednotlivých městských částí Prahy. V úvodním e-mailu byly uvedeny základní informace o celé diplomové práci, shrnutí obsahu otázek a přibližný čas potřebný pro rozhovor. Adresován byl celému odboru, neboť nebyl uveden kontakt na jednotlivé pracovníky. Na sociálním odboru byly informace předány konkrétnímu zodpovědnému pracovníkovi, který se ujal další komunikace. Původní předpoklad tedy byl takový, že odpovídající zaměstnanec má přehled o vzdělávání seniorů. Ale vzhledem k tomu, že některé městské části mají zřízenou příspěvkovou organizaci, která se seniorům věnuje, nebyl

tento předpoklad úplně správný. Komunikace byla mnohdy složitá, protože odpovědi zaměstnanců obsahovaly informace o příspěvkových organizacích i s kontaktem na jejich pracovníky a tak oslovení nechápali, proč má být rozhovor proveden právě s nimi. I z těchto důvodů bylo těžké nalézt městské části, kde by bylo možné rozhovor uskutečnit.

Zároveň s oslovováním zaměstnanců sociálních odborů probíhalo vyhledávání klubů seniorů a kontaktování jejich pracovníků. Vyhledávání klubů probíhalo přes internetové stránky úřadů, potažmo příspěvkových organizací. Získat kontakt na někoho z klubu seniorů však bylo značně složité. Většinou byly uvedeny jen adresy klubů. V několika případech byl uveden i e-mail, ale na ten většinou nikdo nereagoval. Pokud bylo uvedeno telefonní číslo, snažila se výzkumnice kontaktovat tímto způsobem vedoucí klubů. Přesto ani uvedení telefonního čísla nezaručovalo, že bude možnost spojit se s vedoucím klubu. Buď telefon nikdo nezvedal i po několika pokusech nebo byl směřován tento kontakt do domova s pečovatelskou službou, kde se zrovna vedoucí pracovník klubu seniorů nenacházel. Pokud se nepodařilo spojit s vedoucím klubu seniorů, vypravila se autorka výzkumu osobně na uvedené adresy v čase, kdy měli v klubech probíhat aktivity. Ovšem ani při osobním kontaktu nebyl úspěch zaručen, jelikož v některých klubech byli vedoucí dlouhodobě nemocní, či se v klubu v danou dobu nevyskytovali. I z těchto důvodů musely být vyhledávány jiné kluby seniorů. Dalším důvodem, pro hledání jiných alternativ, bylo také odmítnutí poskytnutí rozhovoru ze strany vedoucích klubů, či příspěvkových organizací. Argumenty byly podobné – vedoucí klubů nemají co do výzkumu přinést, jelikož se toho u nich moc neprovozuje. Tyto argumenty zazněly i přes to, že byli potenciální respondenti seznámeni s vysvětlením významu vzdělávání pro účel této diplomové práce. Přes veškeré problémy byly nakonec shromážděny všechny potřebné rozhovory. Navíc byl získán i jeden rozhovor se zástupcem organizace sloužící pro seniory z celé Prahy.

Po zkontaktování se se zaměstnanci sociálních odborů a pracovníků vzdělávacích institucí pro seniory byly domluvené osobní schůzky. V případě zaměstnanců sociálních odborů byl rozhovor uskutečněn v jejich kancelářích. Rozhovor s vedoucími klubů seniorů probíhal v sídlech klubů. Rozhovory probíhaly dvacet až padesát minut. Záleželo na tom, zda měli respondenti dostatek informací, a jak moc byli ochotní hovořit o tématu. Všechny rozhovory byly nahrávány na záznamník a zároveň si výzkumnice v průběhu dělala poznámky na papír.

Následoval přepis všech rozhovorů do wordovského dokumentu v počítači, ve kterém nebyly u odpovědí respondentů prováděny jazykové korektury. Poté následovalo otevřené kódování.

9.5.1 Etický aspekt výzkumu

V první fázi oslovování potenciálních respondentů telefonem nebo e-mailem, bylo stručně řečeno, či napsáno, kdo je výzkumnice, která píše diplomovou práci s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ a že by s nimi ráda udělala rozhovor. Stručně bylo formulováno, čeho se otázky budou týkat. Oslovení se samozřejmě mohli rozhodnout, že o výzkum nemají zájem, ať už z jakéhokoliv důvodu. V případě souhlasu probíhala domluva na termínu a místě konání. V daný čas se uskutečnila schůzka, buď na sociálním odboru dané městské části, nebo v případě pracovníka vzdělávací instituce v klubu seniorů. Respondentům byla opět představena osoba tazatele, a jakým tématem se diplomová práce zabývá. Následoval dotaz na souhlas poskytnutí rozhovoru a také dotaz na nahrávání rozhovoru, které bude sloužit pouze pro potřeby výzkumu. Oba položené dotazy i s odpověďmi na ně jsou součástí zvukové nahrávky. Účastníkům výzkumu byla poskytnuta anonymita. Celý rozhovor byl nahráván na mobilní telefon, ze kterého byl v nejkratší možné době přeprogramován do osobního počítače. Z telefonu byl rozhovor smazán a v počítači se soubory s nahranými daty uložily pod heslem.

U metody hloubkového rozhovoru hraje velkou roli osobnost a zkušenosti výzkumníka. Měl by umět získat co nejpřesnější odpovědi na své otázky a nenechat se příliš ovlivňovat respondentem. Na druhou stranu musí být schopný orientovat se v informacích od respondenta a vhodně s nimi zacházet. V případě zabíhání rozhovoru do úplně jiných oblastí než výzkumník potřebuje, měl by být schopen respondenta přerušit a znovu mu položit otázku týkající se výzkumu. Vzhledem k nezkušenosti výzkumnice nebylo v jejích silách vždy tuto zásadu dodržet.

9.5.2 Zpracování dat

V kvalitativním výzkumu existuje více možností, jak pracovat se získanými daty. Je možné postupovat podle zvolených výzkumných plánů (zakotvená teorie, případová studie, apod.). Švaříček a Šedřová (2007, s. 211) popisují univerzální způsob začátku analýzy dat. Jedná se o techniku otevřeného kódování, při kterém je text rozdělen na jednotky, jimž jsou přiděleny názvy. S takto pojmenovanými částmi textu se dále pracuje.

Postup byl tedy následující: nejprve byl text rozdělen na jednotky různých velikostí (slovo, věta, odstavec) a těm byly postupně přiřazovány určité kódy. Kódy byly mnohokrát procházeny znovu, upravovány a revidovány jejich názvy. Po vytvoření seznamu kódů se začaly utvářet určité kategorie, pod které spadalo více kódů. Tyto kategorie byly několikrát přejmenovávány a upraveny. Dále bylo postupováno technikou „vyložení karet“. Švaříček a Šed'ová (2007, s. 226) popisují tuto techniku takto: *„Jde zkrátka o to, že výzkumník vezme kategorizovaný seznam kódů, kategorie vzniklé skrze otevřené kódování uspořádá do nějakého obrazce či linky a na základě tohoto uspořádání sestaví text tak, že je vlastně převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií.“* V této technice je možné vybrat jen kategorie, které se nějakým způsobem vztahují k výzkumné otázce.

10 Interpretace dat

Interpretace dat byla prováděna technikou vyložení karet. Kódy byly sdruženy do pěti kategorií – kluby seniorů, vzdělávací aktivity, spolupráce, finance a zpětná vazba seniorů. Tyto kategorie byly vytvořeny na základě podobnosti kódů a společných témat. Některé kódy byly vyřazeny, jelikož záleželo na stanovených výzkumných otázkách či důležitosti a opakovanosti dat. Pod názvem každé kategorie jsou v závorkách uvedeny použité kódy.

10.1 Kluby seniorů

(Kódy: členství, dostatek, kapacita, klientela, otevřenost, počet, propagace, přihlašování, rozmístění, záštita)

Jak už bylo uvedeno, ve třech městských částech byly vybrány vždy dva kluby seniorů a k nim organizace „ŽIVOT 90“. V těchto klubech byly provedeny rozhovory, ale zmíněny byly i jiné kluby seniorů, nacházejících se v dané městské části. Dále autorka výzkumu vyhledala i jiné kluby sloužící seniorům ve zkoumaných městských částech Prahy.

Na Praze 1 patří kluby seniorů pod Středisko sociálních služeb, což je příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem je městská část Praha 1. Jak uvádí Středisko (Středisko sociálních služeb Praha 1, 2010) na svých internetových stránkách: „*Naše kluby seniorů nabízí prostor a čas pro setkávání s vrstevníky, přáteli, sousedy a kamarády.*“ Neposkytují jen prostor k setkávání, v klubech jsou organizovány i různé jiné společenské aktivity. Středisko spravuje celkem čtyři kluby seniorů, jejichž rozmístění na Praze 1 je poměrně dobře vyřešené, každý senior z Prahy 1 má možnost docházet do některého klubu poblíž jeho domova. V této městské části se nacházejí i další organizace pro seniory, které ale nespádají pod toto středisko a Prahu 1. Kolik klubů má tato městská část na starosti však pracovník na úřadě nevěděl: „*Nevím, nevím úplně přesně, to bych řekla něco, co nevím jistě.*“ Naopak zaměstnanci klubů seniorů měli velmi dobrý přehled o dalších klubech. V „Klubu seniorů 1“ jeho zaměstnanec sdělil toto: „*Ono je víc těch klubů seniorů na Praze 1. Tak je v Haštalský, v Týnský,...*“ Respondent byl schopný vyjmenovat všechny kluby, které fungují pod Střediskem sociálních služeb. Stejně tak i v „Klubu seniorů 2“⁵, kde měl zaměstnanec základní povědomí i o dalších organizacích.

⁵ Viz Příloha č. 1

O tom, že se toho na Praze 1 pro seniory organizuje hodně, byl přesvědčen i zaměstnanec „ŽIVOTA 90“⁶: „No, obecně jsou na Praze 1 pro ně otevřené nejenom kluby seniorů, ale i různé centra se zaměřují na seniory, protože ta poptávka je mnohem vyšší, takže oni jsou pak taky schopný něco otevřít.“

Na Praze 5 se o kluby seniorů stará Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci⁷, příspěvková organizace městské části Prahy 5. Toto Centrum provozuje „Komunitní centrum Prádelna“ a „Klub Královská louka“, v nichž se nacházejí kluby seniorů. V této městské části ještě existuje Svaz důchodců České republiky, kde sídlí „Kulturní klub Poštovka“ a „Klub seniorů Barrandov“. Na úřadě městské části Praha 5⁸ se v problematice seniorů poměrně orientují, hlavně díky komunitnímu plánování, jak uvedl zaměstnanec úřadu: „Základní přehled těch klubů seniorů máme.“ Tuto informaci potvrdil i při dalším průběhu rozhovoru: „Takže vím, že my tady máme Komunitní centrum Prádelna, který patří úřadu nebo lépe řečeno, má ho pod sebou příspěvková organizace Centrum sociální a ošetrovatelský pomoci, kde se scházejí senioři a třeba tam hrajou ping-pong. Zbudovalo se jim tam pétanquový hřiště, dělají se tam různé akce pro ně, včetně i nějakých výletů, jenom v rámci toho zařízení, tancují tam, mají tam taneční kroužek, možná i nějaký procvičování.“ Dále mluvil i o „Klubu seniorů Barrandov“ a „Klubu Královská louka“, což dokazuje, že základní přehled na úřadě o vzdělávání seniorů mají. V současnosti je rozmístění klubů pro občany Prahy 5 relativně vyhovující. Na Barrandově dlouho klub seniorů chyběl, ale dnes již funguje, i když zaměstnanec úřadu se vyjádřil takto: „Byť třeba klub seniorů, který chyběl na Barrandově, tak jsme se snažili, aby se mohli scházet, mají tam prostory, ale musím říct, že choděj tam ty senioři, ale nechoděj z toho Barrandova, jo, dojížděj vlastně.“ Jak bylo ale později zjištěno, do klubu docházejí i obyvatelé Barrandova, proto zřízení tohoto klubu bylo vhodné. Zaměstnanci klubů seniorů mají také určitý přehled o dalších klubech nacházejících se v městské části Praha 5. Někteří respondenti jsou obeznámeni i s financováním klubů: „Z CSOP⁹ je financována Královská louka, to samozřejmě, to samý Prádelna, ale Poštovka

⁶ Viz Příloha č. 8

⁷ Informace o Centru sociální a ošetrovatelské pomoci jsou dostupné z: <http://www.csop5.cz/>

⁸ Viz Příloha č. 6

⁹ CSOP = Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci

ne, ty maj zase samostatnej rozpočet...“ Jiný zaměstnanec na otázku, zda ví, jaké jiné kluby seniorů fungují na Praze 5, odpověděl následovně: „Co právě nové zastupitelstvo hrozně podporuje, tak je Klub seniorů Poštovka... To byl takovej ten klasickéj svaz důchodců (...) No a pak se otevírá něco novýho v ulici Na Bělidle, tam se získal barák, no a to je taky propojený s takovým tím klasickým oldschoolovým svazem důchodců. No a pak, co jsem se dozvěděl včera, na tom Barrandově má bejt něco...“

V městské části Praha 18 existují pouze dva kluby seniorů, které fungují nezávisle na sobě. Zaměstnanec úřadu¹⁰ věděl o obou klubech: *„Tady funguje jakoby klub seniorů, tam se konají nějaký vzdělávací akce, některý my jsme třeba i zaštiťovali (...) A pak máme ještě v domě s pečovatelskou službou, tam se taky scházejí senioři.“* V samotných klubech ale moc nevědí, že se na Praze 18 vyskytuje ještě jiný klub seniorů. Jeden respondent na otázku, zda má přehled o jiných vzdělávacích institucích v Letňanech, odpověděl: *„No já nevím, co máte na mysli.“* Po vyslovení názvu druhého klubu zareagoval takto: *„To jsem slyšel, ale nevím, co si pod tím mám představit, kdo to vede, jak dlouho to existuje (...) Nemám o tom informace, ale mě pohlí prostě ten klub tady.“* Druhý respondent na stejnou otázku odpověděl: *„No, to mi dodávají dámy. Jinak já se o to moc nezajímám, já pracuji dole na Černém Mostě, takže nemám moc čas se zajímat o život tady v Letňanech, takže jen to, co se doslechnu od dam.“* Zaměstnanci se tedy zajímají jen o kluby, ve kterých pracují a nesnaží se zjišťovat, jaké jiné kluby v této městské části existují, což je pro seniory nepřehledné, nemohou tak snadno získat informace o jiných organizacích.

10.1.1 Klientela klubů seniorů

V jednotlivých klubech seniorů mají různé podmínky pro vstup seniorů do klubu, zúčastňování se aktivit i kapacity míst. Tyto odlišnosti nejsou tak markantní mezi jednotlivými městskými částmi, spíše se liší u jednotlivých klubů.

Do „Klubu seniorů 1“ mohou docházet i obyvatelé, kteří nemají trvalé bydliště na Praze 1 na posezení s ostatními, nemohou se však účastnit výuky na počítačích: *„Občas sem přijde taky někdo, kdo není z Prahy 1, ale ty potom nemůžou na ty počítačový kurzy a tak.“* Jelikož v tomto klubu se senioři setkávají převážně „na popovídání“, většinou je to stále stejná skupina seniorů a neprobíhá zde žádné přihlašování. Jen na počítačové kurzy jsou předem

¹⁰ Viz Příloha č. 7

domluvení, kdo přijde, protože v místnosti se nacházejí pouze tři počítače. „Klub seniorů 2“ je větší, nabízí také velké množství aktivit a na některé se musí senioři předem přihlásit k účasti. Striktně je však určeno, že na aktivity mohou docházet pouze obyvatelé Prahy 1: *„Ale podmínkou je, že to musí být senioři z Prahy 1, protože nás, to je příspěvková organizace, nás jako dotuje městská část (...) Takže všechno, co se děje, tak je to pro seniory z Prahy 1.“*

V této městské části se nachází i nezisková organizace „ŽIVOT 90“, kde také probíhal výzkum. Do této organizace mají přístup všichni pražští senioři, přesto je překvapující, že největší klientelu tvoří občané z Prahy 1: *„Je třeba zajímavý, že nejvíc klientů nemáme z Prahy 1.“* Jelikož je to sociální služba, s klienty je vytvářen individuální plán. *„Ono je to tak, že furt je to sociální služba, takže my s nima máme podepsanou smlouvu, podepsaný individuální plán a v tom plánu on si jako naplánuje, co chce dělat, co navštěvovat a podle toho právě si..., pro ty seniory se to snaží člověk udělat co nejjednodušší, takže oni v rámci toho plánu, jako naplánujeme, kolikrát by se chtěli pokusit za rok, protože to je pro ně ta hlavní motivace, aby častěji někam pravidelně chodili. A pak si právě můžou koupit balíček papírků, který odevzdávají, a pro ně je to pak zase kontrola toho, že se něco děje.“* V rámci individuálních plánů jsou senioři přihlášení na různé aktivity, ale povinnost dorazit není: *„Samozřejmě se snažíme, aby to bylo co nejvolnější, takže když nepřijde, tak se nic neděje, nemusí za to platit, hradí, až když přijde, což je samozřejmý.“*

V „Klubu seniorů 3¹¹“ na Praze 5 se senioři stávají členem zaplacením členského poplatku. Na rozdíl od „Klubu seniorů 4¹²“, kde mají senioři vstup volný, ale musí to být obyvatelé Prahy 5: *„Jako všechny ty akce, co tady jsou, jsou pro seniory z Prahy 5.“* O tento klub je velký zájem, a tak bojují s plnou kapacitou všech aktivit, které se zde konají. Rozšiřují jazykové i cvičební kurzy: *„(...) protože samozřejmě se jich nevejde víc než dvanáct do té tělocvičny, tak ještě jsme to rozšířili na pátek, protože to už se málem poprali, že už se tam nevejdou.“* Jelikož kapacita je v tomto klubu opravdu velkým problémem, musí se senioři na kurzy předem přihlašovat. I celkový počet seniorů, kteří sem dochází, je opravdu velký:

¹¹ Viz Příloha č. 2

¹² Viz Příloha č. 3

„Tady se protočí tak dvě stě seniorů týdně. Některý se teda opakují, nejsou to unikátní jedinci...“.

V Praze 18 se otevřenost pro seniory liší. Zatímco v „Klubu seniorů 5¹³“ se mohou stát členy jen obyvatelé MČ Letňany, s tím, že *„člen je ten, kdo zaplatil členské příspěvky na ten který rok. To je definice u nás člena.“* Členů má tento klub celkem sto čtrnáct, což je rozhodně větší množství, než kolik lidí se do prostorů klubu vejde. Ale, jak říká pracovník klubu: *„To je asi pro padesát lidí, i když počet členů klubu je přes sto, ale oni když všichni nechoděj furt, tak se to pokreje.“* V „Klubu seniorů 6¹⁴“ jsou otevření komukoliv: *„(...) choděj sem i z Čakovic, Třeboradic, Miškovic, z těch přilehlejších.“* Do klubu dochází většinou dvacet až třicet dam, což je počet pro prostory klubu přijatelný. Otevřenost je znát i podle vyjádření vedoucího klubu, že v některých případech se aktivit účastní i vnoučata: *„Kolikrát si sem ženský berou i vnoučata, když je zrovna hlídaj.“* Účast není podmíněna členstvím nebo každotýdenní přítomností.

10.1.2 Propagace klubů seniorů a vzdělávacích aktivit

Podkapitola propagace byla zařazena záměrně. Jednak to byla otázka, která byla respondentům položena vždy a také je to jedna z výzkumných podotázek. Téma propagace je velmi důležité, jelikož senioři se nemohou účastnit vzdělávacích aktivit, pokud nevědí, že existují.

Zaměstnanec sociálního odboru Prahy 1 nevěděl, jak jsou kluby seniorů, popřípadě akce pro seniory pořádané městskou částí, propagovány. *„Jako když víme, že se něco organizuje, tak doporučíme. Ale po pravdě my kolikrát ani nevíme, protože jdu do práce a vidím, že stojí fronta u informační kanceláře a nevím proč. Tak se ptám vrátných a oni říkají, že třeba na ples, což jde ale úplně mimo mě.“* Zaměstnanci klubů mají rozhodně více informací o propagaci jejich klubu, ale i dost informací o tom, co organizuje městská část, aby je mohli předávat jejich členům. V jednom klubu jeho vedoucí říkal, že senioři se mohou o klubu a dalších akcích dozvědět hlavně prostřednictvím letáčků. *„A ty letáky máme na stole, protože kolikrát jsou lidi rádi, že si sednou, takže jim to hodím na stůl. (...) A ještě máme různé časopisy, třeba ten „Pražský senior“ nebo ta „Praha I“, tam jsme uvedený, že tady jsme a že*

¹³ Viz Příloha č. 4

¹⁴ Viz příloha č. 5

tady probíhají nějaké akce (...) Mají možnost si někde přečíst a dozvědět se, co se tady děje i co v ostatních klubech se provozuje.“ V klubu mají také nástěnku, kde jsou vyvěšené letáčky s aktivitami konanými na Praze 1. Pro všechny kluby spadající pod Středisko sociálních služeb je společné, že určité informace se nacházejí na jejich internetových stránkách. V druhém klubu mají také nástěnku, dále předávají nabídky aktivit ústní formou, rozdávají materiály s informacemi apod. A navíc: *„Teďka takoví ti zdatnější si vyplní formulář, pokud to chtějí posílat a mají internet, tak to dostávají, přímo jako servis.“*

V „ŽIVOTě 90“ mají informační centrum, kde mohou senioři najít odkazy také na jiné instituce. Dále mají PR oddělení, které má propagaci na starosti. *„Máme to pro seniory i formou letáčků tady u nás nebo v blízkém okolí. Zároveň nám se osvědčuje jenom jedna metoda a to je „jedna paní povídala“, to funguje u těch seniorů úplně nejlépe. A pak právě přes některé městské části to komunikujeme dál a pak dál přes Český rozhlas občas se nám podaří, máme možnost. Barrandov, Česká televize se poměrně zajímají, takže se na nás občas obrací s dotazy, a pak třeba i když chtějí mluvit se seniory. Takže se snažím, kam to jenom jde. A pak máme i Facebook, jsme moderní.“*

Aktivity na Praze 5 jsou propagovány přes internet, dále přes místní časopis: *„Naše radnice má tady tu „Pětku pro vás“, která je bych řekla hlavně čtená seniory, já bych řekla, že hlavně jima. A tam jsou právě různé programy těch klubů.“* A v případech, že městská část potřebuje více zpropagovat pořádané aktivity, rozešle představitelům klubů seniorů informace mailem. V „Klubu seniorů 3“ mají vytvořený leták s akcemi, které budou probíhat, také *„(...) je to i v „Pražský pětce“, a takhle získáváme i další členy.“* O projektech radnice informoval senioři i předseda, který má na starosti sociální oblast, když přišel na schůzi klubu. Informace o aktivitách v tomto klubu lze nalézt v „Pětce pro vás“, „Barrandov novinách“, které mají časopis i internet, případně všechny informace vedoucí klubu posílá na radnici přes sociální odbor, který zajistí zveřejnění na internetu. Stejně tak lze nalézt informace o klubu přes „Svaz postižených civilizačními chorobami“, pod jehož záštitou klub funguje. V „Klubu seniorů 4“ mají nástěnku, webové stránky a funguje jim i propagace přes Facebook. Své aktivity a klub obecně také propagují přes „Pětku pro vás“. *„No a pak to všechno funguje na nějaký dobrý pověstí, co oni si řeknou mezi sebou, jako že jo to tam hezký, tak přijde další a většinou tady zůstane.“*

Podobně jako Praha 5 vydává místní časopis „Pětku pro vás“, tak v Praze 18 vycházejí „Letňanské listy“. V nich je stránka věnovaná seniorům: „*Tam se většinou snažíme, já tam vždycky píšu: Přijďte mezi nás, jsou tam uvedeny ty naše hodiny a hlavně telefonní číslo na mě.(...) A jak já říkám, největší gró je, když třeba veme někdo sousedku z baráku.*“ Takto zhodnotil propagaci vedoucí „Klubu seniorů 5“. Stejně tak druhý klub sídlící na Praze 18 má na stejné stránce v „Letňanských listech“ informace o klubu, chystané akce i proběhlé aktivity, z kterých jsou uveřejněny reportáže. U obou klubů je uvedeno jejich sídlo, které dny a hodiny se schází.

10.2 Vzdělávací aktivity

(Kódy: aktivita, absence, častost, nápad)

V klubech se konají různé aktivity a jsou pořádány zajímavé akce. Účast v klubech není omezena, takže v jednotlivých městských částech mohou senioři docházet do více klubů, a tak se zúčastňovat více aktivit, než které nabízí pouze jeden klub. Dále některé aktivity pořádá sama městská část. Proto je důležité, jaké aktivity se pořádají v celé městské části, nejen v jednom konkrétním klubu. V této kategorii byly důležité informace od respondentů – zaměstnanců klubů seniorů, kteří měli často dostatek informací i o akcích pořádaných jejich městskou částí. Povědomost o těchto akcích získávali většinou od zaměstnanců sociálních odborů. Jejich výpovědi přinesly velmi užitečné informace o tom, co se vše pro seniory organizuje. Do této kategorie kromě vyjmenování vzdělávacích aktivit pro seniory patří i absence aktivit a nápady na aktivity od seniorů, zaměstnanců vzdělávacích institucí i zaměstnanců sociálních odborů.

10.2.1 Existující vzdělávací aktivity

Na Praze 1 bohužel respondent z radnice neměl dostatek informací, zřejmě se o akce stará jiný úředník. Dotazovaný nebyl dobrým zdrojem informací o aktivitách pro seniory. Přesto v obou klubech seniorů chválili Prahu 1, za to jak se velmi stará o seniory a pořádá pro ně velké množství aktivit: „*A co se týče třeba různých vstupenek do divadla a tak, tak to dávají hodně se slevama, kolikrát i zadarmo prostě vystoupení. Tady v Malostranský besedě bylo i kino pro seniory, to už teď myslím dlouho nebylo, ale prostě Praha 1 toho dělá opravdu hodně pro seniory. (...) rozdáváme jim i lístky na ples (...) když je Štědrý den, tak se dělá i vánoční oběd pro seniory (...) a výlety různé, to jezdějí přes celý rok.*“ „*(...) také mohou docházet do fitness v Kotvě (...) Nebo plavání, oni ještě dostávají takové abonentky, mohou*

chodit plavat do AXY. (...) To mají zadarmo. Mají toho opravdu hodně. Nabídka široká.“ Podstatné je, že městská část Praha 1 nabízí seniorům velké množství aktivit, o kterých vědí zaměstnanci klubů seniorů, v klubech pak nabízí další vzdělávací aktivity. V „Klubu 1“ je nejdůležitější pravidelné setkávání, při kterém si mohou příchozí popovídat či pracovat na počítači. Setkávání probíhá od pondělí do čtvrtka v odpoledních hodinách. V těchto dnech se dopoledne koná počítačový kurz. V pátek se zde senioři scházejí na výtvarný ateliér. Odpoledne jsou někdy *„různé přednášky, to tady máme letáčky, takže to vědí dopředu, co tady bude.“* Občas se v těchto prostorách koná hudební vystoupení nebo je provozována pedikúra pro seniory. V „Klubu seniorů 2“ mají mnohem více aktivit: *„Tak je taková široká nabídka, tak když to vezmeme třeba od pohybových, tak samozřejmě je to cvičení, většinou je to teda jednak různé formy. To znamená cvičení na židlích, potom takoví zdatnější mají možnost chodit, máme tady lektorku tady v tělocvičně vždycky v úterý (...) tady v učebnách se schází konverzace anglická, jiná skupina francouzská, třetí skupina německá. Takže tyhle jazyky, potom každý den funguje vlastně ta počítačová výuka, začátečníci a pokročilí (...) mohou jít tady na internet taky.“* Dále v tomto klubu mají velice aktivní skupinu poezie, dále tzv. hodinky s hudbou, velkou skupinu bridžistů, také hráče karetní hry Taroky, ve které jako účastníci převládají muži. Ve čtvrtek probíhá v odpoledních hodinách cvičení paměti. Hráči pétanque začínali původně před budovou, poté se jim zařídila hala, kde mohou hrát. *„Také mají různé turnaje, zúčastňují se, mají trenéra, taky jsou aktivní.“* Chodí na vycházky po Praze, do klubu dochází na návštěvu děti ze základní umělecké školy a pořádají koncertní vystoupení. Konání zajímavých přednášek je samozřejmostí, ale módní přehlídka seniorek, která bývá v létě, je poměrně nezvyklou aktivitou. V létě mohou senioři z Prahy 1 jet na tábor¹⁵, pokaždé do nové lokality. V „Klubu seniorů 2“ se nepravidelně scházejí senioři na autorská čtení písničích seniorů. Nechybí ani pro seniory významná činnost – tedy posezení u kávy, které mohou senioři navštěvovat od pondělí do čtvrtka v odpoledních hodinách.

Na Praze 5 pořádají „Senior akademii“ o prevenci kriminality. *„Se seniorama samotnými se scházíme taky, je to v rámci různých akcí, které pořádá naše městská část. Jarní, letní, podzimní, zimní den seniorů, což jsou kulturní akce, měli jsme tady i divadlo (...) Výlety pro seniory jsou pořádány naším odborem.“* V rámci příspěvkové organizace Centra sociálně ošetrovatelské pomoci mají na Praze 5 sociálně právní poradnu, která je bezplatná. *„Nejsou*

¹⁵ O táboru pro seniory mluvil respondent, jedná se však spíše o kondiční pobyty

z toho žádný písemný výstupy, ale pomáhají tam i sepisovat různé žádosti a podobně.

V „Klubu seniorů 3“ se setkávají na jednom místě jednou za čtrnáct dní ve středu a jednou za čtrnáct dní ve čtvrtek v jiných prostorách. Dále se každý pátek dopoledne senioři učí angličtinu, i když původně se mělo jednat o kroužek ručních prací, o ten ale nebyl zájem. Na setkáních to podle vedoucího klubu vypadá takto: *„Tam řešíme nějaký ty organizační věci, divadla, kam půjdeme, třeba já tam nabízím nějaký cvičení, co mi kdo nabídnul, no, tu kulturu a rekondiční pobyty. Vybíráme peníze, povídáme, dáváme informace.“* Domlouvají se tedy, na jaké akce půjdou a kam pojedou. Rekondicemi myslel respondent týdenní pobyty, na které jezdí společně dvakrát ročně. Na těchto pobytech se cvičí, chodí na výlety a k dispozici mají i bazén. Jelikož tento klub nespadá pod CSOP většinu návrhů na akce a aktivity přináší sám vedoucí, který je poměrně známou osobností a tak už mu spousta pořadatelů a organizací zasílá nabídky, z kterých si pak na setkáních vybírají. Nyní mají senioři z tohoto klubu možnost jít na představení do městských divadel pražských za padesát korun. Dříve členové chodili v rámci jednoho projektu do fitness centra na lekce Power Plate, to však nyní skončilo a doposud jinou variantu pro společné cvičení nevymysleli. Pokud mají možnost, účastní se členi „Klubu 3“ i různých soutěží, naposledy třeba v bowlingu. V „Klubu 4“ mají pravidelné vzdělávací aktivity, kterými jsou: *„...jazyky - angličtina, němčina, španělština, plus ty počítače, který jsou stále velký hit (...) ale už těch kurzů je asi pět v pondělí a dva ve středu a ta kapacita, jo, furt by chtěli. Takže to furt funguje plus takový jednorázový akce, jako teď jsou velký hit tablety se seniorama a takovýchle záležitosti.“* V „Klubu 4“ funguje ještě samostatný klub bridžistů a taneční soubor seniorů. V dolní místnosti klubu se občas konají vernisáže a výstavy, senioři mají velmi rádi také fotografické nebo cestovatelské večery. Funguje zde pěvecký soubor „Zazpívejte si s námi“. Oblíbená je zdravotní gymnastika či ping-pong. Setkávat se mohou v iKavárně, do které si původně senioři nosili notebooky a učili se na nich pracovat, ale v současnosti tento čas využívají spíše na „popovídání si“. V letních měsících, kdy většina aktivit nefunguje, nebo jen v omezené míře, jezdí senioři na společné výlety, na kterých jim většinou dělá průvodce místní senior z navštíveného města, takže poznávání je velmi zajímavé. Nechybí ani jednorázové akce: koncerty, tvoření adventních věnců, výtvarné dílny. Pravidelně hrají také pétanque: *„Před parkem si vybudovali pétanquový hřiště, takže zkoušej hrát i pétanque.“*

V městské části Praha 18 respondent z úřadu věděl o tom, že se nějaké akce pro seniory pořádají, některé dokonce městská část sama zaštiťuje. To jsou aktivity většinou související

s bezpečností seniorů: „(...) dělalo se tam kvůli bezpečnosti a podobně (...) řešil se třeba bezpečný internet (...) No potom ještě s městskou policií se dělalo, to bylo právě kvůli té bezpečnosti seniorů, jak se mají chovat třeba v různých situacích.“ O jednom klubu věděl respondent i něco málo o programu: „... vím, že se tam dělá všechno možný - výlety, přednášky, v těch klubech seniorů to je, tam jsou různé akce, to vyloženě z toho programu by se muselo zjistit.“ Pokud by měl senior problém v sociální oblasti, na úřadě mu rádi pomohou. Městská část 18 společně s okolními městskými částmi také pořádá tzv. „Olympijské hry“ – sportovní hry seniorů nebo také vánoční besídku v areálu letňanského výstaviště. V „Klubu seniorů 5“ se schází dvakrát týdně a buďto se v prostorách klubu jen sejdou a povídají si, nebo jezdí na poznávací výlety. Dále také zpívají nebo přednáší básně, promítají si fotografie z výletů, cvičí jógu a procvičují paměť nebo mohou získat permanentku do místního plaveckého bazénu. V „Klubu seniorů 6“ se schází každou středu: „No, tak pořádáme různé výlety, snažím se udělat jim ten program co nejpestřejší, aby to nebylo nějak jenom přednášky nebo tak, takže máme někdy přednášky, někdy sem třeba přijde zahrát někdo na hudební nástroj, zazpívat a hodně rádi mají rukodělný práce.“ Na některých setkáních si jenom povídají, což mají seniorky také velmi rády. Na podnět seniorek zareagoval vedoucí klubu a zajistil na páteční dopoledne cvičení na židlích.

V „ŽIVOTě 90“ proběhne za jeden týden sedmdesát pět různých kurzů. „Takže máme tady jazykové kurzy – francouzštiny, španělštiny, italštiny až přes nějakou angličtinu. A to ve všech máme opravdu jako konverzace. (...) Pak tady máme počítačové kurzy (...) a v počítačových kurzech se zaměřujeme třeba na práci s tablety. (...) Pak tu máme různé cvičební kurzy, ale nejsou to úplně klasický kurzy cvičení se seniory, máme tady břišní tance, jógu (...) Pak tady máme keramické kroužky, máme i hrnčířský kruh i pec, takže mají možnost si u nás opravdu ten výrobek pak i odnést, a pak tady máme i arteterapii. (...) Výtvarné kurzy, šití, to je taková základní paleta. Pak mezi ně patří i různé naše kluby, kde se senioři schází jen tak.“ Respondent si v průběhu rozhovoru vzpomněl ještě na další aktivity. Za velmi důležité pro seniory pokládal reminiscenční terapii a různé druhy poradenství. V této organizaci nezapomínají ani na oběti domácího násilí, funguje zde sociální poradna a svépomocná skupina pro rodiny, které pečují o své seniory. Při vznesení dotazu na policejní akademii, o které se psalo na webových stránkách ŽIVOTa 90, bylo odpovězeno následovně: „Ano, to teď otevíráme, to je úplná novinka. To se podařilo ve spolupráci s městskou policií hlavního města Prahy, kdy jednou týdně hodinu a půl budou mít odborné přednášky ve spolupráci

s námi, protože samozřejmě my zas některý věci známe mnohem lépe. A ta policie má do toho i praxe, takže se seniori budou moci podívat, jak to u nich vypadá, na různé věci a my si do toho uděláme ty svoje odborný jako domácí násilí a podobně, na který jsme tady větší odborníci my.“ Konají se zde nepravidelně i různé přednášky. Nejčastěji se jedná o právnické přednášky, či právní minimum pro seniory, které probíhají minimálně čtyřikrát do roka. Dále přednášky o financích, cestopisné přednášky apod. V rámci „ŽIVOTa 90“ funguje i pěvecký sbor, malé večerní taneční. V prostorách organizace se nyní schází i heligonkáři a to jednou měsíčně v neděli.

10.2.2 Absence vzdělávacích aktivit a nové nápady

Odpovědi na otázky ohledně chybějících aktivit na jednotlivých městských částech byly velmi podobné. Nejčastější odpověď byla ta, že městská část toho dělá hodně, v klubech mají velkou nabídku vzdělávacích aktivit a seniorům, podle nich nic nechybí. Skoro všichni respondenti se však nad otázkou velmi zamýšleli a tak je občas nějaká aktivita nebo vylepšení napadlo.

Na Praze 1 všichni oslovení respondenti prohlašovali, že se toho pro seniory dělá opravdu hodně. Respondenta napadla snad jediná výtku, kterou slyšel v jednom klubu seniorů: *„Tak jako, co by jim chybělo tady, jako neslyším nic, že by vyloženě chybělo. Co třeba, že by chtěli, jsem slyšel před koncem roku, ohlasy, že by chtěli, aby to fungovalo delší dobu. To znamená, já nevím, třeba počítače, to má určený skupina od tehdy do tehdy, pak zase skupina takhle, no a jsou třeba menšinové hlasy, ale jsou, že by to chtěli jako delší. No tak prostě organizačně tak, aby mohli přijít ještě jindy, aby se teda nasýtli, nebo mohou přijít i ve volnejch hodinách.“* Nové náměty na činnost klubů v této městské části respondenti neměli, anebo byla odpověď podobná této: *„No říkám, to bysme mohli vymýšlet, různé aktivity se mohou vymyslet, ale jde o to, aby byl o to zájem prostě. Nemá cenu něco otvírat, když tam nikdo nechce. Takže pokud vznikne skupinka, která by chtěla, tak určitě se to uskuteční, zorganizuje. Ale my právě jedeme na té linii, aby to pro ně bylo, aby to fungovalo, aby to nebylo jenom něco na papíře. Aby prostě to žilo.“*

V „ŽIVOTě 90“ byla při otázkách na chybějící aktivity na Praze 1 odpověď jasná: *„No, rozhodně, kdyby Praha 1 měla pod sebou to právní poradenství zdarma, tak by to pro ty seniory bylo určitě dobře, takže to by se uživilo. I tím, že by to bylo zaštitěno tou Prahou 1, tak by to pro ně bylo trošku jiný. A pak, co já vím, tak oni by stáli o to, což se tady na Praze 1*

moc neděje, nějaký jako společný akce pro seniory. Jako seniorský den (...) Takovýhle ty společný, kde oni mají možnost, ne jako přímo v klubu, když to přeženu, ale něco, kde by se mohli sejít, vzít vnoučata, to tady moc nefunguje.“

Otázka na chybějící aktivity byla položena i na Praze 5 v „Klubu 3“ a odpověď byla následující: *„Já si myslím, že ne. No, možná víc toho sportu bychom asi měli dělat, v tom máme rezervy.“* V druhém klubu v této městské části bojují s omezenou kapacitou, proto občas musejí odmítat seniory na některé lekce počítačů a gymnastiky, což se jejich frekventantům nelíbí a chtěli by rozšířit kapacitu. Na to už ale nemají v prostorách klubu místo. Senioři z tohoto klubu mají nápady na vylepšení, a ty, které lze splnit se realizují. Sám vedoucí klubu má také několik vlastních nápadů: *„Ono by se dalo dělat cokoliv. Ale tady v té situaci, co už trvá ten rok, tak je to takový jak v normalizaci, takže jsem rád, že fungujeme takhle. Jako navíc tady to nikdo neocení, spíš naopak.“* Respondent má pocit, že se radnice nestaví pozitivně k novým nápadům a tak se alespoň snaží uplatnit své nápady přes jiné organizace, např. SenSen.

V Praze 18 by se mohlo podle respondenta z radnice provozovat více aktivit pro seniory, ale nejsou peníze: *„... ono by se dalo dělat věci, kdyby na to byly peníze, tak samozřejmě. Oni by chtěli i třeba víc těch výletů jo, ale to prostě zase musí se přihlídnout k těm financím.“* Ještě se zaměstnanec sociálního odboru vyjádřil, že by v klubech mohlo probíhat více přednášek, ale podle jeho názoru by o ně zájem ze strany seniorů nebyl. Podobnou situaci jako v „Klubu seniorů 4“ mají i v jednom klubu v Praze 18, takže na otázku, zda není něco, co by seniorům chybělo, nebo by chtěli zlepšit, byla odpověď taková, že by byli rádi, kdyby nemuseli zájemce odmítat, což se zatím neděje, ale kapacita začíná být opravdu naplněná. V druhém klubu odpověděl vedoucí, že těm, co docházejí sem asi nic nechybí, ale *„Možná, že jako jediný by bylo asi třeba lepší nebo co by se jim určitě líbilo, kdyby bylo třeba víc peněz na ty vejelety.“* Respondent se domnívá, že v celé městské části chybí počítačové kurzy a ovládání modernějších technologií.

10.3 Spolupráce klubů seniorů se sociálními odbory

(Kódy: komunikace, schůzky, spolupráce, zájem)

Pro správný chod klubů seniorů a snahu, co nejvíce jejich návštěvníkům vyhovět je velmi významná spolupráce mezi vzdělávacími institucemi – kluby seniorů a radnicí – sociálním

odborem. Proto otázky v rozhovoru směřovaly i na spolupráci těchto dvou subjektů. V těchto otázkách nemuseli respondenti odpovídat, podle toho, co se domnívají, že si myslí senioři, ale mohli opravdu říct, jak spolupráce funguje. Problém, který se vyskytl, spočíval v tom, že některé kluby seniorů patří pod příspěvkové organizace jednotlivých městských částí. Až tyto organizace pak komunikují s radnicí. Proto nebylo získáno tolik informací o spolupráci, jak bylo původně předpokládáno.

Komunikace s kluby seniorů ani se Střediskem sociálních služeb nespadá pod oddělení, kde pracuje respondent. Proto nebyl schopný sdělit dostatek informací o spolupráci mezi radnicí a Střediskem sociálních služeb, resp. paní ředitelkou. Věděl toto: *„Paní ředitelka navštěvuje tady paní vedoucí odboru, takže spíš na úrovni těch vedoucích. Takže ředitelé sociálních služeb a vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví. (...) schází se dost často, protože společně chodí do různých komisí, takže určité ty pravidelné schůzky jsou.“* Rámcově má i respondent přehled o tom, co se řeší na schůzkách. Oba kluby seniorů, ve kterých probíhaly rozhovory k výzkumu, patří pod Středisko sociálních služeb. Z tohoto důvodu zaměstnanci vzdělávacích institucí sami se sociálním odborem nekomunikují. *„Je tady paní ředitelka, takže my máme porady, na poradách samozřejmě řekneme (...) No a paní ředitelka potom vlastně komunikuje s úřadem.“* Na návštěvy klubů ale z radnice přicházejí: *„(...) třeba chodí ze sociálního odboru, vedoucí sociálního odboru, chodí navštěvovat různě, podívá se, nebo je sama zvědavá jo, tak se podívá o čem to je, co to jako je, prostě a vidí, jak je to v praxi. Mají zájem, pan starosta taky. Mají zájem, mají.“* I v druhém klubu na Praze 1 respondent vypověděl, že se sociálním odborem vůbec nepřichází do styku. *„Já jsem vlastně v kontaktu akorát s koordinátorkama a s paní vedoucí většinou, občas se tady zastavěj, jednou za čas, třeba když jsme měli vánoční pohoštění a silvestrovský, tak to se teda sejdeme a byl tady i pan starosta. Ale jako jinak se s nima nijak nestýkám...“* O seniory se ale podle respondenta Praha 1 zajímá, ale o nápadech radnice netuší, protože do toho nevidí.

„ŽIVOT 90“ má specifické postavení, protože slouží seniorům ze všech částí Prahy a se všemi se snaží také komunikovat a spolupracovat. Spolupráce vychází i z toho, že organizace „ŽIVOT 90“ je nějakým způsobem závislá na městských částech ať už finančně nebo alespoň propagačně. *„My teda komunikujeme vlastně se všemi Prahy, nejenom s Prahou I, jsme se všema ve spolupráci, protože půlku věcí, co jsem vyjmenovala je zdarma a půlku věcí pro seniory máme za velmi nízký ceny (...) Takže my minimálně s nima komunikujeme*

na základě dotací, který nám pomáhají tady ty kurzy vést, takže to určitě.“ Sociální odbor Prahy 1 se obrací na ŽIVOT 90 s vyplňováním dotazníku ohledně spokojenosti, co by bylo z hlediska seniorů potřeba zlepšit apod. Respondent se domnívá, že většina městských částí se o vzdělávání seniorů zajímá. „Myslím, že se to zlepšuje hodně, že to pořád jako posiluje (...) Protože to, co se zavedlo, v životě to dřív nebylo, většina právě městských částí a OSPODy a tady ty instituce, takže mají vytipovaný seniory a postupně si je obcházej, házej jim i letáčky pokavad neotevřou, snaží se jako, aby se k nim dostávali blíž a blíž. Jako já myslím, že i ten stát, potažmo, protože ten je tlačí tady k těm úkonům, tak ví, že ta populace nám pořád stárne a ta problematika by mohla být pořád větší a větší, takže se snažej postupně se k nim jako nějak dostávat, ale samozřejmě to vždycky nezáleží jenom na nich, záleží na tom, jaký je systémový plán Český republiky, který oni pak nějakým kvótama dodržují. Ale myslím si, že ten trend zaměřenej na seniory je a bude rozhodně silít.“ Vyjádření respondenta shrnovalo celou Prahu, ale zaznělo alespoň to, že aktuálním trendem je věnovat se seniorům a to hlavně z důvodu stárnutí populace.

Na úřadě Prahy 5 respondent potvrzuje zájem o seniory ze strany radnice: *„Vždycky, co tady tu práci dělám, tak byl vždycky ze strany radních zájem o to, co se děje. A cílová skupina těch seniorů je relativně dost atraktivní. Hodně se o ni politici zajímají.“* V „Klubu seniorů 3“ se vedoucí schází se zaměstnanci sociálního odboru: *„Já je zvu na všechny naše aktivity výrazný. Třeba když je jednou do roka schůze, tak tam je zvu.“* Též se domnívá, že sociální odbor se o kluby a vzdělávání seniorů zajímá: *„V každém případě ano. (...) Má to ve své gesci, sleduje tu činnost, má i vyhrazenýho pracovníka, který se tomu věnuje. A určitě kontakt s tou radnicí je dobřej, protože oni to maj zmapovaný.“* Sám respondent komunikuje se sociálním odborem, má tam dobré vztahy a jsou obeznámeni jeho činností. Tak dobrou zkušenost se spoluprací s radnicí však nemá zaměstnanec druhého klubu seniorů na Praze 5. *„Včera jsem bohužel absolvoval takzvanou dramaturgickou radu. Jako dramatická rada byla založená někdy v tom roce 2012 (...) Vždycky jsem musel předložit program a byl jsem otevřenej jejich nápadům. Ty žádný nepřišly teda nikdy, alespoň jako že to no. To běželo tak rok, pak zjistili, že to funguje, naopak pak to začalo mít velmi dobré jméno, začlo to fungovat, takže teď dramaturgická rada je o ničem. Nicméně chtěj dělat dramaturgický rady, aby tam povídali nějaký nesmysly, jak v parku se má pořídít budka, kde si senioři budou vařit kafe.“* Tyto dramaturgické rady se konají nepravidelně. Respondent se vyjádřil tak, že během činnosti minulého zastupitelstva fungovala spolupráce mnohem lépe, ale teď je komunikace

horší. Zájem však radnice o seniory má, snaží se, dle jeho názoru, ale není si úplně jistý, zda jsou to vždy nejlepší nápady, které radnice realizuje.

V Praze 18 se zaměstnanec sociálního odboru vyjádřil takto: *„Určitě, s pánem, který se o to stará, tak s tím jsme v kontaktu a s domovem taky, v DPŠce taky, tam taky chodíme.“* Minimálně se schází jednou za měsíc, ale pokud je něco k řešení, tak i častěji. S kluby řeší hlavně akce, na kterých se městská část podílí. Do „Klubu seniorů 5“ lidé z radnice chodí dost často. *„Ať je to MDŽ, Silvestr nebo takovej významnější den nebo když sami od sebe sem přijdou.“* Respondent zdůraznil, že senioři jsou dobrá voličská základna a tak z toho vyplývá, že senioři by neměli být opomíjeni a radnice se o ně zajímá i z tohoto důvodu. I když v současnosti spolupráce trochu upadá, jelikož radnice řeší hlavně spory mezi stranami. Vedoucí „Klubu seniorů 6“ se neschází se zaměstnanci sociálního odboru: *„Ne, vůbec nejsem v kontaktu s nima, oni akorát dávaj nějaký ty finanční příspěvky, ale to obhospodařuje paní ředitelka.“* Vedoucí tohoto klubu je totiž zaměstnancem Červeného kříže, který tento klub organizuje, i když městská část se o fungování instituce také zajímá.

10.4 Finanční podpora klubů seniorů

(Kódy: cena, finance, nájem, projekty)

Otázka na financování byla položena, i přestože s tímto tématem nesouvisí žádná výzkumná podotázka. Autorka výzkumu se ale domnívala, že by nabídka vzdělávacích aktivit mohla souviset s financováním klubů seniorů. Respondentům nebyla položena otázka, v jaké výši dostávají dotace, ale z jakých zdrojů jsou financováni. Otázky směřovaly také k ceně, kterou musí senioři platit za aktivity, na které dochází. Cena by mohla velmi úzce souviset s rozhodnutím seniorů, zda budou někam docházet.

Na Praze 1 v „Klubu seniorů 1“ neměl respondent o financování klubu přehled. Byla mu položena otázka, zda je klub financován ze Střediska sociálních služeb. Odpověď byla následovná: *„No, asi jo. Tady to jak funguje, to já nevím, do toho já nevidím.“* Pro seniory na Praze 1 jsou ale veškeré aktivity v klubech zdarma. Musí si přispívat akorát na lístky do divadel a letní tábory. V „Klubu 2“ respondent potvrdil, že senioři nic neplatí, kromě zlevněných vstupenek do divadel: *„Neplatí nic. Mají to vlastně zdarma. Pouze samozřejmě když chtějí jít do toho divadla, kde mají zlevněné vstupné, tak tam si musí doplatit, že třeba místo tří stovek zaplatí sto korun. (...) Ale podmínkou je, že to musí být senioři z Prahy 1,*

protože nás, to je příspěvková organizace, nás jako dotuje městská část, úřad městské části Prahy 1. Takže všechno, co se děje, tak je to pro seniory z Prahy 1.“

Na úřadě Prahy 5 respondent vypověděl, že některé kluby fungují pod příspěvkovou organizací Prahy 5 – Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci, ale dotacemi se ještě dále kluby financují: *„(...) plus se potom ještě přispívá těm jednotlivým klubům na třeba i na ten nájem, protože nějaký nájem tam platěj stejně. Jako nejsou tam zdarma, ale ty nájem nejsou vysoký, a pak jsou ještě dotovaný v rámci těch dotačních řízení.“* „Klub 3“ nepatří pod Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci, takže si musí financování klubu více zajišťovat. Jsou podporováni radnicí, zároveň vedoucí pravidelně žádá o granty na činnost a na pobyty. Radnice přispívá ještě na dopravu na rekondice. Zřejmě i z důvodu, že klub nepatří pod příspěvkovou organizaci, platí senioři členský příspěvek, který v současnosti činí sto šedesát korun za rok. V druhém klubu zařazeném do výzkumu, mají senioři všechny aktivity zadarmo, kromě jazykových kurzů. Ostatní kurzy provozují dva lidé, kteří jsou v zaměstnaneckém poměru. Na dohodu o pracovní činnosti cvičí jedna paní gymnastiku, ale další výdaje už není klub schopný pokrýt. Proto alespoň symbolický plat lektorovi na jazykové kurzy vyřešili následovně: *„Nakonec jsme to vymysleli, protože jsme říkali, jak to udělat, protože asi půl roku to dělal úplně zadáčo, protože peníze nám nikdo nedá, že jo. Tak jsme vymysleli, že mu budou dávat dobrovolný příspěvek třicet korun, což je nezabije za tu lekci, oni rádi daj a pro něj už to má smysl, když přijde třeba deset lidí. No a my mu zajišťujeme prostor a tady je to zadarmo.“* Ale stejně jako na Praze 1 i zde se mohou zadarmo zúčastňovat aktivit pouze obyvatelé Prahy 5. Aby v tomto klubu mohli nakupovat vybavení a pořádat akce pro seniory, jsou zapojení do projektu SenSen. Určité peníze získává klub i z pronajímání prostor.

V Praze 18 není zřízena žádná příspěvková organizace městské části. Proto se v „Klubu 5“ platí členské příspěvky ve výši dvě stě korun za rok. Stejně jako v „Klubu 3“ na Praze 5 žádá vedoucí o granty. Příjmy klubu shrnul i s konkrétními částkami respondent takto: *„Poslání vyplývá tady z tohohle Veřejnoprávní smlouva o poskytnutí dotace, dřív se tomu říkalo grant, jo, žijeme z nějakých, co dostáváme, teda konkrétně my, ten náš klub, dvě stě tisíc cirka od radnice a to na tyhle jako bohulibé účely, (...) další peníze jsou z příspěvků, platí členové klubu dvě stovky za rok ten příspěvek a ještě třetí zdroj příjmů je, když se nám podaří pronajímat prostory...“* „Klub 6“ patří pod Červený kříž, který se stará o finanční stránku.

Respondent ví, že: „*Městská část Praha 14 a Letňany dávají nějaký příspěvek finanční každý rok na ten klub seniorů.*“ Vyjádřil se, ale že nic konkrétnějšího neví a není kompetentní otázky ohledně financí zodpovědět. S jistotou ale odpověděl, že výlety si seniorky financují samy.

Organizace „ŽIVOT 90“ se snaží, podobně jako kluby seniorů, zajišťovat financování více cestami: „*My jsme vícezdrojové financování, nemáme jednostranný a jsme velký barák, takže se musíme pokusit, aby ty senioři nemuseli všechno platit, takže se snažíme shánět pro ně, kde se co dá.*“ Od některých městských částí dostává organizace dotace, dále jsou největším zdrojem příjmů dotace od ministerstva práce a sociálních věcí, jelikož se jedná o sociální službu. „*Na druhou stranu my tady máme přímo osobu, která se stará o projekty, takže to znamená, že ona je schopná podat všechny projekty, který jdou a díky tomu my jedem i z různých projektových peněz. (...) pak sháníme i jiný zdroje, takže máme i soukromý partnery, který vypomáhají „ŽIVOTu 90“, kde je třeba Česká penzijní, Česká spořitelna, ty se snaží nějak podílet, nepodílejí se na chodu, ale podílejí se na jednotlivých aktivitách. (...) A pak máme i klub přátel, kde i jednotlivci můžou podpořit „ŽIVOT 90“.*“ Organizace využívá i evropské projekty a financování z norských fondů. Díky těmto dotacím platí senioři za jednu lekci kurzu třicet korun.

10.5 Zpětná vazba seniorů

(Kódy: forma zpětné vazby, zpětná vazba)

Velmi podstatným prvkem zajišťujícím úspěšné fungování klubů seniorů je zpětná vazba od jejich návštěvníků. Do této kategorie byly zařazeny otázky zjišťující, jakým způsobem dávají senioři zpětnou vazbu vedoucím klubů a radnicím, zda mají možnost vyjádřit svůj názor. Nápadů seniorů na vylepšení institucí byly popsány v kategorii „Vzdělávací aktivity“.

Na Praze 1, stejně jako v dalších zkoumaných městských částech, je nejčastější forma zpětné vazby ústní vyjádření: „*Tam vždycky v každé skupině se najde taková vůdčí osoba, která to řekne. Ale my to vítáme, protože chceme, aby to bylo pro ně a sloužilo jim to.*“ Dotazníkovou formou zatím názor seniorů nebyl zkoumán. „*Dotazníky jako takové nedáváme, ne, ne, ne. Protože oni když chtějí, tak... To jsou prostě funkční lidé v tom věku, tak oni klidně buď to řeknou mně, nebo když přijde starosta, když se baví, tak v tom rozhovoru si vzpomenu*

na něco, tak se zeptají. (...) Ne, dotazníky nedáváme.“ Respondent z „Klubu 1“ se vyjádřil, že senioři jsou spokojeni, protože se do klubu vrací.

Na Praze 5 se senioři schází i se zaměstnanci úřadu, i když podle respondenta to není dostatečné, protože přijdou do kontaktu přibližně se dvěma sty seniory, kteří se účastní akcí, zatímco na Praze 5 jich žije přibližně třináct tisíc. Se seniory, se kterými přijdou na různých akcích do styku, si povídají a zjišťují, co je trápí a s čím jsou spokojeni. Zaměstnanci sociálního odboru se také musí střídat v doprovázení seniorů na výlety, což přináší další možnost seznámit se s jejich názory. Respondentovi byla položena otázka, zda si senioři chválí aktivity této městské části: *„Tak musela byste se zeptat jich, ale já předpokládám, že ano. (...) A oni si to všechno chválejí, na všechno choděj hned ten první den, kdy se začnou prodávat.“* Přesto však mají senioři drobné výtky, nejčastěji se jim nelíbí dlouhé fronty při vydávání lístků na různé akce nebo nedostatek míst na akcích. Senioři mohou své názory vyjádřit v rámci komunitního plánování na webových stránkách, kde jsou vyvěšeny ankety nebo dotazníky. návratnost z webových stránek je ale poměrně nízká, přibližně do sto lidí. Senioři se ale mohou účastnit jednání ke komunitnímu plánování, kde mohou sdělit své nápady, i to kam aktivity směřovat. Radnice se snaží na podněty seniorů reagovat: *„(...) co my se dozvíme, tak se snažíme, jestliže to je nějakým způsobem realizovatelný a nějak oprávněný nebo chybějící, tak se snažíme nějakým způsobem to nahradit.“* Městská část také prostřednictvím registrovaných sociálních služeb rozdávala dotazníky. Dle názoru respondenta v „Klubu seniorů 3“ nevystupují senioři příliš kriticky, připomínky většinou nemají: *„To musím já z nich vydolovat. Ty aktivity všechny, když jim to nadnesu, přinesu, tak oni hned ano.“* Zpětná vazba od seniorů je dle vedoucího pozitivní. Vyjadřují ji ústně či kytíčkami. Respondent zatím žádné dotazníky pro vyjádření zpětné vazby seniorům nedával, ale vyjádřil se, že by to měl udělat. V „Klubu 4“ dávají senioři zpětnou vazbu: *„Oni to tady mají fakt hrozně rádi. Jako je dobrý, že i když přijde někdo náhodně na něco, na nějakou akci, tak je hrozně překvapenej, že oni si to tak strašně chválejí, že to tu mají rádi.“* V tomto klubu rozdávali seniorům už několikrát dotazníky s otázkami ohledně spokojenosti a nápadů seniorů. Většinou však senioři píší, že se jim vše líbí a že jsou spokojeni. Žádný pořádný závěr z toho vedoucí nemohl udělat.

V Praze 18 se dle respondenta z radnice vyjadřují senioři sami od sebe, když mají potřebu něco sdělovat: *„No tak oni sdělují jako přímo, ale jako takhle vyloženě dotazníkem nevím,*

jako že bysme se nějak někdy dotazovali. Ale právě v tom domově s pečovatelskou službou, tam se dělala i taková depistáž¹⁶, kdy jsme to vlastně obcházeli všechny ty obyvatele (...)“ Ohlasy na kluby seniorů jsou ale dle respondenta kladné, protože kdyby to seniory nebavilo, domnívá se, že by tam ani nechodili. V jednom letňanském klubu seniorů se vedoucí zajímá o zpětnou vazbu a rád si poslechne názor seniorů. *„Kolikrát přinesou nějaký návrhy, prospekty, kam by se mohlo ještě jet.“* Nejvíce se seniorům, podle respondenta, líbí výlety. Při otázkách na zpětnou vazbu seniorů napadlo vedoucího klubu, že by mohl seniorům říct o tomto výzkumu a zeptat se ostatních, zda je nenapadá nějaká vážná připomínka, která by se následně mohla realizovat. V druhém klubu je zpětnou vazbou pro vedoucího to, že senioři chodí na jejich akce rádi a že si chválí aktivity, které pro ně připravuje. Pokud se však seniorům něco nelíbí, nemají problém sdělit tento názor vedoucí. *„... když se jim něco nelíbí, tak oni ztrácejí zábrany v tomhle věku jo, opravdu.“* Zpětná vazba je pouze ústní, ale dle názoru respondenta se seniorům líbí všechno.

V „ŽIVOTě 90“, jelikož je to nezisková organizace, zpětnou vazbu od seniorů potřebují pro ministerstvo práce a sociálních věcí. Zpětná vazba je nutná i kvůli dalšímu zlepšování služeb: *„Takže děláme to různě. Dvakrát do roka děláme takový celoplošný, že každé senior nám vyplní anonymně pár otázek, kdy se jakoby snažíme, že se tam ptáme cíleně na některé věci, i třeba na to, jak je spokojenější s tím, co to vede ten kurz, co by chtěl tady ještě zažít jinýho, co se mu tady líbilo, nelíbilo. (...) Pak jednou týdně je pravidelnej čas, kdy mě tady vždycky najdou, když takhle něco chtějí. (...) Pak jednou ročně k cílovému plánování pro další rok děláme setkání, kde je možnost si ty věci říct i s panem ředitelem, jako připomínkovat, co se jim nelíbilo, líbilo a to se potom vyhodnocuje a plánuje na příští rok aktivity.“* Respondent předpokládá, že senioři jsou spokojeni, protože na aktivity docházejí. Výtky od seniorů se týkají materiálního zázemí, jelikož však organizace nedostane na úpravy stavební povolení, nelze s touto výtkou nic dělat. Pro respondenta překvapující požadavek vyslovili senioři v souvislosti s lektory, přejí si, aby to byli stále ti samí lidé a nestřídali se. Další výtka souvisí s plnou kapacitou kurzů. Seniorům se naopak líbí rozmanitost aktivit a stabilita této sociální služby.

¹⁶ Depistáž dle Průchy, Walterové a Mareše (2003, s. 39) znamená *„vyhledávání postižených, nemocných a rizikových jedinců v časných stádiích poruchy, kdy je preventivní nebo nápravná intervence účinnější.“*

11 Výsledky výzkumu

11.1 Praha 1

V Praze 1 patří kluby seniorů pod Středisko sociálních služeb. Všem respondentům připadal počet těchto zařízení dostatečný, stejně tak počet a pestrost vzdělávacích aktivit. Senioři si mohou vybrat, do kterého klubu budou chodit. Nic jim nebrání ani v tom zúčastňovat se více aktivit v různých klubech. Jedinou podmínkou je, aby senioři byli občani Prahy 1, jen ti mají možnost využívat zdarma velké množství aktivit. Nabídka je opravdu pestrá, od počítačových a jazykových kurzů, různých cvičení, přes kroužky poezie a zpěvu, plavání až po přednášky, výlety a možnost posedět s ostatními. Některé aktivity probíhají v klubech seniorů, jiné pořádá přímo městská část - jedná se převážně o výlety, plesy či vstupy na kulturní akce. Jen minimum aktivit si musí senioři připlatit – respondenti mluvili pouze o vstupenkách do divadel a letních táborech pro seniory. Ani v jednom klubu seniorů si nevzpomněli na nějakou chybějící aktivitu, mají pocit, že pro seniory se dělá na této městské části maximum. I když by bylo možné vymýšlet ještě jiné aktivity, jde o to, aby se sami senioři chtěli zapojit. V současnosti však nemají podněty pro vymýšlení nových aktivit. Jedním z mála požadavků od seniorů je to, aby kluby měly delší otevírací dobu a oni tak mohli více využívat počítače. Organizace „ŽIVOT 90“ přinesla jiný pohled na věc. Podle respondenta z této sociální služby chybí v městské části společné akce pro seniory, které nebudou organizovány jednotlivými kluby seniorů, a též by bylo vhodné zařadit právní pomoc pro seniory zaštitěnou městskou částí Praha 1. Informace o aktivitách mohou senioři získat z nástěnek nacházejících se přímo v klubech, kde také zaměstnanci poskytují informace o akcích a vzdělávacích příležitostech. Pro seniory, kteří ještě kluby nenavštěvují, jsou informace k dispozici v časopise „Pražský senior“ a „Praha 1“. Adresy klubů, časový rozvrh aktivit a v některých případech i kontakt na vedoucího klubu, naleznou všichni na internetových stránkách Střediska sociálních služeb. Jelikož kluby fungují právě pod tímto Střediskem, nekomunikují vedoucí klubů se zaměstnanci sociálních odborů. Komunikace probíhá přes paní ředitelku Střediska sociálních služeb. Ta dle názoru všech respondentů, tedy i respondenta z úřadu, velmi často přichází do kontaktu s vedoucí sociálního odboru, jelikož se setkávají na různých komisích. Setkávání tedy funguje, jak často ale probíhá nebo jaké konkrétní věci se řeší, to se nepodařilo zjistit. Jisté však je, že zaměstnanci radnice občas seniory v klubech navštěvují a komunikují s nimi. Senioři jsou dle radnice i zaměstnanců

klubů spokojení, ale zpětná vazba seniorů na vzdělávací aktivity nebyla podrobněji zkoumána. Dotazníkovou formu zjišťování zpětné vazby zatím Praha 1 nepoužila.

11.2 Praha 5

Městská část Praha 5 má zřízenou příspěvkovou organizaci s názvem Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci. Všechny kluby seniorů ale nejsou pod touto organizací provozovány. Výzkum byl proveden v jednom klubu seniorů, který patří pod Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci a v druhém, který je samostatný. Bylo ale zjištěno, že na odpovědi v rámci interview nemá vliv, pod jakou organizací klub funguje. Zda klub patří pod Centrum sociální a ošetrovatelské pomoci má však dopad na seniory. Pokud je klub financován příspěvkovou organizací, mají senioři (pouze obyvatelé Prahy 5) většinu vzdělávacích aktivit (kromě jazykových kurzů a výletů) zdarma. V druhém klubu musí zaplatit členský příspěvek. Výzkumné šetření na úřadě této městské části bylo provedeno s respondentem, který se v oblasti vzdělávání seniorů orientuje. To bylo pro výzkum přínosné, protože bylo možné porovnání názorů radnice a zaměstnanců vzdělávacích institucí. Všichni respondenti se shodovali v dostatečném množství klubů seniorů. Dle respondenta ze sociálního odboru není dobré zasahování úřadu do zřizování nových klubů pro seniory, pokud si to sami senioři nevyžádají. V podobném duchu se vyjádřil i jeden respondent z klubu seniorů - nemá cenu mít plány, když nemáte lidi. V tomto klubu se potýkají s plnou kapacitou, ale zřejmě z těchto důvodů nevidí respondent smysl v rozšiřování počtu klubů seniorů. Pestrost současných nabídek vzdělávacích institucí na Praze 5 je také poměrně široká. Senioři mají možnost navštěvovat počítačové kurzy, jazykové kurzy, kurzy cvičení, zpěvu, ping-pong, hraní pétanque a bridže, jezdit na výlety a ozdravné akce. Informace o těchto aktivitách může senior nalézt v místních časopisech „Pětka pro vás“ či „Barrandov noviny“, na webových stránkách a Facebooku. Pokud už senior na nějaké aktivity dochází, může další inspiraci získat z nabízených letáků či nástěnek. Respondenti se nevyjádřili v tom smyslu, že by nějaká aktivita v této městské části vyloženě chyběla, ale možná by bylo vhodné zařadit více pohybových aktivit. Respondenti se rozcházeli s vědomím spokojenosti komunikace radnice versus vzdělávací instituce. Ze strany úřadu bylo sděleno, že zájem radních o cílovou skupinu seniorů je a vždy byl velký. To potvrzoval i respondent z jednoho klubu seniorů. Kontakt s radnicí je dle jeho názoru velmi dobrý, sociální odbor zná jeho práci. Druhý respondent se domnívá, že velmi záleží na aktuálním zastupitelstvu radnice. S minulým vedením byl spokojený, úředníci z radnice měli promyšlený postup, ale

u současného vedení si tím respondent není jistý. Názory a nápady seniorů všechny respondenty zajímají. Radnice se přímo angažuje v anketách a dotaznících na internetových stránkách v rámci komunitního plánování. Dotazníky v papírové formě směřují spíše na registrované sociální služby. Také se snaží co nejvíce komunikovat se seniory osobně. Senioři mohou přijít na setkání o komunitním plánování, či s radními a zaměstnanci sociálního odboru pohovořit na akcích a výletech, konaných pro seniory. V jednom klubu seniorů se aktivněji na zpětnou vazbu nezaměřili, zatímco v druhém klubu rozdávali účastníkům vzdělávacích aktivit i dotazníky. Žádný relevantní závěr z dotazníků sice nebyl vytvořen, jelikož všichni sdělili, jak se jim v klubu líbí. Alespoň je však znát, že se vedení klubu opravdu o názor seniorů zajímá.

11.3 Praha 18

V Praze 18 existují nezávisle na sobě dva kluby seniorů. Podle respondenta z Úřadu městské části je v klubech většinou plno, což potvrdili i zaměstnanci vzdělávacích institucí. Uplatnil by se i další klub, ale jelikož je fungování klubů závislé také na dotacích z městské části, nebyly by podle zaměstnance sociálního odboru finance na větší počet. Rozšíření o další klub seniorů připadá vhodný respondentovi z jednoho klubu seniorů. Domnívá se, že by senioři stáli o více aktivit, které jim však není klub, v němž pracuje, schopný nabídnout. Senioři se snaží proniknout do tajů moderních technologií, jsou dychtiví informací, žádný počítačový kurz však v Letňanech neexistuje. Vedoucí druhého klubu seniorů nebyl schopen otázku o počtu zodpovědět. Kapacita v obou klubech začíná být naplněna, proto je pravděpodobné, že by další klub pro seniory našel své uplatnění. V klubech jsou v současnosti provozovány rukodělné práce, přednášky na různá témata, hudební vystoupení, zpěv, cvičení a velmi oblíbené výlety. Ani v jednom klubu nechybí občasná posezení, senioři si mohou půjčovat permanentku do místního bazénu a radnice také pořádá sportovní hry pro seniory. O aktivitách se mohou občané Prahy 18 dozvědět z časopisu „Letňanské listy“, ve kterém je strana věnovaná seniorům. Na ní lze nalézt informace o budoucích aktivitách jednotlivých klubů a také kontakt na vedoucí. Dalším zdrojem informací může být nástěnka. Za nejlepší propagaci klubů, a to nejen těch letňanských, považují předávání informací od jednoho seniora k druhému. Za chybějící vzdělávací aktivitu byl označen již zmíněný kurz moderních technologií. Respondent z úřadu by uvítal více přednášek pro seniory, ale na druhou stranu si myslí, že by o ně senioři neměli zájem. Lidé z úřadu se snaží komunikovat hlavně se zástupcem jednoho klubu seniorů, kde také zajišťuje některé akce. Klub navštěvují

a o seniory se zajímají, i když v poslední době spolupráce dle slov respondenta částečně stagnuje. S vedoucím druhého klubu seniorů sociální odbor nekomunikuje, ale je pravděpodobné, že kontakt udržuje s paní ředitelkou Červeného kříže, která klub zaštiťuje. Všichni respondenti se domnívají, že senioři jsou spokojení, indiciemi jsou plné kapacity pořádaných akcí a ústní vyjádření seniorů. Pokud se jim však něco nelíbí, nemají dle výpovědi jednoho respondenta problém tuto informaci sdělit. V domově s pečovatelskou službou, kde funguje jeden z klubů seniorů, se prováděla depistáž, ale to jak souvisela s fungováním klubu a vzdělávacími aktivitami, není známo. Dotazníková forma zjišťování zpětné vazby od seniorů na vzdělávání v Praze 18 nebyla zatím použita.

12 Závěr

Diplomová práce se zabývá současnými možnostmi vzdělávání seniorů v České republice. Seniorům a jejich vzdělávání je věnována velká pozornost, která souvisí se stárnutím populace ve vyspělých zemích. Vyrovnávání se s touto situací je velkým tématem v politických a odborných sférách, ale také mezi všemi generacemi dnešní populace. K zabránění diskriminace seniorů a jejich odsunutí na okraj společnosti z velké části může pomoci právě gerontopedagogika. Tento pojem v sobě ukrývá seniorskou edukaci (vzdělávání seniorů), preseniorskou edukaci (příprava na stáří) a proseniorskou edukaci (pochopení hodnoty a poslání stáří).

Teoretická část práce se soustřeďuje právě na gerontopedagogiku a s ní související gerontodidaktiku. V těchto kapitolách je věnována pozornost významu a smyslu vzdělávání pro seniory, specifikám tohoto vzdělávání, nárokům na osobnost lektora a motivaci či bariérám ve vzdělávání seniorů. Též nebyl opomenut ani samotný průběh vzdělávání, tedy cíle, obsah, formy a metody vzdělávání. Další kapitoly se zabývají tématy, která v práci o vzdělávání seniorů nemohou chybět. Jedná se o stáří a stárnutí, volný čas seniorů, strategie vyrovnávání se stárnutím, úspěšné a zdravé stárnutí a celoživotní vzdělávání seniorů. Současné možnosti ve vzdělávání seniorů a ukázka realizovaných projektů pro seniory v České republice jsou popsány v posledních dvou kapitolách.

V empirické části byla věnována pozornost především jedné ze vzdělávacích institucí pro seniory – klubům seniorů. Jedná se o jednu z nejdostupnějších institucí nabízejících příležitosti ke vzdělávání. Autorku zajímalo, zda je nabídka aktivit v klubech seniorů odpovídající. Cílem provedeného výzkumu bylo zjistit, zda nabídka institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Hlavní výzkumná otázka byla položena takto: Jaký je názor respondentů na nabídku vzdělávacích institucí? Vzhledem k její šíři, byly doplněny další podotázky, které se týkaly množství vzdělávacích institucí, pestrosti nabízených aktivit, propagace příležitostí ke vzdělávání, spolupráce sociálního odboru vybrané městské části s vedoucími klubů seniorů a zpětné vazby seniorů z pohledu zaměstnanců sociálních odborů a vedoucích klubů seniorů. Pro výzkum byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru. Ten byl proveden se zaměstnancem sociálního odboru a se dvěma zaměstnanci vzdělávacích institucí ve třech vybraných městských částech Prahy.

Navíc byl pořízen ještě rozhovor se zaměstnancem ze sociální služby „ŽIVOT 90“, který přinesl do výzkumu zajímavé informace.

Výsledky výzkumu byly vyhodnoceny pro každou městskou část Prahy zvlášť. V Praze 1 všem respondentům připadá dostatečný počet klubů seniorů, stejně tak i nabídka aktivit, která je velmi pestrá. Na této městské části snad chybí jediné právní poradna fungující pod záštitou Prahy 1 a společné aktivity pro seniory mimo jednotlivé kluby. Senioři by také uvítali delší otevírací dobu. Spolupráce sociálního odboru a vedoucích klubů není možno hodnotit, jelikož komunikaci zajišťuje paní ředitelka příspěvkové organizace Střediska sociálních služeb, pod které kluby patří. Propagace vzdělávacích aktivit je pro seniory dostatečná. Z pohledu respondentů jsou senioři s fungováním klubů spokojeni. V městské části Praha 5 je také dostatek klubů seniorů. Vhodné by bylo zavedení více pohybových aktivit a zvětšení kapacity současných klubů. Spolupráci se sociálním odborem hodnotí respondenti odlišně, aktivity jsou propagovány dostatečně. V Praze 5 provádějí pravidelné ankety a výzkumy na webových stránkách městské části. Respondenti jsou přesvědčení, že jsou senioři s nabídkou aktivit spokojeni. Ve třetí zkoumané městské části Praha 18 by se další klub seniorů ještě uplatnil. Chybí zde počítačový kurz a senioři by uvítali více výletů. Spolupráce mezi sociálním odborem a vedoucími klubů seniorů by mohla být intenzivnější. Propagace nabízených aktivit je uskutečňována prostřednictvím místního časopisu a nástěnek v klubech. Zpětná vazba od seniorů je dle názorů respondentů pozitivní.

Výsledky výzkumu z jednotlivých městských částí Prahy lze shrnout tak, že se městské části o vzdělávání seniorů zajímají, počet klubů seniorů je ve většině případů dostatečný, nabídka aktivit je velmi pestrá, propagace dostatečná. Spolupráce mezi sociálními odbory a kluby seniorů by mohla být aktivnější, senioři jsou dle názorů respondentů s nabídkou vzdělávacích aktivit spokojeni. Zda senioři platí za účast či nikoliv nehraje významnou roli. Nejspíše i z toho důvodu, že finanční náklady účastníků vzdělávacích aktivit nejsou ani v jednom případě vysoké.

Největším přínosem této práce je zjištění, že městské části Prahy mají o vzdělávání seniorů zájem a aktivně se na něm podílejí. Na druhou stranu největším negativem, které lze nalézt v odpovědích respondentů, je právě nedostatečná komunikace mezi zaměstnanci sociálního odboru a vedoucími klubů seniorů. V dalších výzkumech by bylo zajímavé zjistit, jaký názor na nabídku vzdělávacích institucí mají sami senioři.

13 Seznam použité literatury

- 1) *Aktivní stáří*. [online] Aktivnisti.eu. [cit. 5. 4. 2016] Dostupné z: <http://aktivnisti.eu/57-experimentalni-univerzita-pro-prarodice-a-vnoucata>
- 2) *Asociace univerzit třetího věku*. [online] [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.au3v.org/>
- 3) BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.
- 4) BENEŠOVÁ, Dana. *Gerontagogika. Vybrané kapitoly*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014. ISBN 978-80-7452-039-6.
- 5) HARTL, Pavel.; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- 6) HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
- 7) HATÁR, Ctibor. *Geragogika. Vybrané kapitoly z teorie a metodiky edukácie seniorov*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2014. ISBN 978-80-558-0666-2.
- 8) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.
- 9) HEŘMANOVÁ, E. *Lidské zdroje, celoživotní vzdělávání a vzdělávání seniorů v Česku a EU*. In: Reprodukce lidského kapitálu. Praha: Oeconomica, 2008. Dostupné z: http://kdem.borec.cz/P_PDF/Hermanova.pdf.
- 10) KALVACH, Z. *Geriartie a gerontologie*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN: 80-247-0548-6.
- 11) KLEVETOVÁ, Dana; DLABALOVÁ, Irena. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2169-9.
- 12) *Klub Aktiv*. [online] Klub Aktiv, z.s. [cit. 5. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.klubaktiv.cz/info>

- 13) LINHART, Jiří; PETRUSEK, Miloslav; VODÁKOVÁ Alena; MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- 14) LIVEČKA, Emil. *Úvod do gerontopedagogiky*. Praha: ÚŠI při MŠ ČR, 1979.
- 15) MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- 16) MÚHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN: 80-210-3345-2.
- 17) MUŽÍK, Jaroslav. *Řízení vzdělávacího procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-581-6.
- 18) *Nadační fond Veolia*. [online] [cit. 9. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.nfveolia.cz/programy/stale-s-usmevem/>
- 19) *Národní kronika*. [online] Nadace Charty 77. [cit. 6. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.sensen.cz/narodni-kronika/co-je-narodni-kronika/>
- 20) ONDRÁKOVÁ, Jana; TAUCHMANOVÁ, Věra a kol. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-038-3.
- 21) PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.
- 22) PETŘKOVÁ, Anna; ČORNANICOVÁ, Rozália. *Gerontagogika. Úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0879-1.
- 23) *Portál vzdělávání seniorů*. [online] [cit. 2. 4. 2016] Dostupné z: <https://e-senior.czu.cz/course/index.php?categoryid=3>
- 24) PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- 25) RABUŠICOVÁ, Milada; RABUŠIC, Ladislav. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4779-2.

- 26) *Senioři komunikují*. [online] Nadační fond Klausových. [cit. 7. 4. 2016] Dostupné z: <http://nadacnifondklausovych.cz/Seniori-komunikuji-1/>
- 27) *Senzační senioři*. [online] SENSEN. [cit. 7. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.sensen.cz/o-nas/>
- 28) *Smyslová gymnastika pro seniory*. [online] Evropská rozvojová agentura. [cit. 7. 4. 2016] Dostupné z: <http://eracr.cz/detail-uspesne-projekty/3653/?pdf>
- 29) *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-80-254-2218-2.
- 30) STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- 31) STUART-HAMILTON, Ian. *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-274-2.
- 32) SÝKOROVÁ, Dana. *Autonomie ve stáří. Kapitoly z gerontosociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-62-5.
- 33) ŠAUEROVÁ, Markéta. *Specifika edukace seniorů*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, 2013. ISBN 978-80-87723-09-8.
- 34) ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- 35) ŠPATÉNKOVÁ, Naděžda; SMÉKALOVÁ, Lucie. *Edukace seniorů. Geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-9917-9.
- 36) ŠTILEC, Miroslav. *Program aktivního stylu života pro seniory*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-920-8.
- 37) ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 38) *Virtuální kolega*. [online] [cit. 7. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.virtualnikolega.cz/mojestudium/#studovane>

- 39) *Výroční zpráva 2014*. [online] [Praha]: Nadační fond Veolia, 2014. [cit. 12. 4. 2016]
Dostupné z: <http://www.nfveolia.cz/res/data/047/005642.pdf>
- 40) *Středisko sociálních služeb Praha 1*. [online] [cit. 16. 4. 2016] Dostupné z:
<http://www.socialnisluzby-praha1.cz/>

Příloha č. 1 Klub seniorů 2

V¹⁷: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

R¹⁸: Ano, samozřejmě.

V: Tak já bych se chtěla zeptat, jsme tedy v klubu seniorů Týnská nebo v Domě s pečovatelskou službou a tady je teda klub seniorů?

R: Tak ano. Je to vlastně Dům s pečovatelskou službou a i prostory tady zde fungují pro seniory Klub seniorů. Zúčastňovat se může kdokoliv z Prahy 1. Nejsou to jenom obyvatelé tady toho domu, ale jsou to, jak my říkáme, z terénu obyvatelé Prahy 1, sem dochází a zúčastňují se různých aktivit. Ale právě že organizace Středisko sociálních služeb má hodně budov a je to hodně obsáhlá organizace jednak na počet klientů a na počet personálu, tak vlastně ty kluby fungují i jinde, v jiných prostorách, ale tak aby to bylo trochu rozmělněný a třeba ti, co bydlí blíže tady, anebo jim vyhovuje nebo nebydlí i blízko, třeba zrovna bydlí dál, ale vyhovuje jim tady ta skladba, tak si chodí sem. Ale podmínkou je, že to musí být senioři z Prahy 1, protože nás, to je příspěvková organizace, nás jako dotuje městská část, úřad městské části Prahy 1. Takže všechno, co se děje, tak je to pro seniory z Prahy 1. Tak teď vlastně před dvěma lety se ještě otevřel, protože seniorů teda přibývá, tak před dvěma lety se otevřel ještě úplně novej klub, který není v žádné DPSce, ale je to samostatný prostor, v té Haštalské. Je to tam tedy moc pěkné prostředí a je to vlastně vyloženě určený pro ty klubový činnosti. Jo, protože ono tady, zase v těch DPSkách, se to musí trošinku zohledňovat taky obyvatele, aby nebyli rušeni taky jo. Takže má to svoje pravidla všechno.

V: Hmm. A Vy tady vedete ten klub seniorů nebo co je Vaší náplní práce.

¹⁷ V = výzkumník

¹⁸ R = respondent

R: No, tak já mám kumulované zaměstnání, takže dá se říct, že ano, že tady v té Týnské to vedu.

V: Jako celý ten Dům s pečovatelskou službou?

R: Ne, ne, ne. To je zase sociální pracovnice jmenuje se koordinátorka pečovatelské služby. A ta vlastně tady zabezpečuje pro ty obyvatele tu pečovatelskou službu. Takže koordinátorka jo, to já nejsem. Já jsem přes ty volnočasové aktivity, tedy dá se tomu říct koordinátorka tady pro Týnskou.

V: Ano. Dobře. No a jaké aktivity se tady provozují?

R: Hmm. Tak je taková široká nabídka, tak když to vezmeme třeba od pohybových, tak samozřejmě je to cvičení, většinou je to teda jednak různé formy. To znamená cvičení na židlích, potom takoví zdatnější mají možnost chodit za, máme tady lektorku tady v tělocvičně vždycky v úterý a to vlastně už je pro takoví ty zdatnější nebo také mohou ještě docházet do fitness v Kotvě.

V: Aha. Tam mají nějaké zlevněné vstupné?

R: No mají to zdarma.

V: Zdarma, ty jo, tak to je úžasný.

R: Takže to je vlastně ta pohybová. Potom teda, co se týká dalších, tak jsou, tady v učebnách se schází konverzace anglická, jiná skupina francouzská, třetí skupina německá. Takže tyhle jazyky, potom každý den funguje vlastně ta počítačová výuka, začátečníci a pokročilí. Také mají senioři z Prahy 1 možnost, pokud potřebují, tak mohou jít tady na ten internet taky. No, ale musí se domluvit dopředu samozřejmě, aby to nerušilo tu výuku a tak dále. Všechno se to koordinuje. No, potom tady máme velice aktivní skupinu jako poezie, oni mají název Týnka, protože jsou v Týnské ulici. Takže poezie, no a to jsou senioři, kteří mají blízko k literatuře a takhle. No a vždycky si udělají takové pásmo, si to trošku nacvičí i s přednesem a potom mají vystoupení ve Viole pod záštitou paní Tání Medvedcké. No a je to velice hezké vždycky, protože mají tam doprovod na nějaký nástroj, většinou na klavír, no a oni do toho recitují. Tak třeba jsme měli, vlastně si vybrali verše, třeba pana spisovatele Pavla Vrány, a tak se nám podařilo, že se také zúčastnil. No a líbilo se mu to, že to dámy jako pěkně podaly. No tak takový krásný zážitky senioři prožívají. Potom tady máme hodinky s hudbou, to je vlastně,

dříve se to nazývalo muzikoterapie, ale nesmí se to používat, protože je to terapie v tom slově a podle ministerstva to mohou požívat pouze lékaři. Takže jsou to hodinky s hudbou, hodinky s hudbou taky krásně fungují, prostě takhle skupina zase má blízko k hudbě, používají se tam různé metody jako uvolňovací, prostě vytváří se pozitivní psychika. Taky jezdí na výlety, teď jedna ta seniorka měla zlatou svatbu, tak se jí tam zaspívalo na Staroměstské radnici, takže opravdu to mají bohaté a žije to. Pak tady chodí velká skupina brydžistů, hrají brydž, jsou tam i devadesátileté seniorky, to jsou ženy tam, co dosáhly toho věku. Jako je to, všechny skupiny jsou míchané, ženy i muži. Někde převládá více mužů, někde ženy, tak jak prostě to je.

V: Máte i převahu mužů, převládají někde muži?

R: No, ano. To jsou třeba karetní hry Taroky, ještě chodí hrávat Taroky a to je ryze pánská skupina nebo potom, ale to je mimo Týnskou, je pánský klub, taky tam hrají nějaké karty, to je v Benediktský. Takže senioři z Prahy mají opravdu velký výběr, mohou klidně chodit do Haštalky, mohou klidně chodit do Benediktský, mohou klidně chodit do Tomášský, kdekoliv. Potom ještě teda, abych na něco nezapomněla, takže pohyboví jsme říkali. A vy chcete vyloženě, co tady v té Týnské, že?

V: Ano.

R: Potom teda jsme říkali ty jazyky, počítače, brydž, Taroky, to je pánská skupina, pak ty hodinky s hudbou, potom procvičování paměti, tak to taky vede paní inženýrka. Takže tam prostě procvičují. V každé té skupině se nachází opravdu nějaký devadesátník.

V: Hmm, úctyhodný věk na to být takhle aktivní.

R: No, a ještě abych nezapomněla na něco. Jo, pétanque, tak to chodí hrávat samozřejmě, nejdříve to hráli improvizovaně, když začínali, tak hrávali tady, ale to byl jenom začátek krátkodobej. Pak se jim domluvila vlastně hala, takže přes zimu chodí do haly a přes léto vlastně hrají na Lanové. Taky mají různé turnaje, zúčastňují se, mají trenéra, taky jsou aktivní. Pak tady máme turistickéj kroužek, tak ty taky prostě chodí. Že jo třeba někdo se zapíše, pak ale prostě řekne, no tak tohle já bych nezvládl, tohle je náročný, takže tentokrát nepůjdu, půjdu až příště. Prostě je to na každém seniorovi, jak si zvolí, individuálně. Není to jako povinný, jo. A taky třeba jedou jednou do roka, jedou prostě mimo Prahu, třeba byli na Lipně, jo prostě mají takový cíle. No ty hodinky s hudbou byli třeba v Litomyšli v minulém

roce, protože zrovna bylo výročí Smetanovo, tak to měli hezký, to počasí jim vyšlo, přijeli spokojený. Opravdu jako aktivně žije to. No.

V: Tak ten turistický kroužek máte na mysli, že se koná tady po Praze?

R: No, většinou ano, samozřejmě, ale i vyjíždí třeba za Prahu, záleží, jak oni se domluví, to už si dělají sami, kam se jim to líbí nebo co by chtěli vidět, jo. To už já jim neorganizuju, to si organizují takhle sami. No a potom jsou také mimořádné aktivity, to znamená, že třeba jsme měli teď na konci minulého roku jsme tu měli Japonce, skupinu Japonců, kteří vlastně nám předvedli ty klasické tance japonské národní. Dokonce jsme tady měli jednu, která tam je vážená osobnost, která to ovládá. Pak jsme tady měli ještě soubor kaligrafistů, měli i ty svoje bubny, takže měli i svoje kostýmy, takže bylo to takový opravdu moc hezký. No oni vlastně nám to udělali, oni potom další den měli vystoupení v Obecném domě. Takže, no, tak bylo to moc hezký. Takže oni mají ještě takové mimořádné. Nebo sem chodí děti ze ZUŠky, umělecké školy, a vždycky dělají koncert, dvakrát až třikrát do roka. Mimo to míváme tady profesionály taky ještě, v rámci těch hodiněk s hudbou sem nám chodí jak profesionálové, tak ještě studentky z konzervatoře a že to je takové zpestřené, že to není prostě jenom poslech pasivní, prostě se to střídá všelijak ty metody. A i třeba prostě z těch profesionálů Nouzovští, to je taky hodně známý, ta Kristýna Nouzovská, ona teda se jmenuje Fialová, provdaná Nouzovská, to je známá violistka no a manžel její. Potom tady máme kombinaci buď s basama nebo někdy trumpetisty, saxofonisty, prostě takhle jo, že mají i tohleto. Potom, ještě abych na něco nezapomněla, samozřejmě mají možnost výběru divadel, mají to dojednané s určitou slevou, takže mohou si vybrat, na co půjdou. Ty slevové jsou označeny v tom programu, v té nabídce.

V: A nějaké přednášky? Občas mívají třeba od policie nebo...

R: Jo, bude se konat právě v březnu, v minulým roce taky byla, takže tak jako o té bezpečnosti a o těch Šmejdech, taky to probíhá. Nebo třeba pan doktor přírodních věd promítá třeba kytičky, horskou květenu, jo, povídá k tomu, přednáší. Má to zpestřené i obrázky, diapozitivy, to promítá, tak prostě různě, různorodý no. A pak ještě tady dělají módní přehlídku seniorky, to bývá v létě. Potom ještě mají možnost, ale to je pro celou Prahu 1, to je pro všechny, to není jenom pro Týnskou, že mají možnost jet na tábor seniorů, takže vlastně už byl třikrát, třikrát už se konal, tři roky po sobě. Je to trošku novum vlastně před třemi lety.

Takže tábor seniorů, takže tam mají zajištěný program, tak jak to bývá na táborech. No vždycky ta lokalita se mění. Mají to taky jako dotovaný městskou částí, ale trochu si musí přispívat sami samozřejmě, to ano, nemají to zdarma. Takže taky krásný. Co ještě? No výlety takhle, výlety za poznáním taky mají, ale to organizuje z úřadu jeden člověk, takže taky jezdí za poznáním české země.

V: Když jste se dostala k tomu financování, tak senioři tady něco platí nebo...

R: Ne, ne, ne. Neplatí nic. Mají to vlastně zdarma. Pouze samozřejmě když chtějí jít do toho divadla, kde mají zlevněné vstupné, tak tam si musí doplatit, že třeba místo tří stovek zaplatí sto korun.

V: Rozumím.

R: Nebo když jedou na ten tábor, tak zase to mají snížené náklady, neplatí je celé, ale určité procento musejí uhradit.

V: Ale tady teda dochází zdarma, nemusí platit žádný příspěvek?

R: Ne.

V: A vy jste financování z Prahy 1?

R: Ano.

V: A když teda jsme u toho, tak vy se nějak scházíte s tím sociálním odborem nebo s tím, kdo to má na starosti. Že byste třeba potřebovali nějak dovybavit nebo nějak...

R: No tak to se řeší, tady vlastně v každé organizaci máte posloupnost. Je tady paní ředitelka, takže my máme porady, na poradách samozřejmě řekneme, tohle by bylo, takhle, tohle. No a paní ředitelka potom vlastně komunikuje s úřadem. Potom mají že jo, to je zase pro všechny tady z Prahy 1, tak mají ples na Žofině, zrovna teďka čtrnáctýho, takže mají to opravdu hodně, hodně bohatý ve srovnání s jinými městskými částmi Prahy a nebo i s venkovními, ta Praha 1 toho má opravdu hodně, hodně. Pak ještě tady máme čtení písčících seniorů, to znamená jako že, máme tady pár seniorů, kteří píšou, tak potom jsou tady dny, kdy vlastně to čtou pro zájemce. Vlastně takhle jedna seniorka měla takhle povídky a potom Praha 1 jí to vydala.

V: Ty jo.

R: No. A není sama. Máme tady potom nejméně ještě dva, tady v Týnský jedna paní píše a má toho ducha takovýho. Jo že třeba byly hodinky s hudbou, byly tady pianistky z konzervatoře a já jsem si říkala, co ona tam jako, jak kdyby tam psala nebo něco a ona napsala hned verše. Fakt nádherný. Tak jsem to potom dávala, s jejím svolením samozřejmě.

V: No úžasné. A myslíte si, že se zajímají lidé z úřadu o ty seniory?

R: Určitě. Z Prahy 1 jako hodně, hodně. To ještě třeba chodí ze sociálního odboru, vedoucí sociálního odboru, chodí navštěvovat různě, podívá se, nebo je sama zvědavá jo, tak se podívá o čem to je, co to jako je, prostě a vidí, jak je to v praxi. Mají zájem, pan starosta taky. Mají zájem, mají.

V: Hmm. A co senioři samotní, líbí se jim tady?

R: No jako jinak by nechodili asi, že. No určitě. Sice nemají rádi nějaký změny, ten věk už to tak jako obnáší, oni už to mají zajetý. Ne všichni, ale ti hodně pokročilí, ty si už tak jako zvyknou, že je to tak a tak. Ale to je určitá část, někteří ještě přijímají určité změny nebo i sami vyhledávají nějaký podněty další nebo takhle, navrhuje.

V: A co se jim teda líbí? Asi ta pestrost, předpokládám, protože to nebude všude.

R: Tak kdybyste se zeptala těch třeba, co chodí na pohybové aktivity, tak Vám budou říkat, že to je to nejlepší. Protože oni si to sami volí, kam budou chodit, že jo.

V: A můžou chodit na víc?

R: Můžou. To je na nich, když chtějí chodit na pět, ať chodí na pět. To co zvládnou jo. Co si vyberou, to mají. A prostě že jo, každý je jinak zaměřený a každý bude prostě, protože to tak vnímá, chválit to svoje. Ale i v průběhu roku se stává, oni se přátelí, povídají si a ta řekne: „jé tak já taky“ a přijde zas tam, kam ještě nechodila, začne chodit tam. Prostě takhle. Vznikají i přátelství samozřejmě, no poznávají se.

V: Hmm. No a něco, co by jim chybělo?

R: Co by jim chybělo? No tak samozřejmě svým způsobem se i doplňují ty pomůcky. Teď třeba dostali míče, zase na tu pohybovou. Tak jako, co by jim chybělo tady, jako neslyším nic,

že by vyloženě chybělo. To třeba že by chtěli, jsem slyšela před koncem roku, ohlasy že by chtěli, aby to fungovalo delší dobu. To znamená, já nevím, třeba počítače, to má určený skupina od tehdy do tehdy, pak zase skupina takhle, no a jsou tam třeba menšinové hlasy, ale jsou, že by to chtěli jako delší. No tak prostě organizačně tak, aby mohli přijít ještě jindy, aby se teda nasýtily, nebo mohou přijít i ve volnejch hodinách. No reaguje se samozřejmě, ty připomínky my je vítáme, připomínky nebo návrhy nebo náměty. I třeba na těch táborech, tam jednou bylo, že byli v chatkách, sice se sociálním zařízením, ale že ty chatky byly hodně roztahaný a že ty poslední to měli daleko do té budovy na jídlo a na programy, takže to připomínkovali. No tak potom se zas hledala jiná lokalita, kde prostě se to zohlednilo, kde bude i tahle stránka vyhovovat.

V: Takže dávají to najevo takhle, že vám to řeknou?

R: Jo, jo, určitě. Tam vždycky v každé skupině se najde taková vůdčí osoba, která to řekne. Ale my to vítáme, protože chceme, aby to bylo pro ně a sloužilo jim to.

V: A nějaké třeba dotazníky jste nedávali?

R: Dotazníky jako takové nedáváme, ne, ne, ne. Protože oni když chtějí, tak... To jsou ještě prostě funkční lidé v tom věku, tak oni klidně buď to řeknou mně, nebo když přijde starosta, když se baví, tak v tom rozhovoru si vzpomenou na něco, tak se zeptají. Jo, nejsou to třeba ani tak náměty, ale spíš chtějí něco vědět nebo... Ne dotazníky nedáváme.

V: A Vy osobně byste věděla, měla nějaký nápad, co vylepšit?

R: Říkám, ta Praha 1, to je tak opravdu velká nabídka a já si myslím, že důležité je o co oni mají zájem a zatím se neozývá nic, co by tady nebylo. Oni, ještě teda takhle, ještě tady bylo tai-chi, ale to už oni potom nezvládali jakoby to pokročili. Byla tam třeba ojedinelá paní, která to zvládla, takže mohla potom pokračovat vlastně dál, ale mimo, a ta skupina už nechtěla. Takže...

V: Reagujete na jejich potřeby?

R: No, no. Tak, co by se mohlo, co nás napadne, tak to třeba dáme na výběr, ale když nikdo nemá z těch seniorů zájem. Třeba jsme měli nějaký dramatickej kroužek, taky byl nápad, ale nikdo prostě. Ale mají toho opravdu hodně a jsou vyslyšeni, reaguje se na jejich podněty, připomínky.

V: Hmm. A vy máte přehled o dalších vzdělávacích institucích pro seniory? Určitě o těch klubech, předpokládám, když to je v rámci jedné organizace.

R: No, to ano. V rámci jedné organizace, ale i mimo, třeba tady ta Elpida nebo další mají šikovný. Tady to je prostě to, že to musí být senior z Prahy 1. My samozřejmě, když víme, tak jim taky dáme nabídku, že třeba můžete nebo i oni sami si předávají informace nebo to řekneme před tou skupinou, že třeba tam je hezká výstava, že stojí za to se jít podívat. Takže řekneme to, dostanou informace a je na nich, jestli si zvolí a půjdou samostatně nebo s kamarádkou nebo s kamarádkama, takže dostávají i takové různé informace o dění mimo kluby.

V: Takže si myslíte, že je tady toho dost pro ty seniory?

R: Hmm. Ještě takhle, protože ještě dostáváme právě z fakulty nebo z katedry dostáváme nabídku, jak je to vzdělávání celoživotní, tak dostáváme nabídky, takže informujeme, kde se mohou přihlásit, dostanou materiály, takže i tak jako. Ale to my už nezaštiťujeme, ale poskytujeme i informace takového druhu. Nebo plavání, oni ještě dostávají takové abonentky, mohou chodit plavat do AXY.

V: A to je zadarmo nebo za to něco platí?

R: To mají zadarmo. Mají toho opravdu hodně. Nabídka široká.

V: Takže myslíte, že nějaké aktivity tady nechybí?

R: No, říkám, to bysme mohli vymýšlet, různé aktivity se mohou vymyslet, ale jde o to, aby byl o to zájem prostě. Nemá cenu něco otvírat, když tam nikdo nechce. Takže pokud vznikne skupinka, která by chtěla, tak určitě se to uskuteční, zorganizuje. Ale my právě jedeme na té linii, aby to pro ně bylo, aby to fungovalo, aby to nebylo jenom něco jako na papíře. Aby prostě to žilo.

V: Ještě teda poslední, Vy jste říkala všechny ty aktivity, kterých je spousta, ale pak jsem koukala, že máte i takové to posezení u kávy, funguje to tady?

R: Funguje, samozřejmě oni tady, oni se znají, různě se to prolíná ty skupiny, protože ti chodí tam, ti zase tam a tam a tak různě. A teď oni taky slaví narozeniny nebo před Vánocemi si chtějí udělat posezení nebo pétanque má valnou hromadu, tak budeme mít tady valnou

hromadu. No a to mají vždycky s občerstvením. Takže ať už jsou to narozeniny nebo..., ale to si hradí jo to občerstvení, to není zdarma, to už jako ne, ale mají tu možnost se tady scházet.

V: Tak jo no, chcete ještě něco doplnit?

R: Já myslím, že jedině kdybyste se chtěla na něco zeptat.

V: Možná ještě propagace?

R: Propagace jsou vlastně na internetu. Teďka takoví ti zdatnější si vyplní formulář, pokud to chtějí posílat a mají internet, tak to dostávají, přímo tak jako servis, jo, pak vlastně na webovkách se to aktualizuje, pak je to v papírové formě a pak vlastně ústní forma.

V: A to máte někde vyvěšený?

R: Ano. Takže tady (ukazuje na stěnu na chodbě) máme nástěnku, to jsou ty aktuální. Taky spoustu dostávají ústně, každé skupině se to řekne nebo přes tu vůdčí osobu tam ve skupině.

V: Tak jo, tak za mě je to všechno, tak moc děkuji.

R: No za málo.

Příloha č. 2 Klub seniorů 3

V: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

R: Ano určitě, vždyť proto jste tady.

V: Jaká je vaše pozice a jak jste se dostala k této pozici?

R: Asi před sedmi lety jsem jednou otevřela Pražskou Pětku, tam bylo jako že Svaz postižených civilizačními chorobami zve do Beskyd, mě to zaujalo, že jsme tam s klukem taky jezdívali, no tak jsem zavolala a nějak to bylo, že je to obsazený, no a já jsem říkala, jakej je to hotel, já se podívám na internet. A ta paní říkala: „Jé, vy jste taková šikovná, vy byste se nám hodila do výboru.“ A já jsem říkala: „No, uvidíme, uvidíme.“ Tak jsem se radila s mým synkem, tak jsem říkala, že oni mi nabízeli, ať jdu do výboru a jestli mě to zaujme, tak jo, tak asi pudu. No, tak do těch Beskyd jsem jela, do toho výboru jsem šla. Jako já mám ráda divadla, tak jsem hned začala hledat divadla, ale oni už na mě ušili hospodářku, to jsem ani dělat nechtěla. Mě to bavilo jenom, co si vyberu já, já jsem si to chtěla užívat. No pak jsem teda dělala tu hospodářku a pak paní odešla, odstěhovala se do jiného města, tak to na mě vlastně zbylo. A já jsem to chtěla dělat.

V: A to byl jaký výbor?

R: No, toho SPCCH našeho jo.

V: A tady to už děláte jak dlouho?

R: Sedmým rokem. Nejdříve tu hospodářku a teď dělám čtvrtým rokem tu předsedkyni.

V: A vy tady máte na starosti ten klub seniorů na Barrandově?

R: No, my máme činnost rozličnou. Máme dva kluby. Klub seniorů Barrandov, jednou za čtrnáct dní ve středu jsme tady a ob týden, sudá lichá, jsme ve čtvrtek na Královský louce. To je nízkoprahové zařízení CSOP. Tam jsme byli první, co jsme tam zahájili tu činnost, ale teď už je tam hodně různých aktivit, různých skupin. Teď jsme jedni z šesti nebo tak nějak uživatelů toho klubu. Zrovna včera jsme tam měli setkání a to jsem si tam pozvala pána, který nám předvedl vozíky pro seniory. No a půjčí nám to na ten veletrh v Letňanech, jak tam bude ten veletrh FOR SENIOR, že někteří by to nezvládli, tak by se projeli tím vozečkem. Taky jsem zařídila, že jdeme do senátu na konci měsíce. To chodíme od spřátelený organizace Po mozkový mrtvici a oni pořádají každoročně v senátu konferenci a jsou tam lékaři z Kladruha, je tam i Škromach a takhle. Prostě je to pěkný dostat se do senátu a sedět jako senátor. Takže už tam jdeme podruhé. A pak jsme dostali od radnice nabídku na dopravní konferenci, tak to jsem říkala, tak to nás jde deset lidí a to jdeme do dopravní průmyslovky u Vozovny Motol. A divadla, protože to je moje hobby. Teď máme možnost do městských divadel pražských za padesát korun, tak asi čtyři ty představení jsem zrovna vypisovala.

V: A to máte od toho CSOP nebo z radnice?

R: No, všechno jako já dostávám nabídky, protože jsem v katalozích jako vedoucí klubu tý Královský louky a toho Barrandova a předsedkyně SPCCH, takže dostávám spoustu e-mailů nebo telefonních nabídek na všechno možný. Ať je to muzea, kultura, divadla. A už mi volají přímo slevy. Už mi nabízej přímo slevy pro seniory i pobyty všechny různý, hotely mi píšou. Oni si to vyhledávají, takže dostávám nabídky z celý republiky i ze Slovenska. I takhle občani mi volaj, protože už jsem taková známá, tak třeba chtěj něco poradit, já je odkážu, kde to na radnici je.

V: Tak to máte širokej záběr.

R: Jo, to opravdu mám.

V: No a jaké ty aktivity se tady provozují?

R: Co provozujeme. Tak my jsem původně, šest let, jsme chodili do fitcentra na cvičení, ona nám to platila Taťána Kuchařová, ale už to skončilo, protože to dostal jinej majitel a změnily se ceny, takže už to pro ni bylo nezajímavý.

V: A tam jste chodili na organizovaný cvičení?

R: Na organizovaný cvičení, na Power Plate, na přístroj Power Plate. Oni to teďka používaj v podstatě na hubnutí, ale tehdy to byla taková novinka, která sem přišla z Ameriky, Taťána Kuchařová se o tom dozvěděla, tak jak by to působilo na seniory. Ale k žádnému výzkumu nedošlo, děvčata tam chodila, dokud to šlo, a potom jsme měli přístup do bazénu. Prostě ten den těch osm, co nás chodilo na to cvičení, tak jsme mohli všechny patra, kam jsme chtěli. Ale teď to skončilo. Ale hledáme další cvičení a to už je zase v jednání.

V: Já jsem koukala na nástěnce, že taky máte nějaký cvičení.

R: No to dává radnice tady. Protože toho je víc, ještě mají tu Prádelnu, to je takový hlavní, co radnice podporuje, pak mají kulturní klub Poštovka, to se teďka spojilo s Porthajmkou, tam teda pracuje můj syn, který je radní pro kulturu a dopravu. Takže je tady několik výrazných klubů. Ale Královská louka ta je nová, asi dva roky. A tady jsme tři roky. Taky jsme to zahájili a vymysleli my. Tady je detašované pracoviště sociálního odboru, takže já jsem byla v kontaktu s tím sociálním odborem hodně, jsem v jejich pracovní komisi komunitního plánování. Už třetí volební období, už za Jančíka.

V: No dobře. A co teda tady máte?

R: Běžně se tady scházíme. Původně jsme to založili s účelem, že buď by se tady konalo nějaký pravidelný cvičení, třeba jóga, ale k tomu nedošlo, my jsme to neměli ihned k dispozici, byly tady i jiný akce, se to využívalo. Teď už to máme čistě pro sebe a rada radnice nám to pronajala za korunu ročně. A teď sem chodí málo ty pracovníci. Jednou týdně sem chodí za čtrnáct dní pracovnice CSOP, jestli třeba někdo z tý sociální oblasti, z tý pomoci. Jednou za čtrnáct dní sem teď chodí, tady sedí pracovnice sociálního odboru. Zase sociální záležitosti, jestli občani nějaký mají. A nahoře je infocentrum, ale to je jiný samozřejmě. Tak něco mně navod'te, co bych Vám ještě řekla.

V: No, tak máte tady tu angličtinu.

R: No, v pátek tady máme tu angličtinu. Původně teda to bylo, jako že já jsem chtěla dělat kroužek ručních prací. Protože s tím jsem měla zkušenosti a dokonce jsem sehnala lektorku, jenomže oni ty naše lidi už jsou ve věku, kdy se na to podívaj a už to nědělaj. Jo rozumíte? Už ty rukodělný věci, řeknou, že je to pěkný nebo tak, ale k tý činnosti jsme je nerozhoupali. I když jsme chtěli přivést stroj nebo tak. Oni se rádi na to podívaj, poslechnou, ale oni jsou tady u nás spíš naladěný na to povídání. Oni jsou nevypovídáný z domova, takže i ta angličtina

probíhá v duchu, jak já říkám, že my jsme přátelé anglického jazyka. I zpívám s nima teda jo. Oni třeba nechtěj: „A proč? Já nechci zpívat.“ Tak jim říkám, že si právě zamilujou tu řeč tím zpíváním. Že tím k tomu najdou ten vztah. Takže takhle na nich furt pracuju. Takže v pátek tady máme tu anglinu, ruční práce se nakonec nevyvinuly, i když byly hokusy pokusy. A my ve čtvrtek většinou začínáme, že od jedné hodiny jsou tam zelené čtvrtky od radnice na Královský louce, tak tam ty naše lidi choděj, pak to máme od půl třetí pro nás. Tam řešíme nějaký ty organizační věci, divadla, kam půjdeme, třeba já tam nabízím nějaký cvičení, co mi kdo nabídnul, no tu kulturu a rekondiční pobyty. Vybíráme peníze, povídáme, dáváme informace. Jako včera jsem dávala informace o těch pobytech, protože už se to blíží. V šestém měsíci jedem na Šumavu a v devátým do Jeseníků. Tak to nás čeká. To je pravidelný. Gró ty činnosti je, aby ty lidi byli samostatný, aby je to učilo samostatnosti ve všech směrech, aby si to dovedli zařídit a tím pádem byli soběstační. Na to je to zaměřeno, tím pádem to vyvrcholuje těma rekondicema a jednu z nich podporuje ministerstvo zdravotnictví, dostáváme peníze a prostřednictvím centra služeb, našeho jakoby metodického nadřízeného.

V: Takže tam máte nějaké cvičení na těch pobytech?

R: Jo, jo. Klasika, která se jede. Ranní rozcvička, to je oblíbený, i když na tom ozdravným to není tak nutný, ale mi to dodržujeme. Máme placenou cvičitelku z Uherského Hradiště, která už s námi jezdí taky čtvrtým rokem. Pak se cvičí dopoledne a to jsou rozdělený do skupin podle výkonnosti. Ti co už na tom nejsou nejlépe, tak cvičí na židlích, to je takový volnější to cvičení na židlích a ty zdatnější cvičej na žíněnkách na zemi. A odpoledne to samý, to jsou rozdělený do třech skupin podle výkonnosti. Některý jsou hodně běhaví, některý takový středně a pak takový kolem tý chalupy.

V: Jasně. Takže tohle máte dvakrát ročně?

R: Tohle máme dvakrát ročně.

V: A pak máte ty akce, který jste mi ukazovala? (leták plný akcí)

R: Jo to Vám můžu dát.

V: A na ty akce chodíte společně?

R: No, některý se přihlášej, některý ne. Jako je to i v Pražský pětce, a takhle získáváme i další členy.

V: Tak to máte hodně akcí?

R: Ano. Jednou týdně se scházíme tady nebo na tý Louce a krom toho jsme udělali tady ty akce. To cvičení zatím padlo, choděj individuálně. No a na těch ozdravňákách a rekondicích na obou akcích bude bazén. Na tý Šumavě bude k dispozici bazén s protiproudem a v tom Rýmařově to je hotel, který má aquacentrum svoje. My tam budeme mít celej hotel pro sebe. Většinou to takhle vybírám. Na tom Slovensku to taky bylo s rehabilitací. Jo a ty rekondice jsou pod lékařským dozorem, že tam musíme brát lékaře, kterej tam je s náma a povinně ten cvičitel, to je povinný.

V: To je povinný od toho ministerstva zdravotnictví?

R: Ano. Ty mají určitý parametry, který se musej dodržovat, taky i kontrolujou. Tentokrát jsem neunikla a dokonce jsem měla i ekonomický audit. A protože jsme podporovaný radnicí, tak nás i kontroluje radnice. Já žádám pravidelně o granty, teď pravidelně o tři granty na činnost a na ty jednotlivý rekondice a radnice nám přispívá na dopravu. Jo je to prostě daný, že je to na dopravu, na autobus a na výlety.

V: A tady ty akce (na letáku) jsou všechny v Praze?

R: No, a ještě jsem tam šoupla i ty výlety a rekondice.

V: A na ty výlety mimo Prahu jezdíte jak?

R: No jedinej autobusem, to máme od toho města. Zásadně je to tak, že doprava je zařízená, vždycky je to celodenní strava. A máme tam klubovnu, protože večer třeba se scházíme, nějaký povídačky, černý hodinky a podobně. A to cvičení, musíme tam mít prostor na to cvičení.

V: No a když jste mluvila o tý radnici, tak Vy se nějak scházíte se zaměstnancema sociálního odboru?

R: Jo. Já je zvu na všechny naše aktivity výrazný. Třeba když je jednou do roka schůze, tak tam je zvu. V loňském roce jsme tam měli dva členové zastupitelstva. Zrovna jsem pozvala toho svého synka, protože on už dříve s naší organizací spolupracoval. No běžně je zveme.

V: A říkáte jim třeba nějaký svoje připomínky?

R: No, to říkáme, ale oni ty lidi se nějak, neřekla bych, že jsou nějak aktivní v té věci. Oni spíš jsou rádi, že třeba někdo přišel a neřešej to, že by něco kritizovali nebo tak nějak. Nepřístupnou k ničemu kriticky.

V: Myslíte ty lidi, co sem chodí, ti senioři?

R: No. Určitě bych řekla, že nevystupují kriticky. Oni to berou, oni spíš ty senioři vymetají všechny ty akce, kde je občerstvení.

V: A nemají třeba připomínky, že by jim něco chybělo?

R: Ne. To musím já z nich vydolovat. Ty aktivity všechny, když jim to nadnesu, přinesu, tak oni hned řeknou ano. Předloni jsme měli na parníku, bylo to se zpěvem, bylo to od divadla Broadway a oni to organizovali fanoušci Mariána Vojtka, takže to bylo s Vojtkem, no tak to jsme byli na lodi. A v loňském roce jsme byli taky na lodi a to bylo od našeho centra služeb v Karlíně a já jsem tam přivedla i zpěváka, který tam vystupoval. Ale to samý. Oni se hlásili a říkali: „Jé já tam půjdu. Tak já přijdu až na tu loď.“ Já jsem říkala, že to ne, že podmínkou je, že se před tím musí s holema na vycházku, Nordic walking a za odměnu je ta loď.

V: A to vy organizujete i ty vycházky?

R: Různý. Všechno možný dohromady. Jako samostatně, že bych dělala Nordic walking to ne. Většinou je to přes ten Karlín, že to Karlín zařizuje a já seženu lidi, doplním to. Připojíme se ke všem organizacím, které tam zvou oni. Ale já sama, že bych si tohle vzala na své bedra, to ne. Třeba dostaneme nějaký impuls, že je někde nějaká soutěž, třeba v bowlingu, tak to jsme se zúčastnili. Takže chodíme na soutěže, když jsme někam zvaný. Ale chci zorganizovat soutěž v tom bowlingu, ale protože mám širokej záběr, tak to nestíhám svoje nápady realizovat. Ale nápady jsou v hlavě všelijaký.

V: A vy jste zaměstnankyně CSOP?

R: Ne. To je všechno dobrovolná činnost. I jsem měla podepsanou dobrovolnickou smlouvu v Karlíně. Gratis mám jediné ty pobyty, to je jediný, co neplatím.

V: A myslíte si, že se sociální odbor zajímá o kluby seniorů a o vzdělávání seniorů?

R: Jo. V každém případě ano. Obecně ano. Má to ve své gesci, sleduje tu činnost, má i vyhrazenýho pracovníka, který se tomu věnuje. A určitě kontakt s tou radnicí je dobrej,

protože oni to mají zmapovaný. Jak už v minulém období, tak i v tomhle tom. Dokonce i tu výročku jsme měli poprvé tady, jinak ji většinou dělám v tý Prádelně a nebo na tý Poštovce, ale letos jsem se rozhodla, že to udělám tady, z finančních důvodů, že tady máme ten pronájem za tu korunu. Protože tam to musím platit, i když nám na to přispívá radnice. Takže já neplatím nic de facto, to je jenom převodem. Jo my to dostaneme v tom příspěvku, uhradíme to a potom to vyúčtováváme. Dokonce jak chodím na tu komisi, tak předseda, co má na starosti sociální oblast, řekl, že by chtěl přijít do všech organizací na schůzi a já jsem zrovna měla vytisknutou pozvánku na tu schůzi, tak jsem mu ji hned dala a on přišel, skutečně přišel. Senioři byli velmi nadšení, že přišel. Taky informoval o těch svých projektech, ale oni ty informace dostávají všechny, co ta radnice dělá pro ty seniory na tý Královský louce. Některý choděj na tu Královskou louku, a některý choděj do tý Prádelny, a nebo chodíme na tu Poštovku, když si tam něco zorganizujeme, tam jsou sály větší, že jo, prostorový, kde může být ta hudba a podobně, tak to míváme na tý Poštovce, to si můžeme vybrat. A platí to radnice z toho rozpočtu, léta, to už bylo za Jančíka, tahle ta spolupráce, co už to bylo podporovaný.

V: A vy jste teda financování z CSOP ne?

R: Ne, ne, ne, samostatně, právě těma grantama. Protože sice ten klub Královská louka spadá pod CSOP a já jsem tam vedená, jenomže prostě my jsme samostatný, protože jsme Svaz postižených civilizačníma chorobama v ČR a jsme řízený metodicky tím Karlínem, kde je centrála celorepubliková. A my jsme, já jsem samostatnej subjekt, my jsme samostatnej právní subjekt, my jsme právnická osoba, čili já jsem statutární zástupce.

V: Takže ani tady ten klub na Barrandově, ani Královská louka nejsou nijak financování z CSOP?

R: Z CSOP je financovaná Královská louka, to samozřejmě, to samý Prádelna, ale Poštovka ne, ty mají zase samostatnej rozpočet a ty teď jsou spojený jako kulturní zařízení s tou Porthajmkou. To je taková novinka.

V: A tady ten klub Barrandov je financovaný z toho SPCCH, rozumím tomu?

R: No, my to máme tady původně jsme se sem dostali díky CSOP, to je pravda, ale po změně vedení na úřadě, tak my jsme na to neměli žádný papír, nic nebylo papírově. A já jsem z Karlína dostala výzvu, protože oni musí jednou za čtyři roky dávat na statistickéj úřad adresy kvůli IČU, takže jsem dostala výzvu, že mám říct sídlo. No a já jsem zjistila, že

nemáme smlouvu s nikým. Jak se sem dostala naše organizace to nikdo nevěděl, protože se změnili ty lidi, tak to bylo nejasný. Nakonec jsme zjistila, že musím na odbor majetku, tak to šlo a dostalo nějaký spád, že ten odbor vytvořil smlouvu a na základě té smlouvy to Rada podepsala a už jsem si napsala tu žádost. CSOP to má taky tady za korunu ten pronájem od radnice, ale ve středu jenom. Jenomže já jsem psala, že to potřebujeme v pondělí na výbor, ve středu na schůzky a v pátek na tu angličtinu. Tak oni to schválili, že to máme v té smlouvě a už rok to máme takhle daný.

V: Takže vy s CSOP moc nekomunikujete? Spíš s tím sociálním odborem?

R: Ano, ano. Já komunikuju se sociálním odborem, tam mám dobrý vztahy a oni znají tu moji činnost. Ta spolupráce spočívá třeba v tom, že každoročně se konají Neziskovky u Anděla, a tam všechny neziskové organizace, co spolupracují, protože oni je mají podchycené, tak pokud mají zájem ty neziskovky, tak tam vystavují ty svoje aktivity. A třeba i svoje výrobky tam můžou prodávat. Jako my máme dámy, který pletou futrály na mobily nebo nějaký pantoflíčky apod., tak to tam prodáváme. A tam se prezentujeme. Nabízíme ty rekondice nebo naši činnost nebo tam nosím ty fotky naše.

V: A senioři tady něco platí?

R: Ano, ano. Platí členský poplatek, který my si můžeme stanovit podle svého, takže původně to bylo padesát Korun, ale my jsme si před šesti lety odhlasovali stovku, protože padesát je opravdu jen symbolický a to je jedinej zdroj našich příjmů, protože jsme neziskovka, tak ty prachy skutečně potřebujeme, takže jsme to zvedli na stovku. Ale protože neustále stoupají ceny, naše požadavky i naše aktivity, takže od tohoto roku jsem vypočítala, že by to mělo být sto šedesát Korun, aby to mělo nějaký smysl, aby to byl do té kasy příliv. A ještě teda počítám s tou dotací od radnice.

V: A neziskovkou myslíte kterou tu organizaci?

R: No, SPCCH v tom jsou ty kluby, to zaštiťuje naši činnost.

V: A máte zpětnou vazbu od seniorů?

R: Jo, určitě. A je pozitivní.

V: A to Vám dávají ústně?

R: Jo, ústně anebo mi nosí kytičky a podobně.

V: Jasně. Já jsem spíš myslela nějaké dotazníky, jestli jste dělali?

R: To jsme ještě nedělali. Měla bych to asi dělat, určitě ano, ale v tomhle mám rezervu, to jsem ještě neudělala.

V: A jsou spokojení?

R: Jo, jsou spokojení. Berou to, co jim nabídnu. Vycházej z nabídky. Tyhle ty jsou takové aktivní a spokojení, proto přicházej v předstihu, jak vidíte.

V: A pak jste říkala, že máte nápady na zlepšení, ale nejde to všechno stíhat, že jo?

R: Přesně tak. Nápadů mám pořád řadu, ale zatím je mám uchovaný v sobě, nemůžu je realizovat. Anebo třeba o nich mluvím, a oni mi to pak vytýkají, že jsem řekla třeba, že bude bowling, tak jak to, že není bowling. A já říkám, že není kapacita, nestíhá se to. Protože zase teď jdeme do těch divadel, na ty konference, ale tak to se tvoří impulzivně všechno. Sice máme plán schůzek a takovej podstatnej plán, co bychom chtěli navštívit, někdy se to zrealizuje, někdy to nezvládneme. Pak se chrlí další nabídky a berou ty další nabídky, co přicházej, jak jsem vám říkala, že pořád dostávám ty nabídky různé.

V: A vy máte přehled, jak jsem pochopila z rozhovoru, o těch dalších vzdělávacích institucích, že jo?

R: Ano, ano, mám přehled, protože to beru za samozřejmost to vědět. Pak se taky scházíme jako předsedové klubů nebo jsem v té komisi komunitního plánování té sociální pomoci, tak tam se dozvím, protože tam choděj ty všechny neziskovky.

V: A myslíte si, že je tady toho dost pro seniory?

R: No já bych řekla, že ano. Už to začalo v tom minulým období a teď bych řekla, že pan předseda to dělá dobře, že je opravdu činorodej a jeho záběr je taky širokej.

V: Takže tady nechybí něco pro seniory?

R: Já si myslím, že ne. (Ptá se seniorek, které už přišli na angličtinu. A společně dávají dohromady odpověď) No, možná víc toho sportu, bychom asi měli dělat, v tom máme rezervy.

V: A propagaci máte tady na nástěnce?

R: Snažím se to dávat do tý Pražský pětky a pak jsou ještě Barrandov noviny, který mají časopis i internet a nebo to dávám i na radnici přes ten sociální odbor, takže to mi tam taky dávají na internet anebo i ten Karlín.

V: Tak za mě je to všechno, tak jestli máte ještě nějaké informace, co byste chtěla doplnit?

R: Já asi ne, ale kdybyste chtěla ještě něco vědět, tak určitě se ozvěte.

Příloha č. 3 Klub seniorů 4

V: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

R: Jo.

V: Tak já bych se chtěla zeptat, jaké je poslání této instituce, co se tady provozuje, jaké aktivity?

R: My jsme komunitní centrum, který vlastně vzniklo v roce 2007. Původně to bylo součást školy, co je tady o ulici níž. A původní idea byla, že to bude zázemí pro mateřskou školku, co je tady vedle a mělo to být jakoby centrum volnočasových aktivit pro děti vlastně pro odpolední aktivity, protože v té době se budovala taková ta škola jako komunitního typu. No a jako škola to jakž takž fungovalo půl na půl, ale postupně vlastně od roku 2008 se začalo vymýšlet, že by se do toho nějak mohli zapojovat senioři. Takže nejdřív to byl takovej nesmyslný pokyn zastupitelstva, že tady má vzniknout klub seniorů, což je výborný, kde vzít seniory. Takže jediný, co jsme vymysleli, protože jsem učil v té škole, tak jsem k tomu vlastně přišel, jsme udělali počítačový kurzy. Opravdu to ze začátku začínalo, že jich chodilo čtyři, pět, jako jo, ale postupně se to nabalovalo. A vlastně nějaký zlom, asi největší, co se týče seniorů, byl v roce 2012, kdy se mi podařilo, že jsme se zapojili do toho projektu Senzační Senioři, to dělá nadace Charty, no a díky tomu jsme sem získali deset počítačů a získali jsme je už sem, takže jsme je začali učit, aby chodili sem, protože do té doby to probíhalo v té škole, že teda by sem mohli chodit na ty počítače. Bylo to takový punkový, že jo, protože se vždycky museli ty počítače rozbalit, pak zase sbalit a navíc ještě to mělo stigma, že to je cikánskej barák, takže jako jo, než se tady to odbouralo, ale de facto teď jsme v situaci, kdy to je otočený. Vlastně od 2013 my už spadáme, ne pod školu, ale podařilo se nám to oddělit, protože tam byl problém, že škola neměla peníze. Takže od 2013 je to vlastně součástí CSOP, Centra sociální a ošetřovatelské pomoci na Praze 5, příspěvkovky Prahy 5. A

byť tam spadaj nějaký domy s odlehčovací službou a pečovatelský, tak jsme takový jako exoti že jo mezi nima, ale jako má to svojí logiku, zapadá to do toho. No a od té doby vlastně devadesát procent jsou senioři, občas jsou tady nějaký dílny pro děti, taneční kroužky plus nějaký akce, jako jste teďka viděla, co tady nahrávají, ale dominují tady teda senioři. Takže senioři tady mají program, kterej pro ně vytváříme, teď už je to vlastně zaběhlý tak, že tady jsou pravidelný aktivity. To jsou ty vzdělávací jako jazyky, angličtina, němčina, plus ty počítače, který jsou stále velký hit, dole se nám podařilo zmocnit takový místnosti v suterénu a tam je těch deset počítačů, ale už těch kurzů je asi pět v pondělí a dva ve středu a ta kapacita, jo furt by chtěli. Takže to furt funguje plus takový jednorázový akce, jako teď jsou velký hit tablety se seniorama a takovýhle záležitosti. Plus tady sídlí různý skupiny seniorů, jakoby těch, co mají opravdu ten klub. To je nějaký ten klub seniorů Pegas, ty to mají vždycky v úterý, původně to teda maskovali, že jsou klub stolních her, ale hrajou akorát bridž plus teda je tady taneční soubor seniorů Marietta, což je asi pětadvacet dam, který jsou úplně neuvěřitelný teda, který rozjížděj nějaký country tance, protože nemají mezi sebou pány, tak se střídají, vždycky část jsou pánové a mají ty klobouky. Je to trošku bizarní, ale je i vidět, že je to baví, takže ty furt někde vystupují, ty jsou akční. Takže to je co tady máme pravidelně plus jednorázově tady jsou vlastně akce, jak máme dole tu místnost, to je taková bouda v uvozovkách, takže tam jsou nějaký vernisáže. Pak oni mají rádi fotografický nebo cestovatelský večery, takže se tady nahoře promítá. Vlastně všechny prostory jsou multifunkční. Teďka tady to bylo jako jazyková učebna ráno, teď se za hodinu sbalí a má dorazit nějaký pán ze Zaspívejte si s námi, takový jako karaoke, na to chodí třeba třicet lidí, takže se to zase přestavuje, to samý je dole. Díky tomu, ty aktivity pro děti tady jsou, taky jednou za měsíc výtvarný dílny pro děti tady fungují, co spolupracujeme se základní školou. Vlastně ta základní idea je, aby se tady potkávali lidi, který by se normálně nepotkávali. Jako úplně ze začátku na jednu stranu to byla nevýhoda to stigma, že to je cikánskej barák, na druhou stranu byla výhoda, že byly zvyklý ty skupiny lidí. Takže jsme zjistili, že teoreticky to může fungovat v praxi. V létě máme nějaký program a jezdí se na výlety, jezdí se veřejnou dopravou, protože nejsou samozřejmě peníze, abychom si pořídili celý autobus, ale fakt to funguje. Někaký ty děti, co jsou zvyklí sem chodit a jsou jako fakt jsou v pohodě a stejně tak ty senioři, tak spolu dokážou vycházet, což si myslím, že je fajn. Samozřejmě žádný velký kamarádi z nich nebudou, ale myslím, že nějaký hrany se obrousily z obou stran. Já nejsem takovej ten milovník proromských organizací, ale nic nemám proti lidem, který se chovají

normálně, pro všechny platí stejná pravidla, a ty lidi, teďka v dominanci ty senioři, si ten projekt tady toho celýho vzali za své, což mi přijde fajn. Jo, že oni třeba mají takzvanou iKavárnu jsme jim vybudovali, ze začátku to bylo, že si nosili, co od dětí dostali notebooky tak jsem jim to zprovoznil, ale postupně se z toho stalo takový místo pro setkávání. Protože pro většinu lidí je to důvod někam jít, takže ve středu je iKavárna, paní upečou koláč, upravějí se a vyrazejí a tady žvanějí. Takže postupně ty notebooky opadaly, ze začátku to byla taková berlička. Jo, a takže tady se protočí tak dvě stě seniorů týdně. Některý se teda opakují, nejsou to unikátní jedinci, chodí na počítače, pak si jdou zacvičit, co tady mají tu zdravotní gymnastiku, pak jsou v nějakým souboru, pak jsou na angličtině. Jo takže tak.

Počkejte, mě napadlo, já mám vlastně v notebooku nějakou prezentaci s obrázky, pdfko s fotkami, abyste viděla, o čem to tady vlastně povídám. (Ukazuje mi prezentaci na počítači) Prostory jsou de facto tady to je ten divadelní sál, kterej ale využíváme jako tu jazykovou učebnu teď v poslední době, protože by se to už jinam nevešlo, taneční sál, kterej je plnej od rána do večera, protože tam třeba senioři hrajou ping-pong a děti tam tančejí a pronajímá se to večer nějakým street dancovým skupinám, takže tam od rána třeba do desíti do večera fakt je plno. Klubovna, kde je dole ta angličtina plus to funguje jakoby galerie, jednou za měsíc tam nějaká výstava proběhne a v rámci toho nějaká vernisáž. Tohle je ten legendární kurz PC, kterej začal před těma lety. A v týhle podobě už je pět skupin v pondělí, další dvě ve středu, ale je to maličký, takže tak těch deset lidí, teďka už sedějí po dvou u těch počítačů, protože jinak by nás sežrali, že už se tam nevejdou. Teď spolupracujeme s gymnáziem, nějaký holky sem chodějí z gymnázia Nad Alejí, protože nejsme blázní, jsme tady dva zaměstnanci na všechno, takže ty kurzy aspoň, že nám s tím vypomáhaj. Tady to, jak jsem zmiňoval, velký hit jsou tablety a díky tomu projektu SenSen jsme asi dvakrát měli tady tu Vodafone akademii, kdy jim to předváděl ten člověk. Plus ještě jsme pak spolupracovali s Life tour, což ty spadají pod nějakou charitu, a to byl nějaký kluk vysokoškolák z ČVUT a byl hrozně milej. Plus třeba, to rozjíždějí ty z toho gymplu, že udělali sociální síť. To bylo legrační, třeba jedna paní, který je asi devadesát nebo kolik, tak přišla a myslěla si, že je to začínáme..., Facebook, že je notebook, tak si přinesla notebook, nicméně bavilo ji to stejně. Tady to je ta iKavárna, to opravdu začínalo s těma počítačema, že chtěli pomoci, ale fakt v dnešní době to spíš vypadá takhle, že už tam nikdo nemá notebook. Pak mají vždycky jako nějakou vánoční kavárnu. Tady to nakonec ten prostor na to setkávání pro ty lidi je hrozně důležitěj. Jako neříkám, že to je úplně hlavní důvod, ale veškerý tady ty kurzy jsou hlavně záminka někam vyrazit. Stolní

tenis, to taky začínalo kdysi. To začínalo s jedním pánem a musel jsem s ním hrát sám, protože tam nikdo nechodil, ale teď už jich je hrozně moc. Řídí to jeden pan a on dělal celý život rozhodčího v házený, takže fakt jako dělá ty tabulky a má v tom opravdu ordnung, prostě pan vedoucí. Každý rok, teď jsme měli třetí ročník, mají lednový turnaj. Pak jsou tu oslavy. Tady to je to cvičení, zdravotní gymnastika, to učí nějaká paní, taky seniorka, bejvalá baletka, a ona je fakt hrozně moří, ale oni to chtějí, oni jsou úplně šílený. Cvičej na míčích, pak si vyžádali, že jsme jim koupili nějaký gumy. Původně to bylo dvě hodiny ve středu, a protože samozřejmě se jich nevejde víc než dvanáct do té tělocvičny, tak ještě jsme to rozšířili na pátek, protože to už se málem poprali, že už se tam nevejdou. Oni jsou fakt takoví, že oni mají rádi i tu výuku, jsem zjistil, že oni... Jako jo, měl jsem třeba skupinu, co uměli a spíš si chtěli povídat o tom. Ale oni mají rádi fakt jako takovou tu výuku přísnou. Že opravdu, když jsou hodně tepaný, asi to fakt je zvyk. Tady to jsou výtvarný dílny, co máme, tam chodí třeba šedesát dětí a občas se senioři taky chtějí účastnit. Když se zdoběj perníkový vajíčka, tak si to taky nenechaj ujít. Jako teď už převažujou ty děti, protože kapacitně jsme fakt na hraně. Jo ale nějaký to prolnutí furt tam funguje, což mi přijde fajn, že to je takový přirozený, že to není nějak rádoby organizace. Adventní věnce, to už bylo asi třetím nebo čtvrtým rokem, to je taky obrovské hit. Tady to jsou nějaký ty koncerty, co se využívá ten sál. To tady byly nějaký holky z pajďáku na exkurzi a hrozně se jim to líbilo, tak že nám tady udělají zadarmo koncert, protože samozřejmě jsme součást příspěvkovky, takže všechno musí probíhat takovouhle formou. Plus jsou tady nějaký koncerty, když třeba jsou vernisáže nebo takovýhle akce. Vánoční koncerty, to se mi podařilo Hudečka sem nalákat, že zadarmo jim povídal a zahrál. Tady to jsou nějaký cestovatelský večery, co oni mají rádi, když je to s ochutnávkou jídel, tak to je úplně nejoblíbenější. A to je vlastně pro veřejnost, bez rozdílu věku, ale ty senioři si sem opravdu zvykli chodit, že to je jako jejich tady, což je fajn. Digitální fotografie jsme taky dělali, díky tomu SenSenu se taky člověk k něčemu dostane, že něco proběhne. No a pak takový ty jejich setkávání, vždycky před Vánoci se mi podaří někde vyšájit nějaký šedej pronájem, takže se jim nakoupí nějaký občerstvení. A pak kopírujeme školní rok s těma kurzama, pak začíná ten letní program. Tady to je ta zdravotní gymnastika, jak cvičej na míčích, to si vymysleli sami, že nějaký ty dámy choděj do sokola, tak přitáhnou balóny a předcvičujou si, což je fajn. Nějakým mým cílem je, aby si spoustu těch aktivit dělali sami, a my jim k tomu budeme poskytovat ty prostory. Před parkem si vybudovali pétanqový hřiště, takže zkoušej hrát i pétanque. Mně se podařilo nalákat sem nějakýho člověka, což jsem vůbec

nevěděl, že existuje, z Asociace petanque. A jemu se to naštěstí taky hrozně líbilo, takže to udělal zadáčo pro nás. To jsou ty Marietty, jak jsem zmiňoval. Tady to jsou ty jejich tance, co jsou rozdělený na muže, ženy. A oni opravdu vystupujou všude možně. Vždycky jednou za měsíc mají nějaký tématický pásma. Teď budou mít posunutej masopust, nebo co, jsem viděl ten plakátek. Teď na začátku ledna měli vítání novýho roku. Je to takový trochu bizarní, ale mají to rádi. Tady to jsou ty bridžisti, ty jsou tady každý úterý. Tady to je to, co taky vzniklo, přesně to začalo, že si to udělali sami, že přišel nějaký pán, že jestli by se takhle mohli scházet a zpívat. To taky začínalo třeba s pěti, sedmi lidma a teď jich chodí kolem třiceti, fakt bývá narváno. Oni si přinesou živé nástroje a promítaj si ty texty. Pan Bohouš, to je moje oblíbená postava, on přišel, že bude hrát ping-pong. Vždycky přišel, přines si opravdu ty jarmilky, ty oldschoolový a hrál ping-pong. No a pak jednou si přinesl harmoniku a vypadlo z něj, že on chodí hrát někam. On sice moc neslyší, ale zazpívá si rád. Takže rozjel tady ty harmonikářský aktivity. Teď se tady spojili, myslím, s těma Zazpívejte si, nějak spolupracuje s nima. No a pak tady to jsou ty jazykový, to vlastně od loňska se rozrostli hodně jazyky, jsou tady různý angličtiny, němčiny, španělštiny, to je fakt hodně. Taky je dobrý, že ten, co to vyučuje, je to taky senior, takže on celej život učil na školách obchodní angličtinu. A je fakt, že on má určitý charisma, jako ty pani jsou z něho úplně hic. Nakonec jsme to vymysleli, protože jsme říkali, jak to jako udělat, protože asi půl roku to dělal úplně zadáčo, protože peníze nám nikdo nedá, že jo. Tak jsme vymysleli, že mu budou dávat dobrovolný příspěvek třicet korun, což je nezabije za tu lekci, oni rádi daj a pro něj už to má smysl, když přijde třeba deset lidí. No a my jako mu zajišťujeme prostor a tady je to zadarmo. Takže zatím takhle jsme to řešili, protože jakmile by to bylo, že by to spadalo pod nás, tak vyplňovat na každých třicet korun nějaký doklad, to bysme se zbláznili. Tohle jsou ty výstavy, co jsem říkal, což je dobrý, že jedna paní, jedna z mejch adeptek, co chodila na počítače už od toho roku 2008 a až někdy předloni jsem zjistil, že její manžel je dost známý výtvarník, tak jsme udělali výstavku. No a takhle probíhaj ty vernisáže, že sem přijdou lidi, co sem choděj běžně, ale i nějaký lidi zvenku. No a jak jsem říkal, tak kopírujeme školní rok, takže v červnu vždycky skončej ty kurzy a pak je nějaký letní program, kdy pokračuje ta iKavárna, stolní tenis, tu gymnastiku třeba maj dvakrát za ty dva měsíce plus nějaký ty jazyky a hlavní, největší atrakcí, jsou ty výlety. To mají hrozně rádi, jezdíme vlakem většinou. No, ale taky začínali jsme, že nás bylo asi deset a teď už jelo asi dvacet pět lidí.

V: A ty výlety máte jenom v létě?

R: Jenom v létě. My jsme teda říkali, že kdybychom sehnali peníze, tak už by teď ty výlety byly v červnu, že by už začly a v září by nějak skončily. Nějaký jsme teď musely přesnout, jak byly ty šílený vedra, byť teda já jsem přijel na nádraží, byl jsem úplně mrtvej, čtyřicet stupňů a ty důchodci všichni chtěli jet jako. Tak jsem říkal, jako neblázněte, nepojedeme do města s příznačným názvem Teplice, vždyť tam chcípnem. Fakt jsem se bál a oni jako že pojedeme, tak jsem říkal, že to si jako fakt nevemu na triko. Ale snažíme se domluvit, buď přes ten SenSen nebo někoho tam domluvit z místních těch seniorů, aby je jako provedl. Protože vždycky jsme to chystali my, ale přece jenom to město člověk nezná, takže je fakt lepší, když se domluví někdo z místních. Zažít město jinak, právě se snažíme zapojovat do nějakých těch..., tady pro nás je jedna nevýhoda nebo na jednu stranu výhoda, že my jsme součástí příspěvkovky Prahy 5, což dává nějakou určitou výhodu, že nemusíme na pracák přes léto nebo něco takovýho. Na druhou stranu je to takový, že jsme fakt závislí na tom městě. A jakmile každý čtyři roky se tam změní zastupitelstvo, tak člověk musí předvádět, že to fakt funguje, že to není nějaký podvod a přijdou jiný šviháci, který zas maj... Vlastně minulý zastupitelstvo si z toho udělalo takovou jako výkladní skříň, takže nás podporovali a fungovalo to dobře. Bohužel teď se to otočilo, ještě nějaký osobní nesváry mezi bývalým místostarostou a tím, takže teď je velká tendence, co nejvíce rozptýlit ty seniory a podle mě barák prodat, to je asi úmysl. Samozřejmě všechny zprávy jsou, že budeme pokračovat, to poslouchám už rok, a takovýhle nesmysly. Právě proto se snažíme buď přes ten SenSen nebo zažít město jinak. Cokoliv, někam se zapojit, aby, protože to je jediná možnost, jak oni se budou bát to zavřít, díky tomu hlavně fungujeme, podle mě, jinak už by to dávno utli. Pak ty prostory se pronajímaj nějakým neziskovkám nebo nějaký semináře, takže to tady probíhá, protože ten nájem je takovej symbolickéj. Tady se platí dvě stě korun na hodinu za tu horní, sto padesát dole, takže ty pronájmy fungujou, víceméně jsme schopný si nějakých dvě stě tisíc vydělat na pronájmech, takže nějakou režii částečně jsme schopný si pokrejt. Takže tak, aspoň jste viděla nějaký obrázky, o čem blouzním.

V: A vy jste teda financovaní z toho Centra sociálně ošetřovatelský pomoci?

R: No, to je příspěvkovka Prahy 5, takže my jsme jakoby středisko CSOP, jakoby část tý příspěvkový organizace.

V: A ta nadace Charta, jak jste říkal?

R: No to je ten projekt SenSen – Senzační Senioři, no prostě od nich máme počítače a jakmile je nějaká možnost, tak oni nám vždycky přifařej něco. Třeba byla ta Vodafone akademie, ty tablety, že jo, protože vědí, že to tady funguje, choděj ty lidi a jsou takoví docela akční, takže když je nějaká příležitost, tak se snažím něco pro ně urvat. Teďka naposledy byla ta fotografická škola a takovýhle no. Ale jako na ten provoz nám nikdo nedá, teda takhle, ono je to komplikovaný, protože příspěvkovce nikdo nemůže dávat peníze, takže to. Jako říkám, to je takový, že máme vlastně jedinej zdroj financování toho klasickýho tím, že jsme součástí příspěvkovky. To je celkem fajn, na druhou stranu jsme v situaci, že jsme závislí na městský části. A to je přesně ta situace, která nastala. Přijde někdo jinej, kdo má jiný plány. O tom jsme se bavili, já jsem tady předváděl na nějaký konferenci, já jsem se o tom bavil s nějakým člověkem z Irska nebo odkud. On říkal, že to je supr tady to, ale jediný čeho by se bál, že máme jedinej zdroj financování, že jsme strašně závislí na tý městský části, což je pravda.

V: No a vy to tady teda vedete?

R: Helejte my jsme tady dva zaměstnanci zaměstnaný normálně na zaměstnaneckej poměr. Moje kolegyně je oficiálně nějaká moje asistentka nebo já nevím co, ale děláme všechno. Když je potřeba zamíst, tak zameteme. Pak máme na půl úvazku hluchoněmou uklízečku. Pak máme vlastně na tu dohodu na dvě hodiny tejdně je ta paní, co učí gymnastiku. A to je vlastně všechno. Pak ty jazyky jsme takhle ošulili tím, že dávaj přímo příspěvek, protože na počítače buď učíme my, nebo máme na to dobrovolníky. Tu režii se snažíme minimalizovat.

V: No, a když jste se teda dostal k tomu financování a tak, tak vy se nějak scházíte s tím úřadem nebo nějak komunikujete spolu?

R: Včera jsem bohužel absolvoval takzvanou dramaturgickou radu. Jako dramaturgická rada byla založená někdy v tom roce 2012, kdy se to od školy oddělilo a vznikla ta idea, že primárně to bude pro seniory. A tak mi to přišlo, že to mělo nějakou svojí logiku, aby to mělo nějakej dohled, když to platí městská část, co se tady bude dělat. Vždycky jsem musel předložit program a byl jsem otevřenej jejich nápadům. Ty žádný nepřišli teda nikdy, alespoň jako že to no. To běželo tak rok, pak zjistili, že to funguje, naopak pak to začalo mít velmi dobré jméno, začlo to fungovat, takže teď dramaturgická rada je o ničem. Nicméně chtěj dělat dramaturgický rady, aby tam povídali nějaký nesmysly, jak v parku se má pořídit budka, kde si senioři budou vařit kafe.

V: A to máte třeba jednou měsíčně?

R: No, jako bylo to v květnu naposled, pak byl dlouho klid, tak jsem myslel, že už to usnulo a včera shodou okolností to bylo a za čtrnáct dní opět.

V: Takže je to nepravidelný. No a...

R: Jako dřív to fungovalo dobře, s tím minulým zastupitelstvem, fakt se dalo domluvit, jenže teď je to blbý.

V: No a myslíte si, že se zajímají o to vzdělávání těch seniorů?

R: Jako zajímali se. Vůbec jako ta idea toho minulého zastupitelství, že to mělo logiku, že to bude spadat pod to CSOP, že tady to bude sloužit jako taková nálevka. Jako sem choděj lidi, ty senioři, co jsou aktivní, soběstační, ale dřív nebo později by mohli využívat služeb toho centra. A de facto, když oni přijdou zprostředkovaně, přes nás, do kontaktu s tím CSOP, tak budou vědět, že to není nějaká organizace, jako jo mělo to svojí logiku. Jenže teďka je to úplně zdevastovaný. Takže jako jo je spousta velkých plánů, co jako budou dělat. Má se budovat něco v Záhorskýho se má otevřít, na Barrandově taky nějaký multifunkční, já nevím co. Přitom na Praze 5 není žádný domov seniorů, jako logicky, to by bylo smysluplnější, ale budou se budovat domy pro bezdomovce nebo co. Darmo mluvit.

V: A senioři, kromě teda těch jazykových kurzů, kde dávají příspěvek rovnou lektorovi, tak něco platí?

R: Všechno jinak je zdarma. Jako všechny ty akce, co tady jsou, jsou pro seniory z Prahy 5. Jo, že tady bydlej, tak mají nárok na to, že to maj zadarmo.

V: No a tak senioři Vám dávají nějakou zpětnou vazbu?

R: Helejte, oni to tady mají fakt hrozně rádi. Jako je dobrý, že i když přijde někdo náhodně na něco, na nějakou akci, tak je hrozně překvapenej, že oni si to tak strašně chvály, že to tu mají rádi. Je fakt, že je dobrý, že ze začátku to bylo, že jsem znal všechny osobně a ty lidi byli milí, že to fakt byli vzdělaný lidi, s kterejma se dalo bavit. Teď samozřejmě to kvantum je obrovský, takže občas přijde nějaký kverulant trošku, ale furt abych to zaklepal, tak přijdou jednou a už sem nechoděj, že je to nebaví. Ty lidi, který sem choděj fakt jsou příjemný. Jo, že to nejsou zabšklí důchodci, že se s nima dá bavit jako příjemně a oni to i tak berou. A opravdu

mají pocit, že je to tady pro ně. A nejsou takoví jako přijdu a bavte mě. Jo, neustále se je snažím učit, že je na nich, jak to bude vypadat, sice jim můžeme dávat nějaký podněty, můžeme jim zařídit ty prostory, ale oni si musí říct, co chtějí a něco pro to udělat.

V: No a dávají nějaký podněty?

R: Jo, ty jazyky a tady to, to se všechno rozjelo, zpívání si udělali sami, ty Marietty každé měsíc připravějí samy nějaký vystoupení pro další. To si myslím, že je fajn, že to berou tak jako že záleží i na nich, jak to bude vypadat.

V: No a myslíte, že jim něco chybí nebo že si na něco stěžují?

R: Stěžují si třeba, že je malá ta tělocvična nebo i ty počítače jo, ale už jsme fakt na hraně s tou kapacitou jo, takže je to blbý, ale třeba nemáme místo na ty počítače. Takže už se musejí jakoby odmítat, což je hloupý, ale zase potom se tam dole perou, že se tam nevejdou.

V: A oni se teda musí přihlašovat nějak dopředu?

R: Jo musejí se přihlásit. Což je takový, vysvětlit těm, co už sem chodějí x-tej rok, jako jim vysvětlit, že teď mají chodit do jinýho kurzu to je blbý. Sice se vždycky nějak domluví, že mají chodit jindy, ale stejně pokaždý přijdou.

V: A bavíte se s nima jenom takhle ústní formou nebo jste dělali i nějaký výzkum?

R: My jsme dělali občas, že jsme jim dávali nějaký dotazník, co by chtěli a takhle. Loni na konci toho školního roku jsme dělali no. Oni všichni píšou, jak se jim to líbí a že by chtěli víc kafička, jako žádný pořádný závěr z toho nebyl. Spíš mám v ruce, že nějaký kvantum lidí sem chodí a jsou tady spokojený.

V: Hmm. Tak to je super. A vy máte nějaký nápady na to, co tady třeba ještě vylepšit?

R: Ono by se dalo dělat cokoli. Ale tady v té situaci, co už trvá ten rok, tak je to takový jak v normalizaci, takže jsem rád, že fungujeme takhle. Jako navíc tady to nikdo fakt neocení, spíš naopak. Jako šlo by, třeba i přes ten SenSen a tak, loni aspoň se mi podařilo nacpat ty Marietty do nějaký ty akce Splníme přání seniorům, tak se vybraly peníze na sukně a tak. Jako je to fajn, ale říkám, z toho úřadu to nikdo neocení. To je pitomý no, to je ta nevýhoda.

V: No a nevíte, jestli tady funguje ještě něco, jako nějaký vzdělávání nebo nějaký takovejhle klub?

R: No ono jako, co právě nové zastupitelstvo hrozně podporuje, tak je klub seniorů Poštovka. Což je obrovské barák, to má paní ředitelku, která tam i bydlí a oni to mám pocit nějak spojili s tou Královskou loukou dole, nazvali to Praha 5 kulturní nebo co, ale Poštovka tam to fungovalo tak, že tam nefungovalo nic vlastně. Tam mívali akorát nějaký cvičení, to tam nějaký lidi od nás chodili, ale jako co se tam děje teďka, pochybuju, že nic moc. Takže furt byly tendence, že všechny lákali na Poštovku, že jim tam dají dva stoly a ne tady u nás jeden, takže tam něco probíhá, ale co? Tam to víceméně stálo a padalo s tou paní, co to vedla. To byl takovej ten klasický svaz důchodců, no ale ta umřela na konci minulého roku, takže tam to bude taky takový bezvládní. A oni jako opravdu jeli takovej ten model, že se tam scházeli každý čtvrtek v devět ráno a fakt měli schůze, normálně se jich sešlo třeba dvě stě a měli schůze. Tam to moc moderní nebylo. To byla právě ta Poštovka no a pak se otevírá něco nového v ulici Na Bělidle nebo otevírá, tam se získal barák no a to je taky propojený s takovým tím klasickým oldschoolovým svazem důchodců. A tam jsou obrovské prostory a chtějí tam něco dělat, ale to jsou takoví ti, co mají ty plány, akorát nemají ty lidi. A to teoreticky už nějak má být zkolaudovaný, co jsem slyšel a něco se tam má dělat, ale co, to netuším. Má to zaštit'ovat legendární pán z radnice, ten bejvalej senátor, co měl z těch evropských fondů nějaký ten nevěstinec, takže něco takového tam má být, ale co to má být nevím. No a pak co jsem se dozvěděl včera na tom Barrandově má být něco, tam jsou nějaký bejvalý jesle nebo mateřská škola.

V: A myslíte, že tady nechybí nějaký aktivity, co by byly pro seniory užitečný?

R: Tak určitě by se něco našlo. Určitě by chtěli víc těch pohybových věcí. Jako co oni by primárně chtěli, jako říkám, pro spoustu z nich je primární, že se někam vypraví. Chtějí ty jazyky, počítače, kde teda všichni chtějí naučit se posílat maily, posílat si takový ty ptákoviny. Pak mají rádi, když teda je nějaký promítání nebo ty fotky nebo něco takového. Tam je to pak akorát takový dvousečný, že to bývá večer a to v zimě bývá brzo tma a to oni už chodit nechtěj. Teďka ty tablety, furt vyžadují tablety, no a pak jsou ty výlety, jako někam vyjet. Ale to je přesně to, co nepochopili jako nový zastupitelstvo, že oni rádi jezděj, když se znaj spolu. Takže to radši jedou s náma vlakem, než aby oni pro ně přistaví autobus, ale musej si koupit nějakou vstupenku, za symbolické peníze, ale můžou jet jenom jednou, pak musí zase

počkat, aby se dostalo na všechny. Což je ale proti tý logice, jako sice to bude pro všechny, ale ve výsledku to nebude mít takovej efekt pro ně. Ty výlety, to mají hrozně rádi.

V: A to vy pořádáte jenom v létě?

R: To děláme v létě, to už bychom nezvládli ještě přes rok. To už by fakt nešlo.

V: No a ještě poslední, propagaci, máte nástěnku dole, jsem koukala?

R: Máme nástěnku, máme webovky, funguje docela i ten Facebook docela i s těma seniorama. Fungovala nebo funguje ještě ta Pražská pěťka, to jako oni na to byli zvyklí, že to mají zadarmo ve schránce. No a pak to všechno funguje na nějaký dobrý pověsti, co oni si řeknou mezi sebou, jako že to tam je hezký, tak přijde další a většinou tady i zůstane.

V: Tak jo, jestli chcete něco doplnit ještě?

R: Mě už nic nenapadá.

V: Tak moc děkuju.

Příloha č. 4 Klub seniorů 5

V: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

R: Jo. Tak se ptejte.

V: Tak já jsem se chtěla zeptat, jaké je poslání tady té instituce?

R: Poslání vyplývá tady z tohohle Veřejnoprávní smlouva o poskytnutí dotace, dřív se tomu říkalo grant, jo, žijeme z nějakých, co dostáváme, teda konkrétně my, jako ten náš klub, dvě stě tisíc cirká od radnice a to na tyhle jako bohubilé účely, další peníze, když se tedy bavíme ohledně těch peněz, dneska je to doba o penězích, tak další peníze jsou z příspěvků, platí členové klubu dvě stovky za rok ten příspěvek a ještě třetí zdroj příjmů je, když se nám podaří pronajímat prostory, to pronajímáme tady, to je asi pro padesát lidí, i když počet členů klubu je přes sto, ale oni když všichni nechoděj furt, tak se to pokreje, pak tady máme nějaký rozkládací židle, když se dává něco zadarmo a přijde jich víc. Takže průměr členů, spočítal jsem si to, protože se zas tak moc nemění je sedmdesát osm let no a teďka ty peníze jsou na nějaký vzdělávací účely, potom poznávací, to jezdíme třeba Kutná hora, jezdíme autobusama nebo i tady po okolí. Pak sportovní, to se myslí, že se třeba koupí permanentka do bazénu, jo, pak tady radnice dělají, oni si to předávají jako štafetu, jestli jste o tom slyšela, Kbely a tak, oni tomu říkají Olympijské hry, jsou to sportovní hry seniorů. No a potom tady jsou volnočasové programy, to znamená třeba nám sem přijde paní profesorka Hudečková, to je taková celebrita Letňan, která nás tady vede ke zpívání, písničkám, a tak dále. Ještě má dceru paní doktorku Pospíšilovou, která je hodně znalá ve světě a ta nám sem taky někdy zavítá. Potom máme třeba promítání těch našich výletů. Vedení klubu seniorů je určeno tak, že se volí na rok nebo na dva roky předsednictvo klubu, správce dělám jako já zatím furt, jsem osdoba odpovědná za hmotnou část a tak dále. Předsednictva se střídají. Teďka předsedkyni

dělá jedna paní, já jsem zároveň 1. místopředseda. Já se bavím furt o tom našem, ale já nevím, jak to chodí jinde.

V: Ne, to mě zajímá, jak to je tady u vás.

R: Takže tady to máme takhle. Říkám to hodně na přeskáčku jo. Tady vidíte třeba tyhle obrázky, to nám tady nafotil člen klubu jo. Ty se tady seznámili s další členkou, oboum je přes osmdesát, měli tady, ono se tomu neříká sňatek, ale měli svazek jo, ale to je tady taky někde zdokumentovaný, myslím, že je to z roku 2013. No a ten on je fotograf ve fotoklubu Nekázanka, tak nám taky někdy udělá tyhle fotky.

V: Krásný.

R: Tady příspěvky, když někoho něco zaujme, ať je to o těch hornících nebo test Kolik vám je skutečně let. Tak to sem lidi dávají nějak dobrovolně, aby si to někdo mohl přečíst. Snažíme se tady o takový kolektivní pojmání. Nežvaním moc?

V: Ne, dobrý.

R: Já když jsem sem přišel v roce 2010/2011, tak to bylo, to vystoupil ten, co to tu dělal a vystoupil na ty lidi, že jsou málo aktivní jo, takový ještě z éry režimu dřívějšího. Teďka titulujeme se tady z 90% křestními jmény, jo, to si jako považuju. Ještě tady máme dalšího člena, teďka 16.1., to bude brzy bude mít 95 let, jo, převažují tady pochopitelně ženský hlavně, to je jasný, těch je tak 90%. Ty stoly, jednotlivý stoly jsou jako takový ostrovy. Ty lidi se scházejí a teď se na sebe těšej, povídají si a tak dále. Oslavují si u toho stolu narozeniny, svátky a tak dále, což je takový hezký. Když má někdo kulatiny, tak to přesáhne ten stůl. A protože tady máme taky evidenci členů, takže se to tam sleduje, a pak se třeba koupí bonboniéra, jo. Já se tak jako rozhlížím, co ještě by Vás tak jako zajímalo. Radnice se teda o nás stará, protože to řeknu bez obalu, jo, je to celkem srozumitelný, senioři jsou dobrá voličská základna, že jo. To je jako jasný. Takže z toho už vyplývá, že prostě, by ti senioři neměli být opomíjeni. Protože choděj k volbám, většinou pravidelně, na rozdíl od nějaký jiný generace třeba věkový, já zas ty průzkumy neznám jo.

V: No a když jste se teda dostal k tý radnici. Tak vy se nějak scházíte s někým z radnice?

R: No, to samozřejmě. Radnice nám sem chodí dost často. Ať je to MDŽ, Silvestr nebo takovej významnější den nebo když sami od sebe sem přijdou. Sociální problematiku má na

starosti paní Iveta Lojková, jako taková, a potom z toho úřednickýho stavu to má Markéta Kolářová, ta už je tam, říkála asi 17 let. Dneska za ní zrovna jdeme. Já s předsedkyní, a s účetní, protože teďka máme takovej ten zlomovej měsíc, kdy podáváme výsledky hospodaření radnici, potom já jí podávám daňový příznání za klub, jo, a potom hned následně žádost o grant nebo teďka už se to nejmenuje grant, jmenuje se to ta Veřejnoprávní smlouva o poskytnutí dotace, takže to budeme žádat na letošní rok. Je to tam prostě hezky právně vyčerpávající. Protože o ten grant žádá, já nevím, na tom obvodním ústavě desítky institucí, jo, nějakých těch Motýlků a různých dalších sdružení, který chtěj nějakým způsobem přežít a chtějí se vyžívat v nějakých těchle těch činnostech. Co dál?

V: Takže se teda o vás zajímají, když sem chodí z radnice. A dáváte jim nějaké podněty, co byste chtěli vylepšit, jestli by to šlo? Nebo jak to funguje ty schůzky?

R: No podněty, to říkáte dobře, podněty jim určitým způsobem dáváme, taky prostě, ono svým způsobem je to takovej živej organismus, když je tady nějakých padesát, šedesát lidí. Takže pak se bavíme o tom, jestli tyhle křesla by se neměly vyměnit nebo že by se sem mohl přidat ještě nějaký stůl, jo. Nebo já nevím. Se scházíme úterý, čtvrky, taky by mohlo dojít k tomu, kdyby byl ještě nějaký nárůst, že bysme... Ještě teda k tomu, nám sem teď od 6.1. choděj invalidi, ty jsou u nás hosti každou středu, pak k těm nájům, to se tady scházej ty vlastníci jednotek, platěj nám tady nějaký nájem, asi dvě stovky, ne asi, prostě dvě stovky za hodinu. Loni jsme jich měli asi čtrnáct těch schůzí jo, prostě nějaká koruna z toho taky byla. Vykazujeme to pod dohledem účetní, vykazujeme to naše účetnictví, to znamená na co máme výdaje, na co máme příjmy.

V: Hmm. No a z radnice mají taky nějaký nápady, co byste tady třeba měli zavést?

R: Byly nějaký nápady. A kdybych se měl vyjádřit jako nějak úplně otevřeně, tak teďka to trošičku zas nějak uvádá, protože radnice je tam jedenáct hlasů ku deseti, takže oni se tam furt mastěj a to se dostane i nějakým způsobem sem. S tím nic se nenadělá, jo, a potom taky, to je můj soukromej, jedno druhý období, znáte to, když někde budete nověj, tak budete mít ještě takovej ten elán a potom, když tam už budete dalším rokem, to je celkem přirozený, tak už žijete setrvačností. Takže oni jako náměty, teďka že bysme si mohli koupit nověj počítač, máme tady ix lidí, co se tomu věnujou. Co tam máte dál?

V: No. No a máte nějakou zpětnou vazbu od těch seniorů, kteří sem dochází?

R: Určitě. No to jako stoprocentně. To říkáte správně. Prostě zajímám se a lidi sami jsou prostě takový sdílní. No my z toho předsednictva, tak mě třeba zavolají: „Vašku pojd' si k nám dát chlebiček nebo víno“, ale o to nejde, ale prostě sedne si člověk takhle mezi ty děvčata, jak já říkám, no a bavíme se o tom, co všechno, kdo má nějaký problémy a co by bylo dobře zlepšit, což je v pohodě. Každý má nějakou minulost, něčemu rozumí víc něčemu míň.

V: Jasně. Takže Vám to takhle osobně sdělují, co a jak.

R: No jasně. Kolikrát přinesou nějaký návrhy, prospekty, kam by se mohlo ještě jet. Už jsme tady toho hodně procestovali, když si vezmete za několik let. Co je nejpopulárnější, dělali jsme tady anketu, pro vaši představu, máme tady po tý stránce vzdělávací tady bude ve čtvrtek městská policie, ta nám tady bude mluvit o nějakém násilí páchaném na seniorech, jestli se má přecházet na červenou, jo. Tak to tady bude. Potom jsme tady měli pana profesora Potůčka, jestli Vám to něco říká, ten se teďka hodně angažoval a byl taky několikrát v televizi v tom druhým pilíři důchodový reformy, tak ten tady byl, já letos počítám, že mu asi zavolám, jestli by nechtěl nějakým způsobem ještě něco říct. On z té své profese mluvil velmi dobře k těm lidem a všichni si to pochvalovali. Nebylo to nějaký mentorování, ale chodil mezi lidma a tak. Potom jsme tady měli nějakýho doktora, teďka nevím, jak on se jmenoval, ten mluvil o těch nemocech stáří...

V: Takže tady máte nějaký přednášky?

R: No, přednášky. Snažíme se, aby ten program byl nějakým způsobem vyváženější, to znamená, teďka přes tu zimu se sportem nic nenaděláte, takže na jaře se bude víc třeba chodit, teďka to ještě klouže, tak když se někam jde, tak taky máme lidi, co nejsou tak mobilní. Zítra se třeba jde na Bořka Šípkova do Tančícího domu, ale já už třeba teďka vím, že nikam nejdou, protože mi tady pár lidí, takhle děvčata, že nikam nejdou, že by přišly, takže sem tady, to je zase k tomuhle tomu. Potom tady nám třeba i paní Taťána Ametová nám tady dělala, ona dělá jógu a zdraví v lednu a zdraví v únoru...

V: Takže nějaké cvičení?

R: No cvičení a ona, že každý měsíc se má něco jiného, na ledviny a tak, takže je to hezký to poslouchat a má to možná i něco do sebe. Teďka tady byla paní Pomahačová, že tady zavede trénink paměti, takže tohleto jsem si tady připravil. Takže snažíme se, aby ten program byl

takovejhle vyváženéj, ono taky kolikrát to je ubíjející, protože už nevíte, co byste. Máme tady určitý lidi, který se snažej se zviditelnit, což je do jistý míry dobře, jo. Ted'ka máme 5 let výročí založení tady toho klubu, tak tady pan inženýr Brož nám k tomu dává nějaký vzpomínky, tak taky k tomu něco povídal. Byly zase k tomu přístupy různý, že už se opakuje, ale to jsou takový normální věci. Děláme si ty programy na měsíc. No, co ještě? Ted'ka jsme zavedli, to zavedla jedna členka, takovou hezkou věc, že občas se někdo přihlásí a řekne básničku, není to nijak povinný, ale máme tady jednu další členku a ta si pamatuje a má krásnej přednes, většinou od Seiferta. Co by vás ještě zajímalo?

V: No, tak předpokládám, že se tady seniorům líbí, ale je něco co by jim chybělo třeba, že by něčeho chtěli víc nebo ještě něco jiného? Chodí tedy s těmi svýma návrhy, že jo?

R: Ted' jsme měli takovou nepříjemnou věc. Jak je tady ta kontrolní revizní komise, ta tady byla vždycky, tak jeden člověk, že se to nedělá dobře a pak nám dokonce ten počítač zahesloval, že se to nedalo do toho vstoupit. Tak tady byly nějaký schůze a tlačení, ale to se vyřešilo, on abdikoval. To jsme si nerozuměli no. On se vrátil z Kanady a necejtíl toho ducha, a že by dával lekce a klub by ho platil, no prostě tomu nerozuměl. To byla taková kaňka, která tady léta nebyla.

V: Takže tady není nic, co by jim tu chybělo nebo co by chtěli zlepšit?

R: No, možná, my máme zájem a radnice má taky zájem, abychom lidi neodmítali, my je neodmítáme jo, to znamená, když někdo přijde, tak abysme byli tady ty počty únosný, zatím je to teda plný, ale ted'ka se dělá nahoře nějakaj novej multifunkční sál, já jsem tam ještě teda nebyl po dokončení, ale tam je ta kapacita větší. Taky nám nabízelo nějaký prostory Tesco, ale je to takový cizí neosobní. Lidi chtěj bejt tady, tady se jim líbí, je to fajn. Potom bysme ještě mohli udělat, že by se chodilo třeba ve středu, ale nevím. Nevím, že by vyloženě něco chybělo, já si snad ani nemyslím.

V: A co se jim tedy tak líbí?

R: No nejvíc ty zájezdy, vlezou si do autobusu, ted'ka se tam vypráví, většinou to má připravený paní předsedkyně. No a má už to nastudovaný, ted'ka nám řekne o nějakajech těch pamětihodnostech jo, kolikrát i k nevěli toho řidiče nejedeme po dálnici, ale objíždíme to, abychom toho stihli víc a podívali se tamhle, tamhle. Takže někdy to asi není dobře, ale zase on je rád, že si vydělá prachy, takže to nějakým způsobem spatláme. Kdybychom měli jet

někam hodně daleko, tak to lidi asi nechtěj, protože to by seděli furt v autobuse. Když si vezmete hodina a půl, dvě hodiny, tam i zpátky, tak už je to dost. Ještě máme některý destinace, který jsme nenavštívili. I ten pan řidič s námi dobře spolupracuje, protože on nemá jenom nás, takže nám dává tipy, co okouká někde jinde.

V: Jasně. No a vy osobně máte nápady na nějaký zlepšení?

R: Zlepšení by mohlo bejt vždycky, to říkáte správně. Tak taky nám pět, šest lidí umřelo za tu dobu, to je takovej smutnej fakt, s tím se musí počítat. Nevím, nevím, teďka mě jako nic nenapadá.

V: No tak to je dobře...

R: No dobře, ono to zas tak dobře není, abychom nestagnovali zase, říkáte to do docela srozumitelně, že bysme mohli klidně začátkem roku, že bych já to mohl ventilovat, že jsme spolu mluvili a jestli někoho něco nenapadá a kdyby se našla opravdu vážná připomínka, tak by se mohla realizovat. Chodíme i občas v sobotu, neděli, tady hrajeme šachy, karty se hrajou.

V: Aha, takže sem nechodíte jenom v úterý a ve čtvrtek?

R: No to máme jako to, ale když se domluví určitá skupina lidí, tak není problém. Aby se ty prostory tady využívaly a aby ta veřejnost tady žila. V neděli jsme zrovna tady hráli šachy a děvčata tamhle hrála karty. Občas někdo udělá něco sám od sebe, třeba ty utěrky vezme a vypere to, přinese to zase všechno vypraný. Někdo zase přitlačí hadr na podlahu. Knížky, kdybyste chtěla nějakou knížku, tak si pro to přijďte. Lidi to sem nosej, ale něco je ještě neprobádaný, protože se k tomu nedá dostat, ale to je obecněj rys, že ty knihy nějak upadaj.

V: A vy máte přehled o dalších vzdělávacích institucích tady v Letňanech?

R: No já nevím, co máte na mysli?

V: Tak víte o tom, že tady existuje ten Klub aktivního stáří?

R: To jsem slyšel, ale nevím, co si pod tím mám představit, kdo to vede, jak dlouho to existuje.

V: Vůbec tedy o tom nemáte informace?

R: Nemám o tom informace, ale mě pohltí prostě ten klub tady. Jako pochopitelně, když je nějaká akce, tak mi zavolá paní místostarostka. Václave, když byla třeba vánoční besídka, ať přijde co nejvíce seniorů, že jsme skupina taková pospolitá, a když tam přijdeme my, tak nás tam přijde dejme tomu padesát, ostatní obyvatelé z Letňan, to je s otazníkem, že jo, kdo přijde, ty jsou už takový nesourodý. To radnice dělá hezky tu vánoční besídku na tom výstavišti, takže se tancovalo, bylo tam občerstvení a hezký to je.

V: No, já jsem se na tu další instituci ptala, z hlediska toho, jestli to vystačí pro tu kapacitu těch lidí. Jestli je toho dost tady v Letňanech.

R: No, vzdělávací instituce, my to bereme takhle, občas někdo dohodí někoho, třeba ten doktor, takže to prostě bylo dobrý, no a potom máme takový ty stálý, což jsou třeba ty policajti, ty zveme každé, oni i sami prostě to je jejich profese, tak oni jsou rádi. Oni taky nepřijdou s prázdnou, oni přinesou třeba ty reflexní pásky, minule taky přinesli nějakou tašku, tak oni vždycky říkají: „Pozvi ty policajty, oni nám zase něco daj.“ No a potom už jsme tady docela dlouho neměli Taťanu Ametovou, tak jí vždycky zavoláme, ona nám řekne, kdy si udělá čas a my ji nalepíme tady do toho programu a prostě nějak to běží. Ale říkáte dobře, že možnost oživení je nějakým způsobem vždycky, člověk se dostane do takovýho nějakýho svého stereotypu, což je přirozený, ale teďka mě nenapadá nic.

V: Hmm. A ještě se teda zeptám, vy teďka máte plnou kapacitu toho klubu?

R: No, helejte se, máme 114 členů k dnešnímu datu. Kdo je člen? Člen je ten, kdo zaplatil členské příspěvky na ten kterej rok. To je definice u nás člena. Jestli potom už nikdy nepřijde, jakože se to může stát. Přijde sem, sedne si ke stolu, s nikým si moc nerozumí a už nepřijde nebo někdo přijde opravdu párkrát. Ideální je, když někdo si pozve nějakou svojí známou. Už jako se o ní postará. Když sem přijde někdo z ulice, tak „hele k nám ji nedávej, tady už nás je dost“.

V: Já se ptám jenom proto, jak funguje nějaká propagace?

R: No takhle, my máme v Letňanských listech stránku seniorů. Tam se většinou snažíme, já tam vždycky píšu: Přijďte mezi nás, jsou tam uvedeny ty naše hodiny a hlavně telefonní číslo na mě. Takže lidi se ozvou. A jak říkám, největší gró je, když třeba veme někdo sousedku z baráku. Máme tady prakticky lidi jenom z Letňan, protože to je podmínka, aby ty peníze šly do Letňan.

V: Takže to musí být letňanský občan?

R: Ano, akorát tady máme výjimku, to je paní, která bydlí v Kojeticích a celý život dělala tady v Letově, to je prostě náš člověk. Ale neděláme žádné kontroly dokladů, každé nám nadiktuje nějakou tu adresu, telefon, když uzná za vhodný. Je to prostě na svobodný bázi. Ale je to výhodnější, když na něj máme ten telefon nebo i to narození, protože v případě, že má kulantiny, tak bude obdarován.

V: To je hezký. Dobře, tak akorát to co tady teda děláte: to byly nějaký ty vzdělávací přednášky, ty zájezdy poznávací, sportovní aktivity, ...

R: Jo a taky tady máme hodně, jak se tomu říká Přátelské posezení, jo a to má taky svým způsobem popularitu. Takže ty Přátelský posezení minimálně dvakrát do měsíce, třikrát prostě jsou, protože je to potřeba, abychom lidi „nešikanovali“ nějakým konkrétním programem, prostě si přijdou pohovořit, pokecat.

V: A ještě něco tady máte? Třeba nějaké kurzy pletení nebo...

R: No něco, nějaký pokusy tady byly, ale teď opravdu tady nic není

V: Máte tady to zpívání, že jste říkal?

R: No, to zpívání je dobrý, je to zase trošku něco jinýho.

V: No...

R: Ale máte pravdu v jedné věci, já si tady z toho odnesu to, že se pokusím nějakým způsobem, takhle to nějak běží, že kdyby byly nějaký významnější podněty, protože ty podněty jsou potřeba pořád, aby nehrozila nějaká stagnace. I když v tomhle věku se hned nabízí jedna možnost, lidi v tomhle věku nechtěj žádnou změnu, nechtěj. Prostě když je člověk mladý chce změnu revoluční cestou, ve středním věku chce taky změnu, ale ne tak drastickou cestou, starý člověk nechce změnu, to mám z jedné knížky.

V: No ale zase ti, kteří sem chodí, tak aspoň o nějakou změnu mají zájem ne, když jsou aktivní a chodí sem?

R: No to jistě. To jsou aktivní lidi. Naprosto vnímaví lidi, to už je taková ta selekce, že kdo se sem vypraví, tak musí mít trochu energie.

V: No tak jo, akorát jestli chcete něco doplnit ještě?

R: No už asi ne, já jsem se tak vypovídal. Teď akorát mě napadá, že musíme udělat program na únor, taky záleží na počasí. To jsou všechno lidi, který to nedělaj jenom jako ochotnický, ale mají i takový to hlubší o tom povědomí. Takže tak.

V: Tak děkuji.

Příloha č. 5 Klub seniorů 6

V: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

V: Ano. Tak povídejte.

V: Já jsem se chtěla zeptat, jaké je poslání této organizace nebo instituce? Co vše tady provozujete? Jaké aktivity organizujete?

R: Já pracuji u Červeného kříže jako pečovatelka, takže tudle to je taková vlastně činnost Červeného kříže, že je tady ten klub seniorů. Je podporovanéj městskou částí Prahy 14, Letňany, no a, já jsem to teď zapomněla. Co je to poslání jo nebo tak?

V: No, jaké aktivity...

R: No tak pořádáme různý výlety, snažím se udělat jim ten program co nejpestřejší, aby to nebylo nějak jenom přednášky nebo tak, ale, takže máme někdy přednášky, někdy sem třeba přijde zahrát někdo na nějaký hudební nástroj, zaspívat a hodně rádi mají rukodělný práce teda a dneska protože už máme další středy do Vánoc nabytý, jako nám přijdou z hvězdárny přijdou přednášet o Betlémské hvězdě a tak, tak jsme si museli udělat vánoční večírek už dneska, takže teď budu vařit punč.

V: Teda. Všichni dohromady nebo Vy to budete připravovat?

R: Já to uvařím a pak si posedíme. Takže dneska už máme předčasné vánoční posezení, protože potom už nebudeme mít čas.

V: Jasně. A jak jste říkala, tak to je i pro Prahu 14?

R: Jo je to tady pro Letňany, ale choděj sem i z Čakovic, Třeboradic, Miškovic, z těch přilehlejších. Máme tady pár paní, který sem chodí. Chodí sem přibližně tak třicet dam, mezi dvaceti a třiceti, podle toho, jak se sejdou.

V: No, tak to je hodně. A přesně vy tedy máte na starosti tady ten klub a celkově to vedení?

R: Ano. Vymýšlím program, že jo, a tak.

V: Hmm. A scházíte se se zaměstnanci sociálního odboru?

R: Ne. Ne, vůbec nejsem v kontaktu s nima, oni akorát dávaj nějaký ty finanční příspěvky, ale to obhospodařuje naše paní ředitelka, že jo. A ona nám potom poskytuje ty peníze.

V: To je tedy paní ředitelka Červeného kříže?

R: Ano, ano.

V: A financování jste teda i z městské části?

R: Ano. Městská část Praha 14, Letňany dávají nějaký příspěvek finanční každé rok na ten klub seniorů.

V: Hmm. A ještě teda získáváte finance kde?

R: No potom samozřejmě ten Červenej kříž to taky financuje z části, ale to je asi už si myslím, jako, já to mám jako v rámci práce nebo tak, teď jsem přemýšlela jako plat, ale to úplně nevím, fakt nevím, jak to je financovaný, to nejsem kompetentní tuhle otázku zodpovědět. Jenom vím, že teda Praha 14, Letňany, že dávají nějaký peníze na tenhle klub.

V: A ti co sem dochází, tak taky něco platí?

R: Ne.

V: Je to zdarma?

R: Jo, jedině když potom jako uděláme nějaký výlet, tak něco teda nám zaplatí ředitelka z těch peněz co dostávají od Prahy 14, ale ty výlety jsou celkem finančně náročný, ten autobus stojí dost peněz. No tak pak někdy se to rozpočítá a dámy jsou ochotný i třeba za tři stovky, když potom je ten autobus, tak jsou ochotný i takhle přispět. Takže zas takovej problém nemaj.

V: Máte zpětnou vazbu od seniorů navštěvujících klub?

R: Jo, no určitě, jako dobrou, choděj rádi, zrovna minule říkali, když jsme dělali nějaký, ježíš co jsme to dělali minule, nějaký krabičky na dárky nebo já už nevím ani.

V: To je jedno.

R: Tak byli rádi, že, jó takový mističky z ubrousků, takový lotosový květy jsme dělali, tak jako že se jim to líbí, že jako dělaj, takže ty rukodělný

V: Takže takovou formou, že je hnedka ta zpětná vazba? Že Vám to hned řeknou?

R: Jo. No to jo, to určitě, když se jim něco nelíbí, tak oni ztrácej zábrany v tomhle věku jo, opravdu.

V: A i jako jste to třeba zjišťovali nějakýma dotazníkama?

R: Ne.

V: Jenom jako okamžitá zpětná vazba?

R: Jo.

V: A co se jim teda líbí v klubu?

R: No, já myslím, že všechno, oni choděj už tak kolem druhý hodiny, že si tady začnou scházet, daj si kafe a tak jako si tady poklábosej. No, a pak máme hodinu nějakěj program, podle toho, když je ten program náročnějši, tak klidně začneme dřív nebo jsme tady i dýl. No to je různý. Jim se asi líbí všechno. Myslím si, že hodně ty rukodělný věci, že je baví, a ty vejlety taky, všechno je baví. Prostě je baví všechno, když člověk udělá nějakou zábavu. Několikrát se mi už stalo, že vybuchnul nějakěj naplánovanej program, třeba teď naposledy zpěvák měl přijet na kytaru hrát Hašlerovy písničky, volal mi den odpoledne před klubem, že je nemocnej, no tak jsme si povídali prostě celou hodinu, a taky jsou za to rádi.

V: Jo. A je teda něco, co jim chybí?

R: Těmhle asi ne. (smích)

V: Něco co by chtěli, co by rádi?

R: Tyhle ty aktivní asi ne, oni prostě, to jsou fakt takový aktivní lidi, že oni co chtějí, tak si to nějakým způsobem opatřej, dojdou. Máme tady i pani, který už dělaly policejní akademii, mají za to diplomy, a tak. Takže i jako si sami shánějí nějakou tu aktivitu. A jsou strašně zaneprázdňeny, každý den mají nějakou činnost. Protože on tady v Letňanech funguje ještě jeden klub a takže choděj tam, choděj sem. V pondělí tady začla dělat jedna paní, že choděj s těma holema, takže tydenty lidi si nestěžujou, co choděj. Horší jsou ty, co jsou zavřeny doma. Ty obstaráváme přes den.

V: Takže ani nic vylepšit by nechtěli?

R: Možná že jako jediný by bylo asi třeba lepší nebo co by se jim určitě líbilo, kdyby bylo třeba víc peněz na ty vejlety. Že by se mohlo jezdit třeba jednou za měsíc na ten vejlet. To by se jim určitě líbilo, protože rádi vejletěj, ale bohužel jako je to drahý.

V: A ještě nějaký aktivity, co tady třeba neděláte, mají třeba nějaký podněty, co byste jim vycházela vstříc.

R: No byl tady podnět, že chtějí cvičení, takže to jsem tady zajistila, takže každý pátek sem chodí odpoledne paní a cvičej na židlích.

V: Jo. Takže to znamená, že sem chodí ty lidi, kteří chodí do klubu?

R: Ano. Anebo když nabalej někde nějakou kámošku, tak ji vemou s sebou. Jako my jsme otevřený klub, jako tady to není podmíněný nějakým členstvím nebo tím, že když sem někdo nebude chodit, tak už ho nevěmeme. To určitě ne. Kolikrát si sem ženský berou i vnoučata, když je zrovna hlídaj. „No to já bych přišla o klub, tak jsem ji vzala s sebou.“ Tak to je fajn.

V: A vy osobně máte nějaký nápady na zlepšení?

R: Nevím no, fakt mě jedinej napadá víc těch peněz na ty vejlety, protože ty vejlety se jim líběj a jinak taky nevím úplně, nic mě nenapadá, myslím, že jsme spokojený.

V: A přehled tedy máte o dalších klubech, tady už je asi jenom jeden?

R: No, to mi dodávají dámy. Jinak já se o to moc nezajímám, já pracuji dole na Černém mostě, takže nemám moc čas se zajímat o život tady v Letňanech, takže jen to, co se doslechnu od dam.

V: Jasně. A myslíte si, že je dostatečné množství vzdělávacích institucí pro seniory tady v Letňanech?

R: No to si nemyslím. Vyloženě vzdělávací, možná že by, to jste mě přivedla na myšlenku, že by dámy byly rády, kdyby bylo něco vyloženě vzdělávacího.

V: Jo? Že by to uvítaly?

R: Já si myslím, že jo, že ony jsou takový dychtivý informací, takže kdyby to bylo přímo u nosu jim, tak myslím, že by nebyly proti.

V: Hmm. Takže třeba jazykové kurzy?

R: No myslím, že počítače by se jim líbily. To tady jeden čas bylo, pak to nějak zaniklo a vůbec jako ovládání těchto modernějších technologií, protože tyhle dámy, co sem choděj nemají problém se sžít s touthle dobou, spíš jako technický problémy. Vnoučata na ně nemají nervy a nemají kde tyhle informace získat. Takže spíš aby získaly takovej aktuální rozhled, co se jako děje a aby se dokázaly s tím sžít. A určitě jsou tomu nakloněný.

V: A ještě jsem teda zapoměla, klub funguje ve středu od tří do čtyř?

R: Ano. Od dvou hodin je to tady otevřený.

V: A v ten pátek to je ještě navíc to cvičení?

R: Jo to je dopoledne, mám pocit, že je to od 9 do 10, ale já jsem to jenom zařídila a oni už sem choděj, protože já jsem v práci, takže já tady nemůžu bejt. Mají tady paní cvičitelku, ta chodí z nějaký zdravý výživy La Vie.

V: A když teda jedete na výlet, tak to je taky v tu středu jako klub?

R: No musí, protože jinak oni mají nabyto.

V: A to je tedy veškeré fungování klubu?

R: Ano.

V: Dobře. A chtěla byste něco doplnit? Něco na co jsem se zapoměla zeptat?

R: Nevím. Už mě nic nenapadá.

V: Tak v tom případě moc děkuji za rozhovor.

Příloha č. 6 Sociální odbor Prahy 5

V: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

R: Ano.

V: Tak mě by teda zajímalo, jaká je Vaše pracovní pozice, co je její hlavní náplní?

R: Já dělám vedoucí oddělení sociální péče a rozvoje sociálních služeb. Naší cílovou skupinou jsou teda hlavně senioři a osoby se zdravotním postižením.

V: Hmm. A vy se vlastně snažíte o co v rámci Vaší práce?

R: No, je to na našem oddělení je kombinace přenesený a samostatný působnosti. V tý přenesený působnosti nejenom teda, že poskytujeme sociální poradenství, ale i třeba vyměňujeme parkovací průkazy pro osoby se zdravotním postižením, zvláštního příjemce důchodu ustanovujeme na oddělení, teď teda bohužel, nebo bohužel, spadly k nám i sociální pohřby, ale, takže v tý přenesený je to hlavně sociální poradenství popřípadě poskytnout lidem pomoc v případě, že zůstanou sami, nebo když jsou propouštěni ze zdravotnického zařízení, tak se jim pokusit hlavně nabídnout tu sociální službu a popřípadě jim najít tu, která by jim vyhovovala. No a v té samostatné působnosti je to hlavně to, co vlastně ten radní, ten politik, přes tu sociální oblast, čemu by se chtěl věnovat v rámci těch občanů, kteří bydlí na Praze 5. A senioři tam jsou taky, takže to je i třeba, jak jste říkala, vzdělávání seniorů, do kterého teda můžeme zahrnout, takže i pořádání výletů pro seniory, jinak třeba v rámci toho vzdělávání, teď už to není v našem odboru, od března loňského roku, jsme tady pořádali Senior akademii, což se pořádá dál, ale už na jiným odboru, to bylo o prevenci kriminality na seniorech. Co ještě tady dáváme dohromady tady na našem oddělení v rámci komunitního plánování, neziskové organizace a vůbec organizace, které se zabývají volnočasovými aktivitami pro všechny cílové skupiny.

V: A máte přehled o těch vzdělávacích institucích?

R: Vzdělávací, přehled snažíme se mít. Jestli budeme opravdu považovat za ty vzdělávací, což s Vámi souhlasím, že i ta samotná aktivita, že tam ten senior půjde, tak kluby seniorů, já nemůžu říct, já si myslím, že ano, že máme přehled, ale může každou chvíli, obzvláště ve volnočasových aktivitách u dětí a mládeže je spousta klubů, kroužků, o kterých samozřejmě nevíme. Ale snažíme se mít ten základní přehled a obzvláště u organizací, které mají registrovanou sociální službu, tak tam bych řekla, že snad ten přehled máme. Já nechci říct, že ho máme, protože vždycky mě překvapí, že se zase objeví nějaká, ale řekla bych, že co sídlí na městské části, tak víme o všech. A samozřejmě, že jsou organizace, který poskytují v rámci té dostupnosti v Praze.

V: Hmm. A víte třeba kolik jich je?

R: Víme. Máme přehled v komunitním plánování. Takže v tom posledním střednědobým plánu přehled je. Takže tady máme, který poskytují na Praze 5 a o kterých víme, ale jak říkám to poskytování, když nesídlí, tak u organizací, který mají tu registrovanou službu, tak jich tady máme 53 registrovaných poskytovatelů na těch 28 druhů služeb, který jsme tady zaznamenali. Ale já třeba u průvodcovských a předčitatelských služeb nemám nikoho a nevěřím tomu, že by tady nebyl na Praze 5 člověk, který by potřeboval jejich službu a nevyužíval. Ale my jsme nezaznamenali v rámci našich klientů na odboru nebo na oddělení a vůbec v rámci té spolupráce žádnou organizaci, která by službu poskytovala.

V: A to jsou všechny, i ty Domy dětí a mládeže?

R: Ne, ne, ne. To jsou registrované služby, o služby neregistrované, takže, my jim tady říkáme buď navazující nebo související služby, tak ten přehled máme jenom v rámci webových stránek komunitního plánování, kde v tom katalogu uveřejňujeme buď ty, které s námi buď spolupracují, co za náma přijdou, že tam chtějí být nebo nám pošlou. A to nemám sečtený, to bych si musela otevřít ten, ale to bych řekla, že jako úplně stoprocentní přehled by se nedal udělat.

V: A tohle jsou teda pro ty seniory a osoby se zdravotním postižením?

R: Tohle to je pro všechny cílové skupiny, tohle je pro všechny. Pro všechny, jo.

V: A přímo o ty vzdělávací instituce pro seniory, tak to máte nějaký přehled nebo zájem?

R: Základní přehled těch klubů seniorů máme. I se schází tady náš současný pan radní má zájem se scházet s představiteli těch klubů seniorů, takže řekla bych, že nejdéle jednou za půl roku se schází jenom s představiteli klubů seniorů, chce od nich nějakou zpětnou vazbu.

V: Takže je zájem, o to co je potřeba?

R: Je. Vždycky, co tady tu práci dělám, tak byl vždycky ze strany radních zájem o to, co se děje. Ta cílová skupina těch seniorů je relativně dost atraktivní. Hodně se o ni politici zajímají.

V: A s těma seniory samotnými se nějak scházíte?

R: Se seniorama samotnými se scházíme taky, je to v rámci různých akcí, které pořádá naše městská část. Jarní, letní, podzimní, zimní den seniorů, což jsou kulturní akce, měli jsme tady i divadlo, nebo divadla bych měla říct, ale když jsme to teď přenesli do Švandova divadla, tak nebyl úplně ten souhlas správněj. Uvidíme, jak to bude dál. Výlety pro seniory jsou pořádány naším odborem, teď dokonce máme požadavek někdy od května do září, takže uvidíme, jak to bude. Takže scházíme se, ale musím říct, že to je třeba dvě stě. Máme tady těch seniorů třináct tisíc, tak my se scházíme s takovou dvoustovkou aktivních, pak se občas objeví nějaké, ale je to takový jádro aktivní, který je všude a potom se k nim občas někdo přidá. Ne každému vyhovuje takovýto spolčování. Spousta lidí odjíždí na jaře, za chvíli vyjedou, a vracej se na podzim. Takže nemůžu říct, že bysme znali všechny seniory, ale ti co chtějí...

V: Já myslím spíš ty, co se aktivně účastní.

R: Tak. A já bych řekla, že to je tak dvě stě, možná třeba, že jich bude tři sta, který jsou takový ty, co se zúčastňují všech těch akcí.

V: Hmm. A s nimi se teda bavíte jako přímo z očí do očí nebo...

R: S nima si povídáme, samozřejmě, že tím, že jsou to pořád stejní lidé. A na ty výlety třeba jezdí zaměstnanci našeho oddělení nebo spíš odboru, protože se musíme střídat, tak oni už se potom znaj, takže s mnohými jsou si i blízcí a vědí, co je trápí. Dozvíme se, tímhle tím způsobem se dozvíme. Ale může to být velmi zkreslený, právě tím, s jakým druhem seniorů se scházíme. To jsou prostě ty aktivní, potom se taky dozvídáme a chodíme v rámci práce, a to už je v rámci té přenesené působnosti, za seniorama, který jsou uzavřený doma a s nikým se nestýkaj a vlastně se o nich dozvíme, až když mají nějaký problém.

V: A tak chválí si senioři aktivity této městské části?

R: Tak musela byste se zeptat jich, ale já předpokládám, že ano. Já předpokládám, protože zájem je o to velicej. Třeba plavání děláme taky pro seniory, kdy mají za zvýhodněné vstupné, si tady mohou vyzvednout za manipulační poplatek, my tomu říkáme plavenky, kdy na základě uplatnění mají s touto plavenkou potom slevu v akvaparku Barrandov, takže to je vlastně ještě další taková aktivita. A oni si to všechno chválej, na všechno choděj hned ten první den, kdy se začnou prodávat. Ať jsou to vstupenky na ten jarní, letní, podzimní a zimní den seniorů, dřív to byly jsenom dva, teď pan radní zavedl na všechny ty čtyři roční období.

V: A na těch dnech seniorů, to tedy...

R: Zpívají jim různý interpreti, několikrát Eva a Vašek, teď jim tam zpívá Yvona Simonová a ten druhý, myslím, že pan Štědrý. Tak jo, chválej si to, pokládej to za jakoby, že ten pan radní, protože samozřejmě on je všude, ta záštita je jeho. Zrovna ode dneška, ne, já jsem chtěla říct jak to, že tam nebyla fronta, bych se musela podívat, kdy teda prodáváme na zimní den seniorů, to byste viděla, jak je o to zájem. Já jsem chtěla říct, že zrovna dneska prodáváme, ale evidentně ta moje informace je špatná, protože kdyby to bylo dneska, tak byste se sem prostě nedostala.

V: Aha.

R: Já se omlouvám, já se podívám, mě to teď tak zaujalo.

V: Tak to je úplně v pohodě, aspoň je vidět, že se o to zajímáte.

R: No a právě my máme webový stránky komunitního plánování, na kterých vlastně jsou jednak akce, tady den seniorů jedenáctého druhý, aha, já jsem tady nebyla v té době, kdy se to připravovala, já jsem měla dovolenou, tak nevím proč to dávali... Takže kdybyste se sem přišla podívat ten den, kdy se začnou prodávat, tak byste tady viděla ty čtyřstupy a hádající se seniory. Bohužel je někdy těžký je uspokojit, protože si představují, že se několik lidí vrhne na vydávání těch lístků.

V: A to je jenom zpívání nebo to dělají i nějaký sportovní aktivity?

R: Sportovní aktivity, kromě výletů, přenecháváme neziskovým organizacím. Samozřejmě, že ty neziskové organizace jsou třeba podporovány v rámci dotací, bejvalejch grantů, aby mohly

ty svoje aktivity provozovat. Takže vím, že my tady máme komunitní centrum Prádelna, který patří úřadu nebo lépe řečeno, má ho pod sebou příspěvková organizace Centrum sociální a ošetrovatelský pomoci, kde se scházejí senioři a třeba tam hrajou ping-pong. Zbudovalo se jim tam petanqový hřiště, dělají se tam různé akce pro ně, včetně i nějakých výletů, jenom v rámci toho zařízení, tancují tam, mají tam taneční kroužek, možná i nějaký procvičování. Jako vzhledem k tomu, že já nedávám ten program toho komunitního centra, tak úplně nevím, neznám, ale včetně jazyků, učej se tam jazyky senioři, tam je hodně aktivit pro seniory. Kdyžtak Komunitní centrum Prádelna. Já myslím, že pod tím Centrem sociální a ošetrovatelský pomoci je celý plakát a tam byste viděla, co tam dělají.

V: A to je příspěvková organizace teda?

R: To je příspěvková organizace naší městské části a plus se potom ještě v rámci dotací přispívá těm jednotlivým klubům na třeba i na ten nájem, protože nějaký nájem tam platěj stejně. Jako nejsou tam zdarma, ale ty nájem nejsou vysoký a pak jsou ještě dotovaný v rámci těch dotačních řízení.

V: Jak jsme se bavili o tom scházení s těma seniorama, tak myslíte, že se jim třeba něco nelíbí nebo že jim tady něco chybí, že by chtěli něco jinýho?

R: Nelíbí se jim určitě, tak asi by nebylo v pořádku, kdyby se jim všechno líbilo. Ale kromě toho, že teda měli takové ty představy, třeba teď jsme tady měli při vydávání těch plavenek, tak stížnosti, že tady stáli frontu. Protože se všichni naženou v těch osm hodin, že jo. A opravdu to není možný zvládnout, byť jsme i potom posílili toho pracovníka, který to vydává. Takže tohle, potom třeba i že se na ně někdy nedostane při různých těch akcích, to taky může bejt v rámci toho. Jinak samozřejmě, že kdybyste se jich zeptala, možná že kdybyste zašla do toho komunitního centra Prádelna, tak že by Vám řekli spoustu věcí, co by se ještě mohlo dělat, ale je pravda, že musíme vycházet z té naší kapacity toho našeho úřadu. Ale jsou tady od toho neziskový organizace, aby některý věci třeba zabezpečily oni, včetně toho, že třeba, oni v rámci toho dotačního řízení, vlastně prokazují, nebo by měly uvést v té žádosti, pro kolik občanů městské části Praha 5 ta jejich aktivita je. Takže tímhle způsobem se dá zabezpečit spousta aktivit, takže jde jenom o to, jak oni se dohodnou v rámci sebe, kdo to zaštití a podobně, nelze všechno řídit z té strany toho úřadu.

V: A nějaké minivýzkumy nebo minisondy jste prováděli?

R: No, v rámci tohoto komunitního plánování tady (ukazuje na počítači webové stránky) máme vždycky nějakou anketu, někdy tam míváme i dotazník, což teď jsme nějak neměli čas připravit ten dotazník, ale zase ta návratnost je třeba do sto lidí, takže nejsem si úplně jistá, že ten vzorek je úplně ideální.

V: A to funguje jenom přes internet?

R: To je přes internet plus mohou se zúčastňovat komunitního plánování, zveme je, nejenom ty představitele těch neziskových organizací, ale i veřejnost, takže, aby třeba i řekli tomu radnímu, který na ty setkání v rámci komunitního plánování chodí, tak aby řekli, co vlastně by chtěli, popřípadě kam směřovat aktivity. Tak tu možnost mají, ne že by ji neměli. To jako že potom to řeknou třeba na lavičce nebo třeba i... to co my se dozvíme, tak se snažíme, jestliže to je nějakým způsobem realizovatelný a nějak oprávněný nebo chybějící, tak se snažíme nějakým způsobem to nahradit.

V: A nějaké dotazníky třeba v tištěné podobě?

R: Abychom rozdávali dotazníky, to jsme rozdávali, myslím, že v roce 2012, ale spíš to vždycky směřujeme na registrované sociální služby. Co se týká těch volnočasových, souvisejících sociálních služeb, tam přece jenom to necháváme na té aktivitě té společnosti, té komunity, těch lidí. Byť třeba klub seniorů, který chyběl na Barrandově, tak jsme se snažili, aby se mohli scházet, mají tam prostory, ale musím říct, že choděj tam ty senioři, ale nechoděj z toho Barrandova, jo, dojížděj vlastně. Takže asi není úplně dobrý jim takhle zasahovat z té strany toho úřadu, takže je fajn, kdyby oni se jakoby dohodli a potom přišli: „my se tam nemáme kde scházet“, tam potom se určitě ta snaha projeví. Ale těch lidí je hrozně málo. Ale jak říkám, na tom Barrandově jsme se snažili dát ten klub seniorů nebo umožnit jim, aby se tam mohli scházet.

V: Hmm. A jaký vy máte názor na ty místní vzdělávací instituce, jestli si myslíte, že jich je tu dost nebo málo?

R: Já právě nevím, jestli bych je nazvala vzdělávacíma institucema, byť v tom Komunitním centru Prádelna, oni mají ještě Královskou louku, jako detašovaný pracoviště, tak tam se třeba učeň na počítačích, mohou si tam přinést jakýkoliv přístroj, který dostanou třeba doma, ať je to mobil nebo tablet nebo podobně, aby se naučili, nebo foťáky, aby se tam naučili s tím zacházet. A to si myslím, že je hrozně prospěšný. Knihovna je velmi aktivní, tam teda my

s nima nejsme moc propojení, ale vím, že se tam taky scházejí senioři a že taky jako jsou tam nějaký akce na tu cílovou skupinu právě, nebo scházejí se tam, že když jdu tamhle naproti, tak že je tam potkávám, což si myslím, že je fajn, že ty senioři, který nechtějí sedět doma a být odtrženi od té společnosti, tak mají kam chodit, mají kam přijít a přinést tam třeba ten mobil s kterým neumí zacházet a někdo je to naučí, protože doma na ně nemají trpělivost nebo tam ani nejsou, že jo, ty mladý.

V: Takže myslíte si, že mají dost příležitostí, dost aktivit tady?

R: Já myslím, že ano, jestli toho využívají? Snažíme se jim to říkat, počítače tady máme pořád prázdný v Centru sociální a ošetrovatelský pomoci, tam by teda měli přijít s troškou znalostí, protože tam není čas a ten člověk, který by se jim věnoval. I když on jim ten základ ukáže, ale ne že by tam s nima seděl. Prostě pustí ten počítač, popřípadě, ale to už je nad rámec, tam je prostě jedna zaměstnankyně. Totéž je tady v té knihovně, v Komunitním centru prádelna. Já si myslím, že tu možnost mají, využívají toho ti, co chtějí. Věřím tomu, že se můžete setkat s velkou skupinou seniorů, kteří budou říkat: „my o ničem nevíme“, „my na tohle nemůžeme“.

V: A když jsme teda u té propagace, tak kromě internetu...

R: Naše radnice má tady tu Pětku pro vás, která je bych řekla hlavně čtená seniory, já bych řekla, že hlavně jima. A tam jsou právě různé programy těch klubů.

V: Takže to je v tom časopise.

R: Jako Pětka pro seniory, já vždycky říkám, že když něco pořádáme a když se to neobjeví v Pětce, tak je to jak kdybychom to nedělali, jako bychom to nikomu neřekli. Jinak samozřejmě, že potom třeba, že v případě, že to potřebujeme víc zpropagovat, aby o tom věděli, tak to rozešleme těm představitelům neziskových organizací, teda klubům seniorů, zasíláme mailem. Tady kulturní klub Poštovka (ukazuje v časopise), tam se taky schází senioři a někde tady určitě bude Komunitní centrum Prádelna. Takže 5ka pro vás největší informátor o tom, co se děje na městský části pro všechny nebo pro seniory stoprocentně, úplně nejvíc. Potom oni už právě, jak jsou nakontaktovaní na ty naše zaměstnance, tak jim třeba volají, takže v rámci poradenství a nebo v rámci informací. Jaké je další zdroj? No samozřejmě webový stránky, což nevím do jaký míry tam choděj.

V: A třeba na úřední desce tam máte vyvěšený programy?

R: na úřední desce tam nebudou programy. Nebo aspoň si myslím, že to tam ani nepatří, to teda teď jste mě tím zaskočila, já tomu nevěřím, že by to tam někdo... Na úřední desce určitě ne, jestli na nějaké nástěnce, to už je něco jinýho, na úřední desce, já si myslím, že to tam nepatří.

V: A ještě jsem se chtěla zeptat, to poradenství, jste říkala, že tady máte sociální poradenství?

R: Sociální poradenství, samozřejmě ono to je, jako má se to týkat nějakých těch problémů, co ty lidi potřebujou. Řešení nějaké té situace, těžká situace, třeba úmrtí partnera a ten co zůstal nemá na celý nájem. Choděj sem se spoustou problémů, my se jim právě spíše snažíme říkat, že už ten úřad není takovej jako za toho jejich téměř celého života, že bychom je chtěli jenom nějakým způsobem trestat, ale že fakt jsme tady od toho, abychom jim pomáhali. Takže s nima řešíme spousty věcí, včetně nefungující karmy a nebo kontaktu s majitelem domu, se kterým se ta seniorka bojí mluvit a vlastně přenáší na nás takovou tu komunikaci, byť to taky vždycky říkáme, že to není napořád, my to začneme a potom je potřeba, abyste zase najela Vy. Nemůžeme zase za ty lidi vyřizovat všechno. A nebo teda ve chvíli, kdy zjistíme, že to je senior, za kterýho musíme vyřizovat všechno, tak potom se snažíme ho zabezpečit jinak, no. To je třeba když žije sám a jestliže tam není nikdo, kdo by mu pomáhal, tak třeba i tu žádost soudu, aby posoudil svéprávnost. To potom nastupuje tady kolegyně vedle, veřejní opatrovníci, a pak těm lidem pomáhaj opravdu se vším. Je toho čím dál tím víc, protože ty lidi stárnou, dožívaj se vysokýho věku, ale ten mozek to prostě nevydrží.

V: A to sociální poradenství je zdarma?

R: Sociální poradenství je vždycky zdarma, na úřadu už úplně, ale i v neziskových organizacích. Všechny neziskové organizace musejí poskytovat základní sociální poradenství, který maj registrovanou službu a jinak potom jsou organizace s odborným sociálním poradenstvím, který to je taky bezplatný. A jinak ještě u nás taky v rámci té příspěvkové organizace Centra sociálně ošetrovatelský pomoci máme sociálně-právní poradnu, ta je na Štefánikově ulici, ta je taky bezplatná pro občany městský části Praha 5 a tam se každý může přijít poradit i s tím právním poradenstvím, nejsou z toho žádný písemný výstupy, ale pomáhaj tam i sepisovat různé žádosti a podobně.

v: Tak to je úžasný. Tak chcete ještě něco doplnit?

R: Ne.

V: Tak za mě je to všechno, tak já Vám moc děkuji.

Příloha č. 7 Sociální odbor Prahy 18

V: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

R: Jo, můžete. Aha a jaké další městské části jste si vybrala, jestli se můžu zeptat?

V: Prahu 1 a Prahu 8

R: Hmm

V: Tak, já jsem se chtěla zeptat, jaká je Vaše pracovní pozice?

R: Takže, to je terénní sociální pracovník.

V: Hmm, a co je tedy Vaší náplní práce?

R: Tak je to ta vlastně sociální práce, ale hlavně teda jakoby v terénu, že jo, kde se chodí po těch bytech, třeba i těch seniorů a podobně, bezdomovců třeba.

V: A vy teda máte přehled o těch vzdělávacích institucích pro seniory v této městské části?

R: O vzdělávacích institucích, noo, tak takhle, tady funguje jakoby klub seniorů, tam se konají nějaký vzdělávací akce, některý my jsme třeba i zajišťovali, to znamená, hmm, dělalo se tam kvůli bezpečnosti a podobně, ale to bývá, ale to bych Vám mohl kdyžtak najít, kdybyste to nějak konkrétně potřebovala.

V: Tak to kdyžtak později. Ale je tady teda jeden klub seniorů ?

R: A pak máme ještě v domě s pečovatelskou službou, tam se taky scházejí senioři.

V: Hmm, myslím, že to je Klub aktivního stáří, když jsem to hledala teda.

R: No, no, no.

V: A já teda mám vzdělávání v diplomové práci zahrnuto jako celkově všechny rozvojové aktivity pro seniory jo, nemám to vyloženě jako jen jazykové kurzy nebo takhle.

R: Hmm, hmm.

V: A vy tedy nevíte, na co jsou třeba zaměřeny, jestli mají nějakou specifikaci nebo...

R: No tak tady, že jo, řešil se, hmm, třeba bezpečný internet, když ty senioři, že jo, používají, minimálně v tom klubu, nebo někdy samozřejmě i doma, že jo. No potom ještě s městskou policií se dělalo, to bylo právě kvůli té bezpečnosti seniorů, jak se mají chovat třeba v různých situacích, no ale to já bych Vám to přesně k tomu ty věci našel, jestli to potřebujete nějak konkrétně.

V: No, tak kdyžtak potom se můžeme domluvit. Jinak jakoby jestli jsou zaměřeny třeba na jazykové kurzy nebo spíš relaxační, to byste věděl?

R: Tak, spíš bych se musel kouknout, jak tam přímo mají program, ale vím, že se tam dělá všechno možný, výlety, přednášky, že jo, v těch klubech seniorů to je, tam jsou různé akce, jo, to vyloženě z toho programu by se muselo zjistit.

V: Hmm, a víte jaký je o ty instituce zájem jako ze strany seniorů?

R: Zájem určitě je, většinou je tam plno, jako kdo chce, tak má možnost se do toho zapojovat a hlavně samozřejmě ty výlety a ty akce, co dělají, o to zájem je.

V: A scházíte se s těmi zaměstnanci těch klubů?

R: Určitě, hmm, s pánem, který se o to stará, tak s tím jsme v kontaktu a s domovem taky, v DPSce taky, tam taky chodíme.

V: A jak zhruba často?

R: Jako jak často jsme v kontaktu s nima?

V: No.

R: No tak podle potřeby, to záleží, co se dělá, protože nějaký ty akce jsme tam vlastně jakoby my organizovali, takže prostě, no, minimálně tak nějak jednou za měsíc, ale když je něco, tak samozřejmě i víc že jo.

V: Hmm. A můžu se teda zeptat, co řešíte? Řešíte teda ty akce, které tam budete pořádáte?

R: Ty akce no.

V: A ještě něco jiného?

R: No tak pokud by tam měl problém třeba nějaký senior, jako s něčím v sociální oblasti, tak samozřejmě taky že jo, pokud se to dozvíme.

V: Takže si takhle předáváte ty informace, když je nějaký problém.

R: Určitě.

V: A scházíte se se seniory samotnými?

R: No při těch akcích jo, že jo, tak jako když jsme tam dělali třeba s tou městskou policií, no tak to jsme samozřejmě se tam s nima setkali se všema.

V: A bavili jste se s nima o fungování třeba té instituce?

R: Jako toho klubu seniorů, jak to funguje nebo takhle?

V: Hmm.

R: No tak, když jako spíš některý sami od sebe, že jo, když prostě někteří mají potřebu nám něco sdělovat, tak samozřejmě jo, že jo, ale asi jako nějak cíleně vyloženě ten moment, že bysme se ptali, to asi ne, no.

V: Hmm. Takže ani jakoby neproběhl nějaký minivýzkum, dotazníky ohledně těch klubů.

R: No tak to oni sdělují jako přímo, ale jako takhle vyloženě dotazníkem nevím, jako že bysme to nějak někdy se dotazovali. Ale právě v tom domově s pečovatelskou službou, tam se dělala i taková depistáž, kdy jsme to vlastně obcházeli všechny ty obyvatele, takže tam se to dělalo v rámci té depistáže, ale v tom klubu seniorů, tam prostě oni podle potřeby nám ty informace taky předávají. Přes toho pána, který to tam organizuje, tak spíš takhle přes něj

V: Hmm. No a když teda máte informace o tom, tak senioři si to chválí nebo mají spíš výhrady?

R: No tak vždycky se najde někdo, komu se tam nebude něco líbit.

V: No tak jasně.

R: A jako to se nedá asi při těch akcích zavděčit úplně všem, že jo, takže vždycky se najde nějaký stěžovatel.

V: No, a když to tedy shrneme, tak třeba máte více kladných ohlasů než třeba

R: Jako myslím si, že víc je tam kladných, tak kdyby je to nebavilo, tak by si myslím, tam ani nechodili, žejo tak, myslím si že spíš to jako vnímají pozitivně.

V: Hmm. A víte teda konkrétně, co by se jim jako nelíbilo? Jako že by jim tam něco scházelo nebo vyloženě nějaký problémy?

R: No tak oni spíš organizačně tam řešej pak nějaký věci, že jeden tam chce tohle, jinej pak zase něco jinýho, žejo, a teď se to musí sladit vlastně u všech těch lidí. Jo, takže prostě s tímhle spíš jakoby může bejt trošku potíží.

V: A neslyšel jste tedy, že by jim tam chyběli nějaký aktivity?

R: No tak zase je to nějak finančně omezený že jo, ono by se dalo dělat věci, kdyby na to byly peníze, tak samozřejmě. Oni by chtěli i třeba víc těch výletů jo, ale to prostě zase musí se přihlídnout k těm financím.

V: Takže případně jako by chtěli víc výletů a

R: To si myslím, že by uvítali, ale jako nejde to kvůli penězům no.

V: Jaký máte názor tady na ty místní kluby?

R: Já si myslím, že určitě je to dobrá věc, že to funguje, protože už jenom, že ty senioři jsou v nějakým společenským kontaktům a můžou sdílet nějaký svoje starosti i radosti. Jako jo, kdyby na to bylo víc peněz, tak tím líp, ale zase prostě je to nějak limitovaný, takže. Ale určitě dobrý, aspoň že díky bohu, že to aspoň takhle funguje no.

V: A myslíte si, že je vyhovující, takhle ty dva kluby? Nebo by jako, kdyby na to byly finanční prostředky, tak jestli by se našlo uplatnění pro nějaký další klub?

R: Já si myslím, že i jo, ale prostě zase, že jo, je to o těch penězích, že jo.

V: Jasně. A Vám samotnému nepřipadá, jestli tam nechybí nějaký aktivity pro ně nebo připadá Vám to dostatečné?

R: No možná, že by tam mohlo probíhat víc jako třeba nějakých přednášek, jako myslím vzdělávacího nějakého charakteru, jo. Ale tam je zase otázka, tohle je problém, že oni o to zas až tak velkej zájem nemaj, oni spíš jakoby tu zábavu než sedět tam prostě na přednášce. To jim by se, jako v takový míře, co já bych si představoval, tak jim by se to nelíbilo jo. Takže tak.

V: Dobře a chcete teda o tom ještě něco doplnit? Na co jsem se nezeptala nebo něco, co byste mi chtěl sdělit?

R: Tak teď mě nic nenapadá k tomu.

V: No, tak pro mě tedy hotovo.

R: Aha, to bylo rychlý.

V: Ano, tak děkuji za rozhovor.

Příloha č. 8 Sociální služba „ŽIVOT 90“

V: Má diplomová práce s názvem „Analýza současných forem a metod vzdělávání seniorů v České republice“ se zabývá možnostmi vzdělávání seniorů. Ze současných vzdělávacích institucí jsem si vybrala kluby seniorů. V nich probíhá empirická část, jejímž cílem je zjistit, zda nabídka vzdělávacích institucí ve vybraných městských částech Prahy, které v současnosti poskytují seniorům příležitosti ke vzdělávání, je vzhledem k jejich potřebám a zájmům dostatečná. Předtím než začneme, musím se Vás zeptat, zda souhlasíte s rozhovorem a jeho nahráváním na mikrofon v mobilním telefonu?

R: Ano.

V: Tak já jsem se chtěla zeptat, jaké je poslání této instituce?

R: Naším posláním je aktivovat seniory a umožnit jim, aby mohli důstojně prožít své stáří. My se snažíme hlavně o to, aby oni mohli být v kontaktu s lidmi, aby se neuzavírali doma a měli možnost kdykoliv přijít někam bezpečně, ať už tam budou trávit aktivně ten čas nebo pasivně, tím že s námi posedí a jenom popovídají. Naším posláním je ve stáří, když už nemají třeba moc i peněz, dopřát jim trochu toho štěstí.

V: Hmm. A co vy tady provozujete, jaké aktivity všechny?

R: Těch aktivit tady máme opravdu hodně. A zkusím to nějak vyjmenovat. No tak, co jsme teďka tady v tom patře, kde je nějakých 5 učeben, tak během týdne tady proběhne nějakých 75 různých kurzů. Takže je to opravdu hodně a to v tom ani není to další, co jste říkala. Takže máme tady jazykové kurzy – francouzštiny, španělštiny, italštiny až přes nějakou angličtinu. A to ve všech máme opravdu jako konverzace. Senioři, musím říct, že se tady učí i nové jazyky, jsou v tom velmi aktivní, myslím si, že mnohem víc než my mladí, abych se přiznala. Pak tady máme počítačové kurzy, protože to si myslím, že ve vzdělávání seniorů, v době kdy je to velkej trend a v počítačových kurzech se zaměřujeme třeba i na práci s tablety. Aby mohli jít s dobou, s vnoučaty, protože ono je to od nich dneska žádáno. Pak tu máme různé cvičební kurzy, ale nejsou to úplně klasický kurzy cvičení se seniory, máme tady břišní tance, jógu, můžou to prožít velmi aktivně, záleží jaký oni jsou a pak to i upravujeme ty kurzy pro ně, jak jsou na tom zdravotně. Pak tady máme keramické kroužky, máme i hrnčířský kruh i pec, takže mají možnost si u nás opravdu ten výrobek pak i odnést a pak tady máme i

arteterapii. To už se zaměřujeme více specificky, takže to už nám dělá přímo profesionál. Výtvarné kurzy, šití, to je taková ta základní paleta. Pak mezi ně patří i různé naše kluby, kde se naši senioři schází jen tak. Některý ty kluby nám vedou odborníci – sociální pracovníci a některé si vedou sami.

V: Aha, takže je tady víc těch klubů?

R: Jo, tři teďko máme.

V: To jako, že se různě zaměřují nebo je to...

R: Jsou i v různých dnech i se různě zaměřují. Jeden tam víc řeší cestování, pak jeden zaměřený do té historie, do toho co prožili a pak je jeden v pátek, právě teď, a tam si spíš povídají, co se teď děje. Co jsme otevřeli a snažíme se v tom hodně jet je reminiscence. Reminiscenční terapie, protože to vnímáme jako důležitý v tomhle věku. A tam vždycky zvolíme nějaký téma, kterému se věnujeme, bylo období Vánoc, období andělů jsme měli, tak to pro ně bylo úplně úžasný a vůbec s tím nechtěli skončit, takže to hodně záleží. A vede to člověk, který se tím přímo zabývá, vzdělává se v tom. My jsme sociální služby, takže vždycky musí mít to vzdělání všechno mít. Pak jak jste říkala, tak my tady máme různé druhy poradenství, kde my v těch poradnách, máme obecný, ale to je základní činnost každé neziskové organizace, který musí poskytovat, zdarma a potom máme pro oběti domácího násilí ať už pro ty seniory nebo pro ty, co tomu přihlížejí, pak tam máme svépomocnou skupinu pro pečující, právě protože starat se o seniory, starat se o své rodiny je velmi náročný, tak abychom předcházeli různým věcem. A pak tam máme i sociální poradnu, protože do toho patří i tady ty naše starosti. Tak to myslím, že by mohla být tak většina toho, co tady provozujeme.

V: A do toho sociálního patří i nějaké právní otázky?

R: Ano, máme tady i právní poradnu, všechny tady ty poradny máme zdarma. Máme dva právníky, který nám sem dvakrát týdně chodí vypomáhat, což je teda úplně úžasný. Ale velmi smutný je, že všechny termíny jsou třeba na měsíc plný. Bohužel, je to tak, takže právníci se u nás nezastaví.

V: No jo no, tak ono je to potřeba v dnešní době.

R: Určitě. Ale ono si myslím, že to skoro nikdo nedělá, tu právní pomoc zdarma. My nemůžeme za ně zatupovat, na to samozřejmě nemáme pravomoc jakoby postoupit dál, protože na to už bychom museli mít různé licence a tak, takže to bohužel nemůžeme. Ale minimálně jim můžeme poradit, jestli to má vůbec smysl do toho chodit, co řešit nebo jak tomu předejít, protože oni samozřejmě řeší podobný dost věci často. Ať už jak se vyhnout nějakému potom dědickému řízení, co do toho zahrnout. Tak to samozřejmě s tímhle jim můžeme poradit a odkázat je, kde všude se to dá řešit.

V: Jo. A vy jste teda nezisková organizace?

R: Hmm. Jsme a jsme zapsaní jako ústav. Jako podle právní normy.

V: Hmm. A vy teda nějak komunikujete s Prahou 1, s nějakým sociálním odborem?

R: Určitě. My teda komunikujeme vlastně se všemi Prahy, nejenom s Prahou 1, jsme se všema ve spolupráci, protože půlku věcí, co jsem vyjmenovala je zdarma a půlku věcí pro seniory máme za velmi nízké ceny, vůbec neplatí normální ceny v Praze, co jsou jako zvyklý. Takže my minimálně s nima komunikujeme na základě dotací, který nám pomáhají tady ty kurzy jakoby vést, takže to určitě. Praha 1 teďka zrovna podepsala dotaci na další rok, co nám bodu dodávat, takže to my tady tu spolupráci máme. My máme působnost celou, my nespadáme přímo pod jednu, která by se o nás starala, ale taky se o nás nemusí starat nikdo.

V: Takže to je asi vaše starost se o to zajímat?

R: Určitě. My jsme vícezdrojové financování, nemáme jednostranný a jsme velký barák, takže se musíme pokusit, aby ty senioři nemuseli všechno platit, takže se snažíme shánět pro ně, kde se co dá. Takže s Prahou 1 spolupracujeme. Je třeba zajímavý, že nejvíc klientů nemáme z Prahy 1. Jako vysvětlujeme si to různě, jeden z těch věcí, že ono těch lidí – seniorů na Praze 1 tolik nežije.

V: Aha. Já myslela, že tady lidi žili dřív, tak že tu zůstávají.

R: Ano, dřív. Ale teď už to tolik nebývá. A hodně se nám sem stahují cizinci obecně, to je takový trend teďka a hodně si ty rodiny je berou k sobě a všechny domovy jsou kdyžtak dál. Protože k nám chodí samozřejmě i klienti z domovů různých, tak tady není žádný poblíž. Druhá věc je samozřejmě, že oni tady v centru Prahy mají mnohem větší vyžití než spousta

seniorů na okolních Prahách. To je samozřejmý, protože prostě to tak jako je. Praha 1 vždycky dostává nejvyšší dotace, tak má větší možnost.

V: A vyžití, myslíte ty kluby seniorů?

R: No určitě. No obecně jsou na Praze 1 pro ně otevřený nejenom kluby seniorů, ale i různé centra se zaměřují na seniory, protože ta poptávka je mnohem vyšší, takže oni jsou pak taky schopný něco otevřít. Takže to a jinak spolupracujeme potom z různými městskými částmi na tom, co oni potřebují. Takže se často s nima domlouváme, co by jejich senioři potřebovali, uvítali a my se potom snažíme to pro ně zrealizovat ať už jako za nějaké finanční podpory nebo ne, záleží jak je to nákladný. Takže teď je třeba takový ten trend, že je lepší babička než auto. Takže teď ty babičky, protože nám chyběj v těch rodinách, snažíme se tam ten trend, aby hlídaly, tady ty sousedský návštěvy a tak. Jelikož máme trochu to jméno, tak oni se na nás obracej jako na odborníky.

V: A jinak teda ostatní Prahy, teda městské části, taky nějak přispívají?

R: Je to hodně různý, ale jako podporu tam máme, neříkám, že vždycky finanční, ale některý nám třeba propagují věci, což samozřejmě by nás stálo spoustu peněz. Umožňují nám, zapojují nás do svých komunitních plánů, takže pomoc tam je. Neříkám, že vždycky finanční, ale je.

V: Hmm. Takže vy asi nedáváte nějaký návrhy na sociální odbory, jako co vylepšit?

R: No, obracej se na nás. Každoročně vyplňujeme jejich dotazníky, jak jsme byli spokojení s určitými věcmi, co vnímáme jako, pro seniory samozřejmě, co by na jejich městský části bylo potřeba zlepšit, na co se zaměřit, tak do toho nás zapojují. Já myslím, že oni zas potřebují tady ty respondenty, že většinou tady ty věci jsou z projektu, takže je potřeba něco vykázat, takže nám tady ty věci chodí a my to vyplňujeme.

V: Jasně. A máte teda pocit, že se zajímají ty městský části o to vzdělávání seniorů?

R: Myslím, že se to zlepšuje hodně, že to pořád jako posiluje a rozhodně, ono je to na jednu stranu těžký, protože já chodím přímo na ty akce, kde to chtěj a staraj se o to. Takže já vidím hodně ty městský části, kde to jako funguje, třeba Praha 7, která jede úplně neuvěřitelně a ty potom do toho jdou. Protože to, co se zavedlo, v životě to dřív nebylo, většina právě městských částí a OSPODy a tady ty instituce, takže mají vytipovaný seniory a postupně si je

obcházej, házej jim i letáčky pokavad neotevřou, snaží se jako, aby se k nim dostávali blíž a blíž. Jako já myslím, že i ten stát, potažmo, protože ten je tlačí tady k těm úkonům, tak ví, že ta populace nám pořád stárne a ta problematika by mohla být pořád větší a větší, takže se snažej postupně se k nim jako nějak dostávat, ale samozřejmě to vždycky nezáleží jenom na nich, záleží na tom, jaký je systémový plán celý Český republiky, který oni pak nějakým kvótama dodržujou. Ale myslím si, že ten trend zaměřenej na seniory je a bude rozhodně sílit.

V: Hmm. No, a když jsme se teda dostali k tomu financování, tak mě by zajímalo, jak jste financování, za jakých odvětví a co senioři, jestli tady platí za služby?

R: Hmm. Určitě. Tak my jsme jako sociální služby nejvíce financování z MPSV z dotací, což je náš hlavní živitel. Na druhou stranu my tady máme přímo osobu, která se stará o projekty, takže to znamená, že ona je schopná podat všechny projekty, který jdou a díky tomu my jedem i z různých projektových peněz. Zároveň projekty mají takový úděl, že se musíme nějak spolupodílet finančně a taky musí být vždycky na něco. Nikdo nedá peníze na zaměstnance, ale zároveň, je to hrozně hezký, že každý může tomu seniorovi něco pořídit, ale někdo se o to pořád musí postarat, takže my pak sháníme i jiný zdroje, takže máme i soukromý partnery, který vypomáhají ŽIVOTu90, kde je třeba Česká penzijní, Česká spořitelna, ty se snaží nějak podílet, nepodílejí se na chodu, ale podílejí se na jednotlivých aktivitách. Jako třeba v minulém roce zaplatili, že jsme tady měli tři dny v kuse, že si senioři mohli vyrobiť zdarma věnec. Zaplatili všechno – materiál, lektory, úplně všechno komplet pro ně. Takže takovýhle jednotlivý akce, ale samozřejmě, to kdybychom měli udělat my, tak by to bylo velmi obtížný. A pak máme i klub přátel, kde i jednotlivci můžou podpořit ŽIVOT90. Takže my máme opravdu vícezdrojové financování, snažíme se, aby bylo obsáhlé úplně všechno. Senioři u nás některé služby platí, záleží, to všechno upravuje zákon. Některé služby musí být placené, nemůžeme je seniorům dávat zdarma, to upravuje zákon, v jakém rozsahu. Třeba abyste měla představu, že třeba kurzy, který tady máme musí být hrazeny mezi třiceti a sto třiceti korunami, tak my máme za hodinu třicet korun, jakoby na tý nejnižší sazbě, ale může si to udělat, kdo jak chce. Samozřejmě ve chvíli, kdybychom se dostali do nějaký finanční tísně, tak bychom ke zvýšení museli být nucení, ale momentálně to tak máme nastavený.

V: Takže za jednu hodinu nějakého kurzu platí senior třicet korun?

R: Přesně tak.

V: A platí vždycky, když přijde nebo to máte i dopředu nějaký předplatný?

R: Ono je to tak, že furt je to sociální služba, takže my s nima máme podepsanou smlouvu, podepsaný individuální plán a v tom plánu on si jako naplánuje, co chce dělat, co navštěvovat a podle toho právě si, pro ty seniory se to snaží člověk udělat co nejjednodušší, takže oni v rámci toho plánu, jako naplánujeme, kolikrát by se chtěli pokusit za rok, protože to je pro ně ta hlavní motivace, aby častěji někam pravidelně chodili a pak si právě můžou koupit balíček papírků, který odevzdávají a pro ně je to pak zase kontrola toho, že se něco děje. Samozřejmě se snažíme, aby to bylo co nejvolnější, takže když nepříjde, tak se nic neděje, nemusí za to platit, hradí až když přijde, což je samozřejmý. Jako v tomhle počasí já bych taky nevyšla. Takže to hodně necháváme na nich volný a chápeme jejich různé potřeby.

V: Hmm. Jenom se vrátím k těm projektům, využíváte i evropské projekty?

R: Taky. Evropský, i jsme žádali z těch norských fondů. Taky určitě.

V: Jasně. Pak bych se chtěla zeptat, jestli máte nějakou zpětnou vazbu od seniorů navštěvující ŽIVOT90?

R: Určitě. Předpokládám, že to bude i jedna z podmínek MPSV, protože abychom tady mohli něco zlepšovat, tak potřebujeme zpětnou vazbu. Takže děláme to různě. Dvakrát do roka děláme takový celoplošný, že každé senior nám vyplní anonymně pár otázek, kdy se jakoby snažíme, že se tam ptáme cíleně na některé věci, i třeba na to, jak je spokojený s tím, co to vede ten kurz, co by chtěl tady ještě zažít jinýho, co se mu tady líbilo, nelíbilo. Tak to děláme dva takový obrovský, to samozřejmě děláme i od lektorů a od všech okolo, abychom to tady trochu zlepšili. Pak jednou týdně je pravidelný čas, kdy mě tady vždycky najdou, když takhle něco chtějí. Většinou to teda funguje tak, že jdu po chodbě a všichni mi to řeknou, ale jinak se snažíme, aby to mělo nějakou pravidelnost, když mají zájem. Pak jednou ročně k cílovému plánování pro další rok děláme setkání, kde je možnost si ty věci říct i s panem ředitelem, jako připomínkovat, co se jim nelíbilo, líbilo a to se potom vyhodnocuje a plánuje na příští rok aktivity.

V: A jsou teda spokojený? Nebo mají výhrady, co se jim líbí, nelíbí? Jestli víte třeba, co bylo v nějakým posledním dotazníku, co jim třeba chybí?

R: No já předpokládám, že jsou spokojení, protože chodí, doufám, na to jediný můžu spoléhat, ale jinak. Jako na co si samozřejmě stěžují, tak jsou občas materiální zázemí, který nemáme. Protože my máme peníze a rozpočty na všechno a jsme ve starém baráku. Je to úžasnej krásnej barák, ale to je tak všechno. Protože my tady na nic nedostaneme stavební povolení, my tady nic nesmíme dělat za úpravy. Tady je všechno obrovskej problém, i pověsit obrázek je pod pokutou, ani nechci vědět jakou. Takže je to vždycky o spoustě kompromisích. Samozřejmě třeba břišní tanečnice by chtěly mít nainstalovaný velký zrcadlo, ale to nám prostě nikdo nepovolí a na to já povolení nedostanu, takže to je vždycky takový lavírování mezi tím, co můžeme a nemůžeme, protože pořád jsme neziskový sektor a nemůžeme být na špičkových úrovních jako někde jinde. Takže to, tady ty materiální věci, toho by chtěli víc a pak ještě přemýšlím. Hodně se nám tam objevovaly tady ty věci. Některý se zvládly i napravit, což jsem byla hrozně ráda, takže se dokupoval nějaký materiál a pak ty věci děláme postupně. Takže třeba dlouho jsme měli, že se nelíbila počítačová učebna, protože jsme měli zastaralé počítače. Teď jsme právě od jednoho sponzora na to dostali dotaci, takže jsme mohli koupit všechny nový počítače. No a jim se u nás líbí rozmanitost, protože to pod jedním barákem, co u nás mají, to nikde jinde nemají. Už vím na co si stěžují. Že máme plný kurzy. Oni by chtěli chodit na víc těch věcí, ale my se snažíme ty kurzy nepřepřehňovat, takže je omezená kapacita. Neděláme ten trend, že může přijít kdokoliv na cvičení a cvičit, my máme, že může přijít maximálně deset, dvanáct seniorů, protože ono pak není v tom každému dobře v tomhle věku a samozřejmě ta intimnější atmosféra, že se víc znají, je lepší a snažíme se dělat tady ty komunitnější věci. Takže často by chtěli, abych přidávala kurzy a já je nemám kam dát, mám omezený prostor.

V: Takže to se teda dopředu přihlašují?

R: Ano, jsou dopředu přihlášení. Takže zároveň to pro mě ukazuje ten zájem o ty aktivity, to je pro nás ta nejlepší zpětná vazba. A oni si pochvalují, to je pro ty seniory dobrý, že my jsme tady dvacet pět let, což je nějaká stabilita a pak se snažíme pro ně dělat věci navíc. Takže to hodně oceňují. Já s nima jezdím třikrát do roka na výlety po Český republice, vycházky pro ně máme, který navštěvují pravidelně, takže já myslím, že v nás mají takovou tu oporu. Co je pro ně hodně důležitý, co třeba mě hodně překvapilo, je, aby lektoři a my jsme byli pořád ti stejní, špatně nesou takhle ty změny, jako mě to hodně překvapilo, takže se hodně snažíme,

aby ten tým byl stálej, aby věděli že jsme to my, na koho se můžou obracet. No a pak si chodí k nám posedět tady do kavárny na skleničku vína.

V: Jasně. A vy máte osobně nějaký nápady na zlepšení?

R: No nápady jsou pořád. Určitě, to je můj hlavní úkol, já musím vymýšlet, co se tady bude dít dál. Budeme otevírat nové kurzy, zvětšovat sortiment tý nabídky. Chtěli bychom, protože my tady teďka jedeme každéj den od osmi do čtyř, je to z několika důvodů, minimálně i z provozních, protože bych musela platit další zaměstnance a taky protože senioři ne vždycky chtějí chodit večer ven, to je ten čas, kdy oni se potřebují vrátit do tmy domů. Ale na druhou stranu ne všichni, takže my bychom rádi to otevřeli i k večeru pro ně různé věci, jako třeba filmovej klub, že by se učili natáčet, teď jsem dostala tip na jógu smíchu, což se mi hrozně líbí, takže to se seniorama budeme otvírat. Takže my se snažíme tady tu škálu pro ně pořád otvírat a otvírat a mým nějakým cílem je, aby ty služby byly kvalitní, aby ty lektoři, co tady jsou jenom prospívali a nikomu neubližovali. A já jsem nedávno slyšela citát a tím se snažím řídit a to, že lidi si nepamatují, co pro ně uděláme, ani si nepamatují, co jsme jim řekli, ale pamatují si, jak jsme se s nima cítili. Takže to já si myslím, že to tady hodně platí a že to je to, co my tady těm seniorům můžeme prostě dát.

V: Ještě jsem se chtěla zeptat, ty poznávací zájezdy nebo ty procházky, jak jste říkala, tak to je teda v rámci tý nabídky nebo to je jednou za čas?

R: Procházky máme pravidelně, ty máme minimálně šestkrát do měsíce. Ty vedou naši dobrovolníci – senioři, oni nám vždycky na měsíc dopředu pošlou, kam se půjdou podívat, jestli je potřeba, aby senior měl nějakou korunku na vstup, my to vyvěsíme a oni už se pak scházej a už to jede úplně mimo nás. Ty výlety jsou samozřejmě těžší v tom že musíme zaplatit autobus a podobný náklady, což vám nikdo nedá zadarmo. A taky právě potom ten jeden z těch, co dělají průvodce, jede i s námi tím autobusem, což je supr, že je to zdarma, není to tak drahý. No a to se vloni podařilo třikrát. Není to hodně četný, ale pro nás dobrý.

V: A pak jsem se chtěla zeptat, jestli máte přehled o dalších vzdělávacích institucích pro seniory?

R: Máme, s některýma i spolupracujeme, protože některý dělají třeba i něco lépe než my, takže se snažíme si vycházet vstříc. Třeba univerzitu třetího věku pod sebou nemáme, někteří

mají, takže máme přehled. Ale my máme informační centrum a v tom mohou senioři najít i odkazy právě na jiné instituce.

V: Ještě jsem viděla na stránkách, že máte policejní akademii?

R: Ano, to teď otevíráme, to je úplná novinka. To se podařilo ve spolupráci s městskou policií hlavního města Prahy, kdy jednou týdně hodinu a půl budou mít odborné přednášky, ve spolupráci s námi, protože samozřejmě my zas některé známe mnohem lépe. A ta policie má do toho i praxe, takže se senioři budou moci podívat, jak to u nich vypadá, na různé věci a my si do toho uděláme ty svoje odborné jako domácí násilí a podobně, na který jsme tady větší odborníci my. Takže to u nás bude asi tři měsíce probíhat.

V: A nějaké přednášky vzdělávací tady taky probíhají?

R: Určitě. Přednášky tady míváme, ale jsou nepravidelné, plánujeme je různě. Většinou máme už nějakým druhým rokem, teď jsme se taky domluvili, právnické přednášky, právní minimum pro ně, ty jsou minimálně čtyřikrát do roka, řeší se tam dědické řízení a další věci, co oni jako více řeší. A potom tam patří hlavně takové různé výlety, cestopisné. Měli jsme tady, to byli všichni hrozně nadšení, člověka přes kosmetiku, kde jsme měli předem domluveno, že nebude nabírat svoje přímo, což my jako samozřejmě nechceme, takže jsem u toho celou dobu byla a čekala jsem, kdy to přijde, ale nepřišlo. Ona potom paní nalíčila, řekla jim, jak se starat o tu pleť, která už je trápí. Takže to bylo hodně příjemné. Všechny tady ty přednášky, což je hrozně důležité, jsou od nich zdarma, což já беру jako obrovský benefit. Podařilo se, že jeden člověk z politických sfér a finančních sfér nám tady zdarma přednáší o financích pro seniory, což je úžasný, už půl roku a pokračuje v tom, že má nějakou vizi, kam by chtěl seniory dovést. Takže přednášky tady máme a snažíme se, aby každý měsíc tak dvě nebo tři tady byly. Pak my tady máme i pěvecký sbor, mají kolem padesáti členů, u nás se scházejí jednou týdně, trénují u nás a pak i vystupují jako za sebe nejen za ŽIVOT90. Dělají svoje představení, jezdí do domova důchodců, vystupují. Pak tady máme malé taneční večerní, kdy senioři chodí tancovat. Samozřejmě více chodí ženy než muži. A teďka tady máme i heligonkáře, kteří se scházejí jednou měsíčně v neděli. Takže u nás, když senior chce, tak si u nás z těch aktivit může opravdu vybrat.

V: Nemyslíte si tedy, že tady nechybí, nemyslím v ŽIVOTu90, ale já to mám vztažené na ty městské části, takže na Praze 1, nějaké aktivity pro seniory?

R: No, rozhodně kdyby Praha 1 měla pod sebou to právní poradenství zdarma, tak by to pro ty seniory bylo určitě dobře, takže to by se uživilo. I tím, že by to bylo zaštitěno tou Prahou 1, tak by to pro ně bylo trošku jiný. A pak co já vím, tak oni by stáli o to, což se tady na Praze 1 moc neděje, nějaký jako společný akce pro seniory. Jako seniorský den nebo...

V: Jako třeba olympijské hry pro seniory?

R: Přesně. Takovýhle ty společný, kde o ni mají možnost, ne jako přímo v klubu, když to přezenu, ale něco, kde by se mohli sejít, vzít vnoučata, to tady moc nefunguje.

V: Hmm. No a pak jsem se chtěla ještě zeptat, vy komunikujete se sociálním odborem na Praze 1 nebo já totiž vím, že je tady to Středisko sociálních služeb, co má pod sebou ty kluby seniorů, a s nima taky nějak spolupracujete?

R: No, my pod ně nespadáme, oni nejsou našimi nadřízenými, takže my s nima spolupracujeme většinou v rámci klientů, když je potřeba. Když vidíme, že by klient to nebo máme oznamovací povinnost, takže my se snažíme těm seniorům takhle jako pomáhat, takže s nimi jednáme na tý odborný bázi.

V: No, tak jestli chcete ještě něco doplnit?

R: Asi ne, ale klidně můžete zavolat a ještě se na něco zeptat, kdyby Vám něco chybělo.

V: Tak jo no. Ještě tady mám akorát propagaci, ale tak to jste říkala, že... Jak to bylo?

R: Máme PR oddělení, které se o propagaci stará. Takže z mého pohledu to funguje tak, že řeknu, že potřebuji zpropagovat něco a oni to zařídí. Máme to pro seniory i formou letáčku tady u nás nebo v blízkém okolí. Zároveň nám se osvědčuje stejně jenom jedna metoda a to je „jedna paní povídala“, jo, to funguje u těch seniorů úplně nejvíc. A pak právě přes některý městský části to komunikujeme dál, a pak dál přes Český rozhlas občas se nám podaří, máme možnost. Barrandov, Česká televize se poměrně zajímá, takže se na nás občas obrací s dotazy, a pak třeba i když chtějí mluvit se seniory. Takže se snažíme, kam to jenom jde. A pak máme i Facebook, jsme moderní.

V: Tyjo, super. Tak já myslím, že už to je vše. Akorát Vy jste vedoucí centra denních služeb a Akademie seniorů?

R: A aktivizačních programů. To je oficiální funkce moje.

V: A je v tom nějaký rozdíl centrum denních služeb a Akademie seniorů?

R: Je v tom velký rozdíl a to protože centrum denních služeb je sociální služba a Akademie seniorů není. Takže to je jinak dotovaný, musí pro to platit jiná pravidla, jinak se počítají klienti a tak. Akademii se snažíme hradit ze svých zdrojů, s tím nám nikdo nepomáhá.

V: Aha, a pod to spadá co, pod tu Akademii?

R: Jazykové kurzy, to se nepočítá jako rozvojové věci při seniory, takže to nemůžeme mít. Není jako žádný výmysl, je to tak. Proto to musíme takhle rozdělovat, jinak našim seniorům je to jedno, ale na to nedostaneme žádnou dotaci, takže to musíme mít zvlášť.

V: Tak moc děkuji za rozhovor.

R: Není zač a kdyžtak se klidně ozvěte.